

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Af slægtens spor

Anetavle

for

Niels Andersen Olesen

1897 - 1970

Af slægtens spor

Anetavle

for

Niels Andersen Olesen

1897 - 1970

1970

INDHOLDSFORTEGNELSE

Udgiverens forord

Forfatterens forord

Anetavle I

Anetavle for Niels Andersen Olesen

Oversigtstavle for Niels Andersen Olesen's aner

Omtale af enkelte aner

Anetavle II

Anetavle for Christine Norby

Oversigtstavle for Christine Norby's aner

Omtale af enkelte aner

Tillæg I

Valdemar Sejr's aner

Henvisninger til Politiken's Danmarkshistorie

Forbindelsen til kongehus og kongerække

Dronning Berengaria's aner

Henvisninger til Grimberg's Verdenshistorie

Tillæg II

Niels Andersen Olesen's efterkommere

Artikler m.v. af Niels A. Olesen

Paaskedigt (1921)

Villie, Arv og Omgivelser (1923)

Om J.C. Christensen og hans Virke (1928)

Frømblik (1949)

Frømskridtet (1957)

Indledning til artikel om "Begavelse"

En udviklingslinie (1969)

Ideer og citater

Biografi for Niels A. Olesen

Biografi i Agronomstaten

70 års interview i Dagbladet

70 års interview i Roskilde Tidende

Begravelse og mindefest

Mindeord af H.E. Olesen

Mindeord af Sven O.C. Olesen

Niels A. Olesen's sange

Autografer

BILLEDOVERSIGT

Niels A. Olesen, 50 år gammel
Ole Christian Olesen, ca. 65 år gammel
Elise Katrine Olesen, ca. 60 år gammel
Ole Christian Olesen's håndskrift
Elise Katrine Olesen's håndskrift
Ole Christian Olesen, ca. 40 år gammel
Elise Katrine Olesen, ca. 35 år gammel
Kort over Ringkøbing-egnen ca. 1950
Kort over Skern-egnen ca. 1950
To af de seneste aners gårde
Partier fra Stadil
Vonåens udløb i Ringkøbing fjord
Dejbjergvognen
Ihukommelsesbrev (kjøbe- og aftægtskontrakt)
Niels Andersen's fødegård og egen gård
Kort over Ringkiøbing og Skiern ca. 1800
Sand-slægtens gård i Stauning
Adelsvåben for slægterne Strangesen, Saltensee af
Tystofte, Flemming, Bild, Gyldenstjerne og Grubbe
Adelsvåben for slægterne Vendelbo, Saltensee af
Lindø, Scharffenberg, Hvide, Abildgaard og Hak
Slægtsmotiver på frimærker
Valdemar Sejr's segl
Valdemar den Store's gravsten
Gorm den Gamle og Thyra Danebod's Jellingestene
Aner på frimærker
Karl den Store's rytterstatue
Pipin den Lille's håndskrift
Niels A. Olesen, 25 år gammel
Niels A. Olesen, 40 år gammel
Hjemmene i Aalborg
Niels A. Olesen, 50 år gammel
Tune Landboskole
Villa "Birkebo" ved Tune Landboskole
Niels A. Olesen, 60 år gammel
Fra arbejdet på Tune Landboskole
Frikvarter og fest
Grøftekantens vilde flora
Niels A. Olesen, 70 år gammel
Jerismosevej 104 ved Greve Strand
Greve kirke

UDGIVERENS FORORD

Bogen "Af slægtens spor", der rummer omtale af noget over 400 aner i mere end 50 forskellige anerækker, er blevet til over en lang år-række, idet landbrugslærer Niels Andersen Olesen påbegyndte arbejdet med at undersøge slægtens spor i de unge år og videreførte arbejdet i sine sidste år.

Efter Niels A. Olesen's død i 1970 er redaktionen afsluttet af mig, idet der dog kun er foretaget enkelte tilføjelser og ændringer.

Forfatteren nåede ikke selv at se anetavlerne mangfoldiggjort, men havde før sin død skrevet det forord til anetavlerne, der gengives herefter.

Der var ikke oprindelig nogen omtale af Niels A. Olesen selv, og der er derfor bagest i bogen vedføjet forskelligt biografisk materiale, herunder mindeord udtalt af de to sønner ved en mindefest på Tune Landboskole efter Niels A. Olesen's begravelse fra Greve Kirke den 19. maj 1970. Mindeordene udgør samtidig en biografi for Niels A. Olesen, der - som præsten udtrykte det - selv havde skabt det eftermæle, som han ønskede bevaret for eftertiden.

Niels A. Olesen yndede gennem årene at give udtryk for en ret kritisk holdning til de personer, der tegnede landbruget - det erhverv, der havde hans store kærlighed. Denne kritiske indstilling kom til udtryk også i de senere år, når Niels A. Olesen i artikler om landbrugets fremtid pegede på behovet for tilpasning til nye tiders strukturbillede. I disse henseender havde Niels A. Olesen et fremsyn og en indstilling i favør af fagets unge, der vidnede om tillid til ungdommens kraft og styrke og evne til at føre traditionerne videre tilpasset til de nye tider. Nogle af Niels A. Olesen's tidligere og senere artikler er optrykt som et særskilt afsnit bagest i slægtsbogen og viser lidt om hans interesser i ungdom og manddom.

Om de i anetavlerne anvendte nummersystemer henvises til forfatterens eget forord. Det bemærkes, at den gengivne anetavle II har anenumre ud fra Christine Norby og ikke ud fra Niels A. Olesen. Derimod er anenumrene i tillæg I påny udregnet ud fra Niels A. Olesen.

Forbindelsen fra anetavle I til tillæg I passerer de aner, der i anetavle II bærer numrene 1, 2, 5, 10, 20, 40, 80, 160, 321, 643, 1286, 2572, 5144, 10288 (Valdemar 4. af Sønderjylland), 20576 (Erik 1. af Sønderjylland), 41152 (Abel, dansk konge 1250-52) og 82304 (Valdemar Sejr, dansk konge 1202-41), men kunne for Valdemar Sejr's vedkommende også have været vist via de aner, der i anerække II bærer numrene 1, 3, 6, 12, 25, 50, 100, 201, 402, 805, 1611, 3222, 6444, 12888, 25776 (Erik af Sønderhalland), 25776 (Knud af Blekinge) og 51552 (Valdemar Sejr).

Niels A. Olesen har i sit eget forord til slægtsbogen peget på, at de ældst kendte aner kun er en meget lille del af anerne i disse generationer. Anetavle II og anerne i tillæg I viser alene de helgener, kejsere, konger og fyrster, hvorfra der - ganske vist efter mange mellemlemliggende slægtsled - er tale om slægtskab i direkte nedstigende linie. Det er ikke forsøgt at gøre rede for slægtskabet i stamtavler via sidelinierne til øvrige europæiske kongehuse, eksempelvis de engelske, svenske, norske, russiske m.fl. kongehuse i ældre såvel som nyere tid. Forbindelserne til disse fremgår især af stamtavlerne i Politiken's Danmarkshistorie, hvoraf det kan ses, at slægtskabet til disse kongehuse består i fælles aner med personer i disse frem for slægtskab i direkte nedstigende linie. Samtidig kan det nævnes, at antallet af regenter i det danske rige i historisk tid har været omtrent dobbelt så stort som antallet af generationer forløbet i den samme periode, hvilket er en følge af arveforholdene, der ofte har bevirket, at flere børn i een og samme generation har nået at blive regenter, før næste generation overtog tronen.

Af Politiken's Danmarkshistorie, bind 3, side 224 fremgår det endvidere, at den i anetavle II som ane nr. 51522 anførte Ebbe Sunesen (ane nr. 6.932.802 i forhold til Niels A. Olesen) ligesom Asser Rig og dennes sønner Esbern Snare og Absalon nedstammede fra Hvide-slægten, hvis stamfader var Skjalm Hvide, der døde omkring 1113. De herved fremkomne aner i forhold til Niels A. Olesen er ikke med i aneomtalerne, men er iøvrigt ud over Ebbe Sunesen selv dels Sune Ebbesen (ane nr. 13.865.604), dels Ebbe Skjalmsen (ane nr. 27.731.208) og Skjalm

Hvide (ane nr. 55.462.416). De to sidstnævnte er tillige henholdsvis far og farfar til Gyde Ebbesdatter og optræder derfor også under et andet anenummer i den foregående anerække.

Når man ser på anenumrene især i tillæg I, der i den 54. anerække ud fra Niels Andersen Olesen har et anenummer på ca. 15 billiarder eller 0.015 trillioner (15 gange 10^{15}), ligger det klart, at anenumrene allerede tilbage til dette slægtsled omkring 325 e.Kr. omfatter langt flere aner end det antal mennesker, der nogensinde har levet på jorden endsige i det danske rige. Det samlede danske befolkningstal på Gorm den Gamles tid udgjorde omkring 6 - 700.000, og først i 1800-tallet passerede befolkningstallet 1 million for idag at være nået 5 millioner, og der har således i tiden fra Gorm den Gamle og frem til dato - d.v.s. i ca. 35 generationer - højst levet ialt ca. 50 millioner mennesker i Danmark, hvoraf ca. en tiendedel lever og udgør befolkningen idag.

Den kendsgerning, at Gorm den Gamle's anenummer er ca. 70 gange så højt som det antal mennesker, der har levet i Danmark i historisk tid, viser, at fuldstændige anetavler i større og større omfang indeholder personer med mere end eet anenummer, jo længere tilbage i tiden navnene kan følges. Dette følger naturligt af, at anernes efterkommere selvsagt i efterfølgende slægtsled indgår ægteskaber med hinanden, hvorved anenumre bliver sammenfaldende. Som eksempler herpå kan nævnes dels anerne nr. 102 - 103 og nr. 106 - 107 i syvende anerække i anetavle I, hvis børnebørn giftede sig med hinanden, dels ane nr. 54.208 (448) og nr. 54.232 (472), der i to forskellige ægteskaber fik efterkommere, hvoraf to i 6. efterfølgende slægtsled giftede sig med hinanden, dels anerne nr. 108.416 - 108.417 (896 - 897) og nr. 108.464 - 108.465 (944 - 945), der i eet og samme ægteskab fik efterkommere, hvoraf to i 7. efterfølgende slægtsled giftede sig med hinanden, og endelig Valdemar Sejr i henholdsvis 23. og 24. slægtsrække (se 16. og 17. anerække i forhold til Christine Norby i anerække II), efter hvem efterkommere i 14. og 15. efterfølgende slægtsled giftede sig med hinanden. Også Valdemar Sejr's aner i tillæg I har således to forskellige anenumre, hvoraf kun det ene er anført i tillæget. På tilsvarende måde er de ovennævnte aner Ebbe Skjalmsen og Skjalm Hvide hver at finde under to forskellige anenumre i to forskellige anerækker, fordi to efterkommere i 5. og 6. (6. og 7.) efterfølgende slægtsled giftede sig med hinanden. Havde samtlige aner så langt tilbage som til 32. anerække været kendte, ville anesammenfald således formentlig

have været hovedregelen og ikke undtagelsen, ligesom også mange aner ville have været opført med mere end to anenumre.

Det anførte sandsynliggør, at en fuldstændig slægtsanalyse for den danske befolkning, om en sådan havde kunnet udføres, ville have vist slægtskab hidrørende fra historisk tid mellem de fleste af de mennesker, der lever i Danmark idag. Anesammenfaldet ville dog sikkert have vist sig at være størst langt tilbage i tiden, da det i størstedelen af den tusindårsperiode, som anerækken omfatter for de danske aners vedkommende, har været sædvanligt, at giftermål fortrinsvis fandt sted mellem personer fra samme landsby eller egn, hvilken sædvane først er blevet brudt i det seneste århundrede.

Som det ses især af anetavle I, må Niels Andersen Olesen betegnes som værende af vestjydsk oprindelse, for næsten alle aner i de nærmest foregående anerækker er født og opvokset eller har boet i vestjyske sogne - mest i Stauning sogn, men også i sogne som Velling, Hee, Grindsted og Skjern. Af de 24 ved navn kendte af de ialt 32 aner i 6. anerække ud fra Niels Andersen Olesen er således næsten alle, hvis fødested kendes, født og opvokset i de nævnte og tilstødende sogne, idet hovedreglen synes at have været, at sogneskifte kun fandt sted, når ægteskab eller gårdkøb gav anledning dertil.

Den vestjydske folkekarakter har siden Arilds tid ud over nøjsomhed og stædig vilje haft det kendetegn, at interessen for slægten, familien og udløbere herfra var større end i andre danske landsdele, og de såkaldte brede familiesammenkomster eller ligefrem "sognefester" er endnu den dag idag almindelige i Vestjylland, bl.a. når bryllup eller begravelser giver anledning dertil. De seneste årtiers ændringer i samfundets erhvervs- og familiestruktur har imidlertid mindsket den fornemmelse af samhørighed, der tidligere var så fremtrædende, og som nu synes at være ved i et vist omfang at blive afløst af samhørigheden mellem personer med fælles erhvervsinteresser eller i samme bopælsområde.

Til sidst skal det håb udtrykkes, at de personer i slægten, der kommer i besiddelse af denne anetavle med tilhørende miljøbeskrivelser, gennem jævnlige ajourføringer vil vide gennem generationerne at bevare og videreføre den kulturhistoriske arv, der herigennem er tilvejebragt.

Trørød i juni 1970

FORFATTERENS FORORD

Der står en fyldt mappe i min bogreol. Den indeholder notater, breve og brevveksling vedrørende slægten - notater som er indsamlet, fra jeg i 20 års-alderen begyndte at få interesse derfor.

Allerede i 1920-erne kom jeg i forbindelse med gårdejer Chr. A. Søgaard, Stauning, som havde et indgående kendskab til Stauning-slægter. Noget senere fik jeg gennem min mors fætter, sognefoged Anton Jensen, Morsbøl i Grindsted, forbindelse med lærer J.K. Nielsen, Grindsted, som havde et tilsvarende kendskab til Grindsted-slægter. Fra disse to mænd fik jeg grundstammen i henholdsvis fars og mors slægt helt tilbage til tip- og tiptipoldeforælder-rækken. Huller i rækkerne blev suppleret ved medvirken af Landsarkivet i Viborg.

I tidens løb har jeg modtaget oplysninger fra mange andre sider. Jeg nævner heraf gårdejer Laurids Søndergaard, Eg, Grindsted og redaktør H. Chr. Larsen, Grindsted, og ikke mindst plantage-ejer, folketingsmand Anders Chr. Andersen, Morsbøl, Grindsted, fra hvis fædrene slægtsundersøgelser, foretaget af Dansk Slægtsforskning, Fredericia, jeg kunne supplere anetavle I op fra tiptipoldefædrerækken tre fire led længere tilbage. Sidste mand i anetavlen: Mads Jensen, gårdejer og delefoged i Slaugs Herred, levede fra ca. 1595 til ca. 1660 (ane nr. 834 i 10. slægtsled). Denne slægtsundersøgelse bragte yderligere en speciel, langt tilbage rækkende anetavle med tilhørende tekst for Christine Norby, der var født ca. 1667 på herregården Lunderup i Varde landsogn og døde i juni 1755 (ane nr. 211 i 8. slægtsled i I. anetavle).

Alle disse nævnte bedes modtage min bedste tak for de til rådighed stillede oplysninger.

Til forståelse af det i anetavlerne anvendte nummersystem skal anføres, at hver person har sit nummer. Søges vedkommende persons far, ganges nummeret med 2. Vil man gå fra forældre til børn, divideres faderens nummer med 2. Hustruens nummer er altid een tal-enhed højere end mandens.

En nærmere eftertælling med udgangspunkt fra ane nr. 1 vil vise, at Christine Norby, ane nr. 211, ligger i 8. slægtsrække. Tælles der videre i anetavle II, fremgår det bl.a., at Valdemar Sejr

og dronning Berengeria på Abel-linien ligger i 24. slægtsrække, Gorm den Gamle i 32. slægtsrække, Karl den Store, romersk kejser, i 39. slægtsrække og Gibica, konge af Burgund, i 54. slægtsrække. Disse 54 slægtsrækker spænder over ca. 1650 år, gennemsnitligt 30 år for hvert slægtsled. Med slægtsled 54 er vi tilbage til omkring år 325 e. Kr.

Når man følger en anerække som denne fra dens begyndelse til nutiden og betragter forløbet fra helgener, kejsere og konger over højadel og lavadel til bønder, endda oftest småbønder eller hedeboender, og hvad der derfra er spaltet ud i andre erhverv, kan man godt få en følelse af, at det er gået tilbage. Da er det på sin plads at erindre for det første, at det kun er en meget lille flig af arv, man har fra denne linie. 8. slægtsrække omfatter ialt 128 personer. Christine Norby var en af disse. Dernæst, at ikke alle kan blive konger. Om de kunne det, var der næppe meget ved at blive det. Og sidst men ikke mindst, at der også i mere jævne folkelag kan gøres en indsats og leves "et jævnt og muntert, virksomt liv på jord som det, jeg ej med konger ville bytte".

Greve Strand i december 1969

Villem A. Olsen

NIELS A. OLESEN I 1947, 50 ÅR Gammel

for

Niels Andersen Olesen

"1. anerække"Ane nr.

Niels Andersen Olesen

(1)

Forældre (2. anerække)

Ole Christian Olesen

2

Elise Katrine Nielsen

3

Bedsteforældre (3. anerække)

Mourids Olesen

4

Mette Marie Christensen

5

Niels Andersen

6

Ane Katrine Sørensen

7

Oldeforældre (4. anerække)

Ole Christensen

8

Margrete Nicolajsdatter

9

Christen Simonsen

10

Ellads Marie Hansdatter Sand

11

Anders Jensen

12

Anna Berntsdatter

13

Søren Bagge Hansen

14

Ane Margrete Poulsdatter

15

Tip-oldeforældre (5. anerække)

Christen Olesen

16

Dorette Mouridsdatter

17

Nicolaj Jensen

18

Mette Kirstine Justdatter

19

Simon Christensen Hahne

20

Mette Marie Hansdatter

21

Hans Nielsen Sand

22

Karen Pedersdatter

23

Jens Ebbesen

24

Karen Larsdatter

25

Berent Friderich Hansen

26

Leene Lauritsdatter

27

Hans Jacobsen

28

Anna Catrine Hansdatter

29

Poul Christensen

30

Karen Thomasdatter

31

Tip-tip-oldeforældre (6. anerække)

Ole Christensen	32
Kirsten Andersdatter	33
Jens Nicolajsen	36
Just Hansen	38
Christen Simonsen Hahne	40
Dorthe	41
Hans Christensen	42
Niels Christensen Sand	44
Ellads Hansdatter	45
Peder Venner	46
Ebbe Andersen	48
Anna Christensdatter	49
Las Thomasen	50
Karen Mortensdatter	51
Hans Christoffer Jensen	52
Anna Mortensdatter	53
Laurits Hansen	54
Maren Christensdatter	55
Jacob Bertelsen	56
Hans Poulsen	58
Sidsel Sørens datter	59
Christen Andersen	60
Sidsel Poulsdatter	61
Thomas Bertelsen	62

Tip-tip-tip-oldeforældre (7. anerække)

Anders Andersen	96
Kirsten Jensdatter	97
Thomas Michelsen	100
Mette Eskildsdatter	101
Morten Bertelsen	102
Karen Jensdatter Kloster	103
Jens Madsen	104
Johanne Marie Hansdatter	105
Morten Bertelsen	106
Karen Jensdatter Kloster	107
Hans Nielsen	108
Maren Nielsdatter	109

(fortsættes)

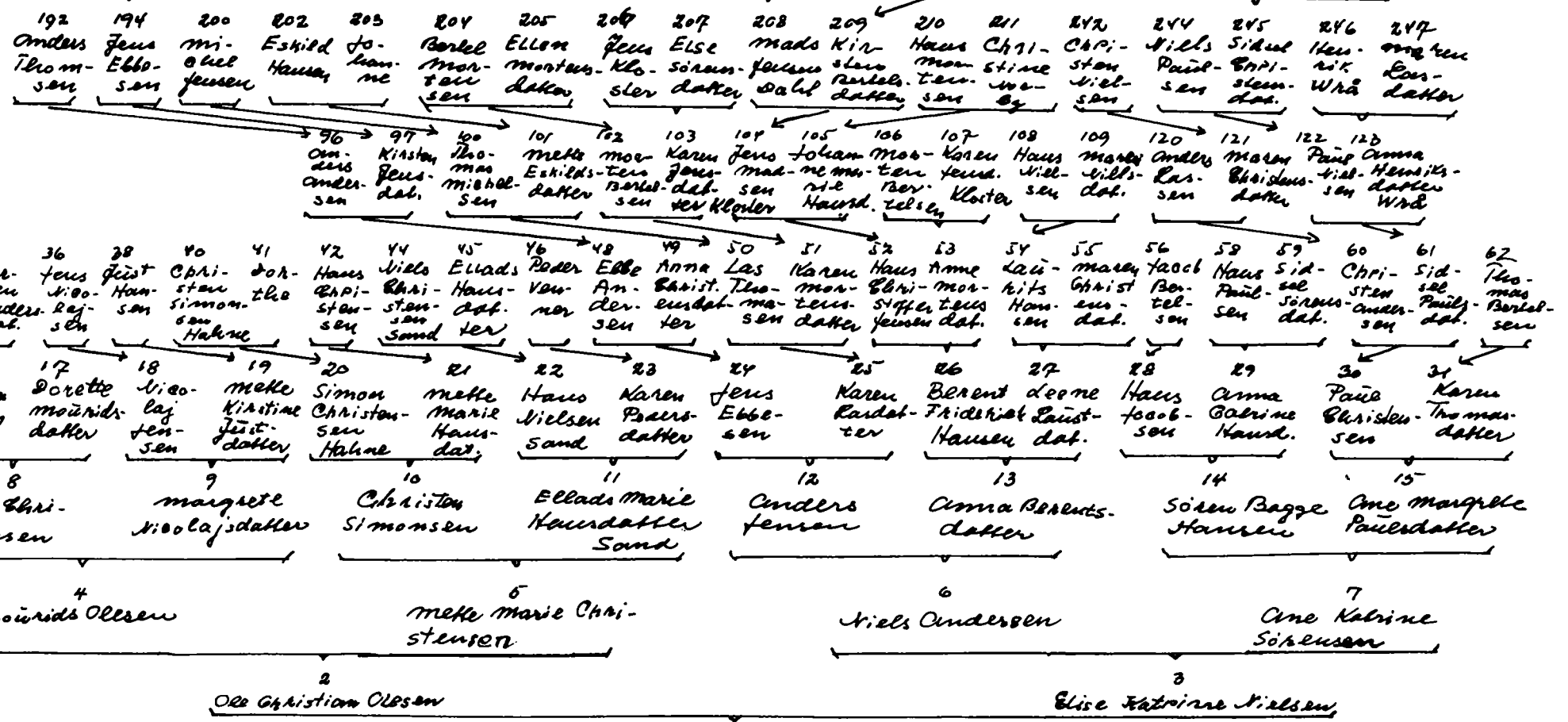
<u>Tip-tip-tip-oldeforældre (7. anerække) (fortsat)</u>	<u>Ane nr.</u>
Anders Lassen	120
Maren Christensdatter	121
Poul Nielsen	122
Anna Henriksdatter Wrå	123
<u>Tip-tip-tip-tip-oldeforældre (8. anerække)</u>	
Anders Thomsen	192
Jens Ebbesen	194
Michel Jensen	200
Eskild Hansen	202
Johanne	203
Bertel Mortensen	204
Ellen Mortensdatter	205
Jens Kloster	206
Else Sørens datter	207
Mads Jensen Dahl	208
Kirsten Bertelsdatter	209
Hans Mortensen	210
Christine Norby (se særskilt anetavle II)	211
Christen Nielsen	242
Niels Poulsen	244
Sidsel Christensdatter	245
Henrik Wrå	246
Maren Lasdatter	247
<u>Tip-tip-tip-tip-tip-oldeforældre (9. anerække)</u>	
Ebbe Jensen	388
Jens Olufsen	416
Else Marie Madsdatter	417
Bertel Jensen Krag	418
Christen Christensen	490
Karen Gjødesdatter	491
<u>Tip-tip-tip-tip-tip-tip-oldeforældre (10. anerække)</u>	
Mads Jensen	834

834
Mads
Jensen

388
Ebbe
Jensen
(Silbjerg)

416 Jens Oeuf-
sen
417 Else Mads-
datter
418 Berlel
Jensen
Krag

490 Christen
Christensen
491 Karen
Gjodde-
datter

OVERSIGTSTAVLE FOR NIELS ANDERSEN OLESEN'S ANER

Omtale af enkelte aner

i

Anetavle I

for

Niels Andersen Olesen

Ole Christian Olesen
ca. 65 år gammel
(ane nr. 2)

Elise Katrine Olesen f. Nielsen
ca. 60 år gammel
(ane nr. 3)

f. i Sønderby i Stauning sogn d. 19.5.1860, døbt i Stauning kirke d. 16.9.1860. Faddere var: Mette Kirstine Olesen af Velling. Christen Simonsen af Ø. Bjerregård i Stauning, ungkarl Hans Christensen, pige Jensine Jensen af Sønderby.

Christen Simonsen er ane nr. 10. Hans Christensen er broder til barnets moder, ane nr. 5.

O.C.O. døde i Stadil sogn d. 13.6.1926.

Gift med

Elise Katrine Nielsen

f. i Vesterby i Vostrup d. 1.11.1864. Døbt i Lønborg kirke d. 26.12.1864. Faddere: Gdr. Thomas Pedersen og hustru af Lønborg, Hans Mortensen af Styg, ungkarl gdr. Thomas Christensen og pige Else Marie Sørensen af Vostrup.

Konfirmeret i Lønborg kirke d. 20.4.1879.

Viet i Lønborg kirke d. 12.6.1893 til ovennævnte ungkarl O.C.O. gdr. i Stadil. Forlovere: Gdr. Niels Andersen af Laustrup i Lønborg og gdr. Niels Mortensen af Vostrup.

E.K.N. døde i Stadil sogn d. 12.1.1932.

Ole Christian Olesen var opfødt ved landbruget, havde fra barnsben hjulpet til med landbrugsarbejdet i hjemmet i Stauning og havde tjent på forskellige gårde bl.a. i Vostrup i Lønborg på naboejendommen til E.K.N.s fødegård, hvor han lærte hende at kende. Han var på Vallekilde Højskole i 2 vintre omkring 1890-tallet.

Gården i Stadil, som skulle blive familiens virkeplads livet igennem, var matr. nr. 1 i Alrum by i Stadil sogn. Den købtes den 7.4.1893 og blev overtaget med det samme. Arealet var knap 50 td ld, ansat til ca. 3 td htk. Købsprisen var 12500 kr. I ejendommen indestod et kreditforeningslån på 8000 kr. Desuden heftede der en bygafgift på 6 td byg til Stadil kirke på ejendommen. Denne afgift afløstes omkring 1920 med en indbetaling på 1500 kr. Sælger af gården var Kjeld Lauridsen.

Gårdens jord var af temmelig varieret kvalitet fra let til god agerjord og med ca. 10 td ld eng og lavt areal, nogle steder med tilhørende rørskår. Bygningerne var 4-længede, lukkede, indrettet i gammel stil og med temmelig lidt plads, især til svin. Der holdtes 10-12 køer + opdræt, 2-3 heste, 8-10 moderfår samt 1 à 2 griseseer og nogle fedesvin. Kvæget var at begynde med af ren jysk race, men krydsedes senere, som almindeligt på egnen, om til kort-horn, der dog atter senere, men ikke i O.C.O.s tid, skiftedes til-

Lørdag d. 9te

Kjære Niels:

Lykke og Held ønskes dig: det var godt! Ja det
 gik ^{godt} ja med alle de 3 Læer, den 1te døde Trivene fra,
 men den 2de vi nu lævede det Playlesiel, men dog
 ingen Afregning faaet for den indtænt, saa vi
 ved ikke endnu hvordan det gaar, noget faar
 vi vel da nok for den, Den anden havde vi
 Dysloger til at bage Trivene fra, den døde
 helligemed Trivene. Den 3te komtede vi Playlesien
 til i Torsdag, den kunde heller ikke føde Trivene
 men saa kængtes Flakket af den ja da, men
 vel nok til en mindre Pris. Virksom ja ind
 at se, om vi kan sælge noget af den: Morsen
 Vi har saa kjøbt en Sa af Morsen Morslænnen,
 som skal for en anden 24 My, hvis dette ikke
 gaar mere heldig, saa er jeg færdig af at købe
 Trivene, Vi har haft Morsen Sa en 8 Dage Tid
 og gav 240ke for den, jeg kalder den, da Morsen
 kom med den, at hvis den nu skulde være
 Uheld med den ogsaa, saa var det mere sikkert
 at have kjøbt 6 Eeser, de gik da vanskeligt
 nok alle sammen, inden at den indtraf
 vristoen Gydam. Dette var saa en hel Lide med
 Trivene. Vi har 4 af Trivene indtænt...

Album 28-6

Kære Niels

Tak for dagene Du var herhjemme. Jeg har de sidste
 3 dage været oppe det meste af dagen jeg er ombrent
 ubefri men er jo endnu frok og slij men det gaar
 det efterhaanden jeg sover godt om natten. Det er
 nok at for er nok men jeg kan kun tænke mig
 det som en lykkel for ham han blev mere og mere
 behjelpsom især i den sidste tid saa jeg tror nok
 han selv længtes efter at komme herfra jeg har
 endnu ikke været over på kirkegården men haaber
 snart at blive dygtig nok derud. I den sidste tid
 er vejret været saa koldt og ustabilt de har da
 været bøl i slæde begge steder hvor de havde slædet
 ellers arbejder de i roerne og kærhøflerne. Jeg ny
 ønsker Det høj i dag saa Du kommer vel snart fra os
 igen. Tak for de 15 kr skal det vær nemt af
 6000 jeg blev lidt forundret over at modtage
 peng fra Dig strax efter at Du var rejst

Kærlig hilsen fra os alle

Din Moder

bage til jysk race. I 1915 skete der den ændring med avlsbygningerne, at stald og lade samledes i een stor længe, så gården blev en vinkelbygning.

O.C.O. havde interesse for stærk fodring af kørerne. Ved landbrugsundervisningen på Vallekilde Højskole havde han stiftet bekendtskab med forstander A. Svendsen, Tune's teorier om stærk fodring: 1 f.e. kraftfoder pr. 3 kg mælk + hjemmeavlet foder. Kørerne var i regelen smeldfede og lagde sig ofte hurtigt ned, når de kom ud på græsmarken. Vintergrovfoderet var i de første år overvejende hø. 2 gange om dagen fik hvert par kør en "ville" hø, så stor, som den kunne bæres i favnen. Efterhånden, som roedyrkningen vandt indpas, indskrænkedes høfodringen. Helt til 1915 skete vandingen ved, at kørerne sloges ned fra båsen og førtes til drikning ved et aflangt trævandtrug, som stod i den ene ende af stalden. Hestene fik håndskåret hakkelse, indtil ejendommen omkring 1916 fik vindmotor. Fåreholdet svandt hen lidt efter lidt.

Det store græsareal sloges i de første år alene med le. O.C.O. var fra ungdommen oplært til både at skærpe og bruge en le. Skærpingen skete ved "håring", d.v.s. bankning af læggen med en hammer ned imod en lille jordfæstet ambolt, en metode, som giver en særdeles holdbar æg. Leen "håredes" op en gang daglig og skærpedes indimellem under brugen med stryge. Også sønnerne fik lært at bruge le. Omkring århundredskiftet kom de første slåmaskiner til egnen. Man lejede så i de første år maskine til at slå den "hårde" eng. Omkring 1904 fik O.C.O. selv slåmaskine. Omkring 1912 fulgte aflæggeværk til slåmaskinen til høstning af korn, medens selvbinderen først holdt sin indgang i 1920erne. Tærskning af kornet skete med plejl, indtil vindmotoren kom. Kornrensning skete med håndsold og kastning. Blæserensemåske fik man først omkring 1920. Sæd og frø blev håndsået omtrent til samme tidspunkt. Sammen med vindmotorens ankomst fik man kværn og kunne ligeledes skære hakkelse med motorkraft.

Hvad man anvendte af kunstgødning de første 20-30 år, var meget lidt målt i forhold til nutiden, selv om O.C.O. ingenlunde var af de sidste til at følge med på dette område. Han var blandt de første, der prøvede rodfrugtdyrkning på egnen. Roerne blev at begynde med og i temmelig mange år sået med en trillebørlignende håndsåmaskine, der skubbedes frem, og hvor man ned gennem en tragt såede een række ad gangen, først på kamme, siden på flad jord.

Ole Christian Olesen
ca. 40 år gammel
(ane nr. 2)

Elise Katrine Olesen f. Nielsen
ca. 35 år gammel
(ane nr. 3)

Ole Christian Olesen var i mange år medlem af Stadil sogneråd og i et par perioder formand for sognerådet. Han var indsigtfuld og betænksom og havde let ved at sætte sig ind i foreliggende problemer. Han skrev flydende og fejlfrit. Legemligt set var han i sine velmagtsdage en stout mand. På sine ældre år led han af en hofteskade, som gjorde gangen besværlig.

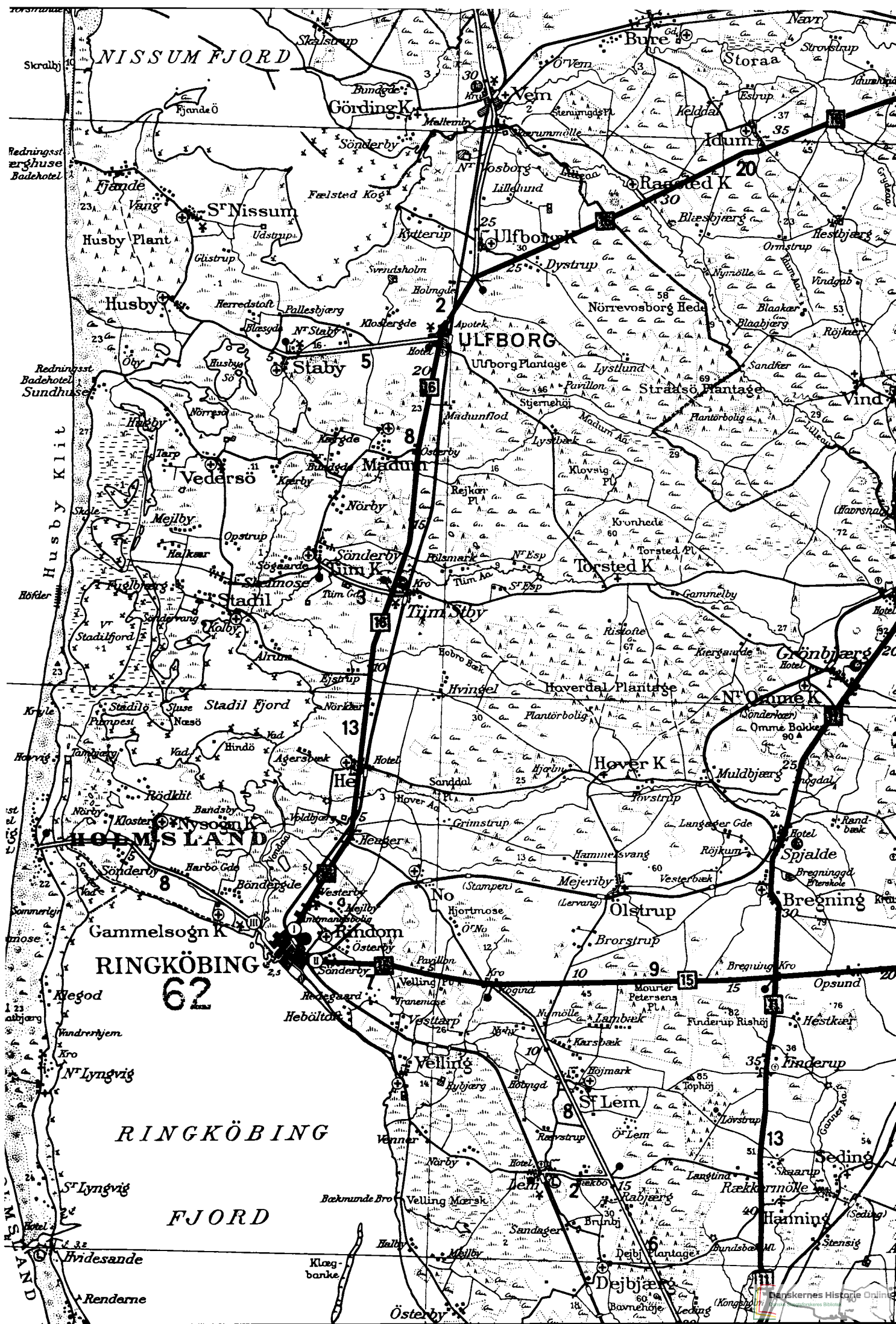
Også Elise Katrine Nielsen havde i sin ungdom været på Vallekilde Højskole, et ophold hun mindedes med stor glæde. Hun havde en god sangstemme. Når hun var i kirke, kunne man høre hendes stemme præge sangen.

Egteskabet blev børnerigt:

1. Ane Katrine Olesen, f. 4.5.1894. Sygeplejerske.
2. Mourids Olesen, f. 16.12.1895. Gdr. i Stadil.
3. Niels Andersen Olesen, f. 11.5.1897. Agronom, dimitteret 1923. Forfatter af denne anetavle. Død d. 14.5.1970.
4. Mejner Marius Olesen, f. 1.3.1899. Gdr. af fødegården.
5. Astrid Olesen, f. 21.3.1901. Lærerinde.
6. Karen Augusta Olesen, f. 21.8.1902. Sygeplejerske.
7. Dagny Olesen, f. 21.4.1904. Syerske.
8. Otto Olesen, f. 28.3.1907. Farmer i U S A.

Tiden fra 1894 frem til et stykke efter århundredskiftet var i økonomisk henseende en trang tid for det danske landbrug. Det var en tid med overproduktion af fødevarer og derfor købers marked for disse så meget desto mere, som grænserne lå frit, og råvarer udefra kunne købes til meget billige priser.

Der levedes derfor et nøjsomt liv i hjemmet som i danske landbrugshjem som helhed i disse år, dog ikke sådan, at det nødvendige nogensinde savnedes. Man brugte i udpræget grad af egne produkter. Hvert efterår slagtedes et par store beder eller får + enkelte lam, som ellers solgtes. Soflæsk var en billig vare, lo øre pr. pund. Klitboerne kørte selv op i landet og solgte deres fisk. God og stor torsk kostede ligeledes lo øre pundet. Om efteråret købtes på een gang 100-200 pund til hensaltning. Karret stod ved siden af det egentlige sulekar ude i bryggerset. Man bryggede og bagte selv. Der bagtes 12-15 store 12 punds rugbrød og lige så mange store sigtekager ad gangen. Kvinderne æltede selv dejen, ildnede den store bagerovn og foretog bagningen. Det lugtede af nybagt brød over hele huset på bagningsdagen. Bagningen fandt sted så sent som i krigsårene 1914-18. Som pålæg anvendtes

NISSUM FJORD

RINGKÖBING
62

RINGKÖBING
FJORD

ULFBORG

HUSBY KLIT

HOELMS LAND

Grønbyjærg 20

Bregning Kro 30

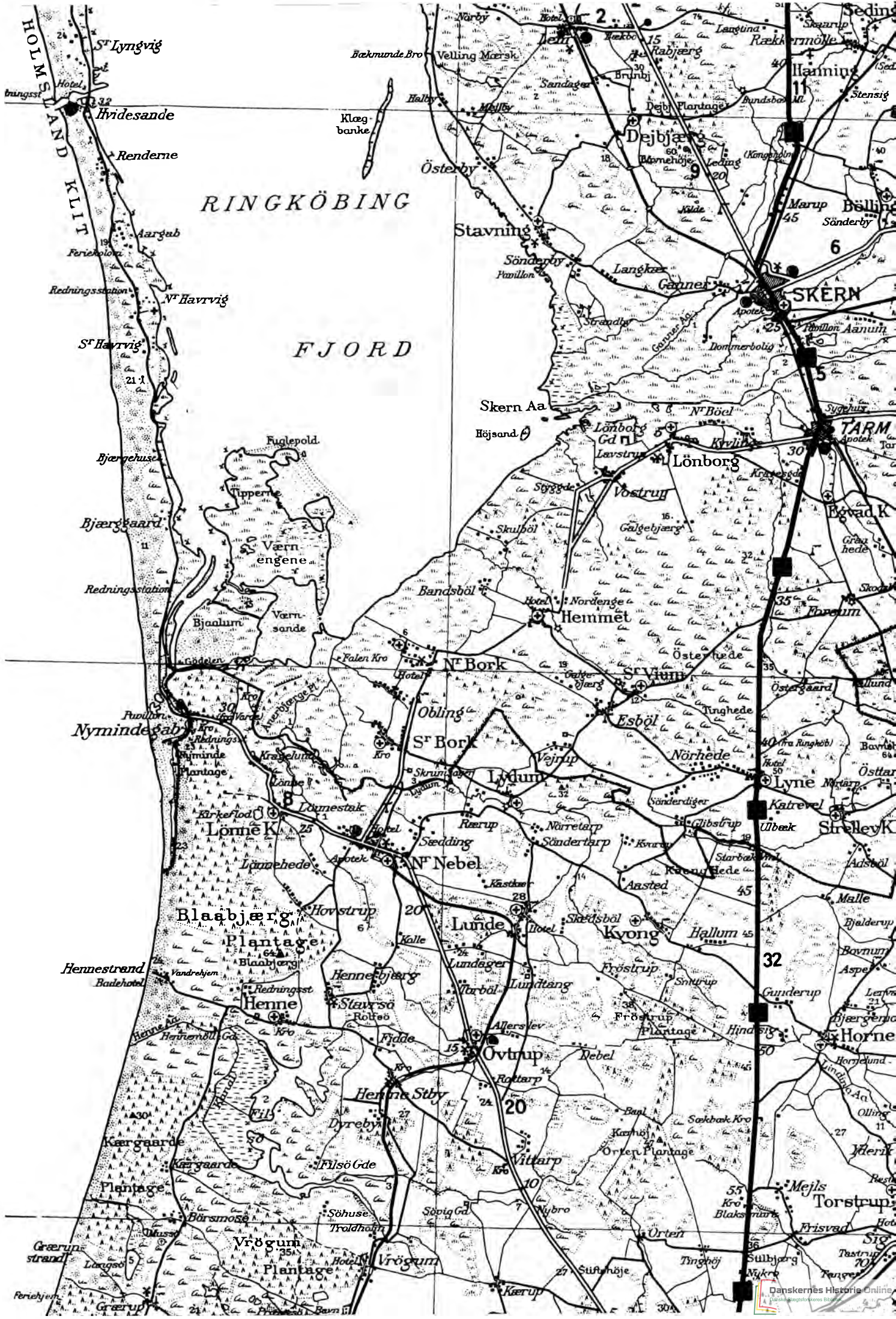
Olstrup

St. Lem

Seding

Hanning

Dejbjerg

RINGKØBING

FJORD

SKJERN

TARM

HOLMSÅND KLIT
St Lyngvig
Hvidesande
Renderne
Aargab
Feriekoloni
Redningsstation
St Havrvg
Bjærgehuse
Bjærggaard
Redningsstation
Nymindesab
Hennestrand
Kærgaarde
Vrågum
Grærup
strand

Fuglepold
Tipperte
Værnengene
Værnsande
Bjaalum
Gødelen
Kro
Kragelund
Lømhede
Lømhede
Lunde
Lundager
Lundtang
Henne
Hennebjerg
Stavrsø
Rofab
Fidde
Henne Stby
Dyreby
Filsø Gde
Søhuse
Troldeholm
Vrågum
Plantage

Skjern Aa
Højsand
Lønborg
Larstrup
Vostrup
Skulbøl
Stygge
Hemmet
N^o Bork
Obling
St Bork
Lydum
Vejrup
Nørretarp
Søndertarp
N^o Nebel
Kastner
Lunde
Kalle
Lundager
Lundtang
Allerslev
Rottarp
Ovtrup
Henne Stby
Dyreby
Filsø Gde
Søhuse
Troldeholm
Vrågum
Plantage

Langkær
Ganner
Strandby
Lønborg
Larstrup
Vostrup
Skulbøl
Stygge
Hemmet
N^o Bork
Obling
St Bork
Lydum
Vejrup
Nørretarp
Søndertarp
N^o Nebel
Kastner
Lunde
Kalle
Lundager
Lundtang
Allerslev
Rottarp
Ovtrup
Henne Stby
Dyreby
Filsø Gde
Søhuse
Troldeholm
Vrågum
Plantage

Marup
Balling
Sønderby
Skjern
Tarm
Bovad K
Grøthede
Skov
Pharum
Østergaard
Østtar
Lynø
Katrevel
Ulbeek
Strølev K
Adstøl
Malle
Bjaldrup
Bovnun
Aspe
Lerby
Bjærggaard
Horne
Hørjelund
Lundto
Olling
Hærk
Mejls
Torstrup
Frisvad
Sig
Tasstrup
Tanse

overvejende margarine og svinefedt fra slagtingerne. Også andet pålæg som pølse, rullepølse o.l. var hjemmelavet. Meget af tøjet var ligeledes hjemmeforarbejdet helt fra grunden. Børnene kom meget tidligt med i det praktiske arbejde. Om sommeren gik man kun i skole en formiddag om ugen, om vinteren derimod hver dag fra kl. 8-12 og igen fra 13-16.

De åndelige interesser fik bl.a. udtryk ved højtlesning ved aftensædet om vinteren. O.C.O. havde en temmelig stor bogsamling fra de unge år og holdt den nogenlunde i orden op igennem årene. Der blev også sunget meget i hjemmet. Man var trofaste deltagere ved vennemøder, foredragsmøder, efterårsmøder o.l.

På mødrene side var man ialt 8 søskende, hvoraf de 7 blev gift. De fik tilsammen 43 børn. På fædrene side var man 4 søskende med en halv snes børn foruden børnene i Stadil. Selv om afstanden var temmelig stor efter datidens forhold, besøgte man af og til hinanden og havde børnene med. Ved disse lejligheder udvikledes et bekendtskab mellem fætre og kusiner, som holdtes vedlige op gennem årene.

Ved O.C.O.s død i 1926 afstod E.K.N. gården til sønnen, Mejner Marius Olesen, men blev selv boende i en stue på gården til sin død.

E.K.N. var en virksom og mild kvinde. Ved lejlighed var hun sin fars datter og kunne optræde med stor bestemthed. Højtidelige lejligheder tog hun meget naturligt og roligt.

Parret ligger begravet på Stadil kirkegård.

Eggen er i mange henseender en varierende og smuk egn beliggende ned mod enge, å og Stadil fjord. "Åen i fars eng", blomsterengen ved forårstid og fjorden, herunder ikke mindst skøjte-ture ved vintertid, vil aldrig blive glemt af søskendeflokken.

Om denne egn skrev N.A. Olesen i Galtrup Højskoles Årsskrift 1923 følgende:

" Min hjemegn

Hvorfor er det mon sådan, at vi føler os draget mod vor hjemegns natur? Mon ikke det er derfor, at så mange af de forestillinger, minder og oplevelser, som vi har haft og har, er knyttet til de omgivelser, vi fra små af har levet i, at vor hjemegns natur har været med til at skabe os, som vi nu engang er, og har sat sit præg på os, så vi føler os i harmoni med den og gerne vil være sammen med den. Jeg mener det og skulle tro, at de fleste

Ole Christian Olesen's gård i Stadil
Foto ca. 1935. (Ane nr. 2)

Mourids Olesen's gård i Sønderby i Stauning
Foto 1967 efter sammenlægningen. (Ane nr. 4)

kender noget dertil, så det kan forstås, når jeg nu vil prøve på at fortælle noget om min hjemegn og de minder og indtryk, der for mig knytter sig dertil.

En mil ude mod vest ligger klitterne. De består af rent sand, omtrent kemisk fri for plantenæring. De er bevoksede med stride, spidse totter af marehalm, som stikker gennem benklæder og strømper ind i ens hud, når man vandrer gennem den. - Lad os tænke os, at vi står på en af disse klitter og ser mod vest. Havet ligger da for vort blik. Det er skibenes landevej. I gamle dage bar det vikingesnekkerne fra vort land til fremmede egne. Nu befares det af store eksportdampere til samme riger. Det er blevet vor vej til ros og magt på en anden måde end før.

Som vi står der på klitten, er havet grænse for vort udsyn mod vest. Så langt som øjet aner, ser vi kun hav. Barnet tror, at verdens ende er derude, hvor himmelbuen og havet mødes i horisonten. Har vi udlængsel, går den over havet, langt, langt ud, som de norske gutters går over fjeldene.

Havet tier aldrig. Altid buldrer det. Om det havde ord og evne dertil, hvad kunne det da ikke fortælle os om tiden forud for vort lands tilblivelse, om fordums jordperioder, da det rådede enevældigt, om koraldyrene, der engang levede der og langsomt men sikkert lagde Danmarks grundlag, om landhævninger og sænkninger gennem tiderne, om istiden, der fik dets bølger til at stivne, hvor de før rullede vildt og sang deres sange, men også om, at isen atter smeltede, og hvordan det nu søger at nedbryde landet og atter vinde dets magt tilbage.

Det kunne også fortælle om skibbrudne, der kæmpede i brændingen og aldrig nåede det land, de så få meter fra deres øjne, om strandrøvere, der plyndrede dem, som kom frelste op på strandbredden, men også om mænd, der satte livet i vove og tog tag med havet på liv og død for at frelse deres medmennesker.

Kun få trin fra klitterne, hvor vi står, krummer den grønklædte bølge med det hvide bryst sig i brændingen, ruller op på strandens sandflade med sten og grus og tilbage igen atter og atter. I storm er brændingen som en ond magt i raseri. Da vælter den sig ind mod landet, så skum og sprøjt slynges langt bort, som ville den i en mundfuld sluge det land, der skabtes, mens havets magt var bundet af isen. Havets kraft er voldsom. Det giver udtryk af uendelighed og aldrig hvilende kamp.

Som en vold mellem hav og eng ligger klitterne. De skærmer

PARTIER FRA STADIL

Stadil kirke

To åløb mødes i Stadil enge

landet mod vestenvinden og vandmasserne, der presses ind mod dem i stormvejr. Indenfor dem ligger engene. De er så fredfulde, så klitterne også kunne siges at danne en vold mellem kamp og fred.

Næsten milevidt kan de strække sig omkring, disse flade, vide, frodige enge med det saftige, bløde græs. De er agerens moder, siger et gammelt ord. Her høstes der år efter år, uden at der sås og pløjes, måske også uden, at der gødes.

Om sommeren, når øboen drager til skovs, lejrer vestjyden sig med udsigt over et engdrag. Måske går han helt ned i engen og hviler i det grønne græs, eller han svinger sig med sin pige i dansen ved en munter engfest.

Her er så stille. Man hører insekternes summen. Skønt luften er klar, og man ser højt, synes afstanden mellem himmel og jord ganske kort. Som en sådan eng tænkte jeg mig engang det sted, hvor røsten bød Moses at drage sine sko af, fordi det var hellig jord, han stod på.

"Blomsterengen" er et udtryk, som er gået over i dansk poesi. Og skøn er en sådan eng, når kabbelejer, engblommer, ranunkler, gøgeurter og andre blomster danner et næsten sammenhængende blomstertæppe.

Et sted i engen løber en å, hvis vand sagtelig glider mod havet. Er vandet i åen passende dybt og strømmen ringe, gror den gule åkande og den hvide nøkkerose side om side med hinanden i åens løb. Langs åens sider står en bestand af sø-kogleaks og halvgræsser. Solens stråler glitrer i vandet. Henne ved brinken står en stor gedde ganske stille. Her medede jeg min første fisk og skød min første and.

I høststens tid er der liv i engen. Græsset skal laves til hø. I mine barndomsdage faldt det for leens skarpe æg. Det var et arbejde; men få kan skærpe og bruge en le som vestjyden. Arbejdet gik med skæmt og humør, lystig tale hørtes fra høstakkerne i hvileperioderne, der faldt, når solen varmede hårdest. Nu lyder slåmaskinens klaprende lyd over engen. Den er et vidnesbyrd om den forbedrede teknik, landbruget har taget i sin tjeneste. Når mosekonens bryg om aftenen ligger over engen, kommer det ene hølæs efter det andet ud af tågen. Det er engenes rige grøde, der går mod hjem og lade. Høduften driver i luften. Den lugter sødere og mere krydret her end andre steder.

En mil eller to inde mod øst ser man i varme sommerdage luften flimre over nogle mørke banker. Det er heden. Dens overflade er

Vonaaens
Udløb i
Ringjøbing
Fjord

ikke jævn som engens. Vegetationen synes ved en overfladisk betragtning såre ensformig. Lyngen præger den ganske. Mest pragtfuld er heden, når lyngen står i blomst. Pletvis findes agre, hvor en nøjsom hedebo lever og arbejder. Det er et stykke land i forvandlingens tegn: Skynd dig kom om føje år, heden som en kornmark står. Hvor denne mand nu lever og virker, banes der ved hans arbejde plads for et bedre udbytte i næste slægtled. Han har lov at tro derpå. Han pløjer og harver sin jord. Han indpoder livet i den. Han får også lov til at føle noget af skaberglæden derved.

Skønnest er heden dog måske for jægeren en efterårsdag. Her er frit land at bevæge sig på. Mens jagten står på, er der kun naturen og vildtet til at fange opmærksomheden; men lad os tænke os ham, når han har jaget en hel dag i den sejge lyng. Nu er det aften. Solen er i sin nedgang. Det sidste lys forgylder klitterne derude mod vest. Han kommer op på en høj og har den dejligste udsigt over engene og fjorden med klitterne i baggrunden. Hedens fred og aftenfreden falder så godt sammen med kirkeklokkens klang.

Vi forstår I.C. Christensen, når han på spørgsmålet om, hvor der er skønnest i Danmark, svarer:

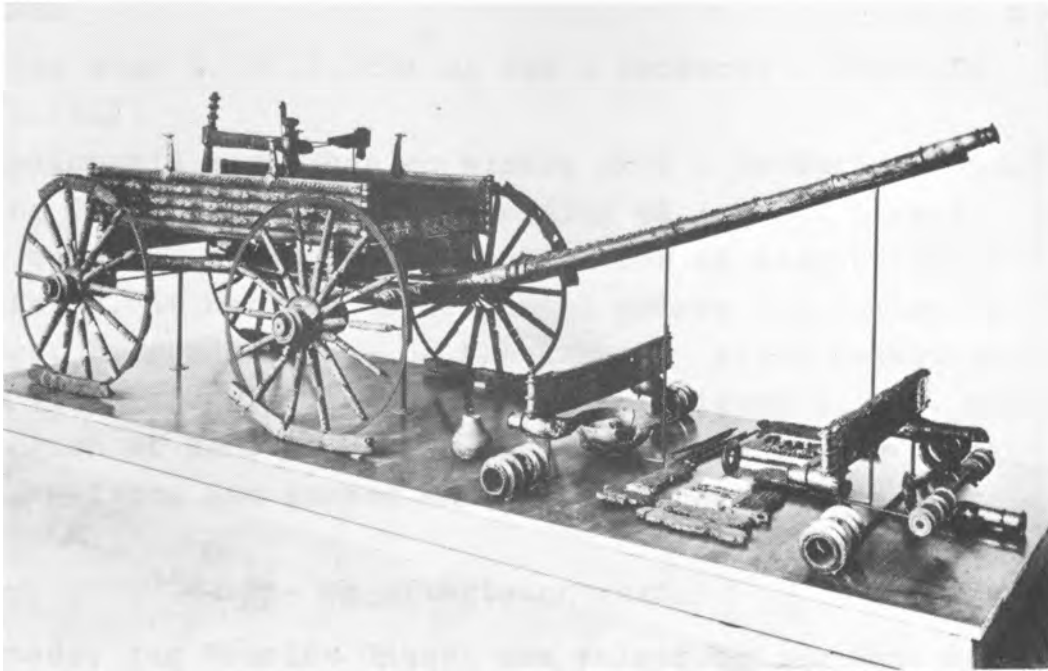
I spørger. Jeg behøver ej om svar at lede.

Det er mit barndomshjem på lyngbegroede hede.

Vi vestjyder kan gribes af andre egnes, af øernes og udlandets natur. Vi skatter også den; men vi glemmer ikke vor hjemegns jævne ikke voldsomt omskiftende natur. Det præg, den har sat på os, bevarer vi. De forestillinger, minder og oplevelser, der for os knytter sig til den, er vi glade for. "

Blandt de gårde O.C.O. tjente på, var også Dejbjerg Præstegård, den sommer, da vognfundene fra oldtiden blev gjort i Dejbjerg Præstegårdsmose. Han var med i det tørveskærerhold, der stødte på vognene. Nationalmuseet undersøgte fundene i 1881 og 1883. Beskrivelse foreligger ved Henry Petersen: Vognfundene i Dejbjerg Præstegårdsmose. Der var to vogne. De er nu udstillet i Nationalmuseet, den ene af dem omtrent fuldt rekonstrueret, den anden i brudstykker. De regnes som meget værdifulde fund. De stammer fra den keltiske jernalder. Det er uvist, om de er fremstillet her i landet eller indført udefra. I første tilfælde vidner om en høj hjemlig håndværkerkultur.

I slægten går vognene under navn af: "Fars vogn", "Bedstefars vogn" eller "Oldefars vogn" alt efter den generation, der er tale om.

Dejbjergvognen på Nationalmusæet
Stammer fra Jernalder, ca. 200 f. Kr.

Sten rejst til
minde om
Vognfundene
i
Dejbjerg Præstegårdsmose

født i Velling sogn d. 26.2.1834 og død i Sønderby i Stauning sogn d. 28.1.1917.

I sin manddomstid ejede han en mindre gård i Sønderby i Stauning. Omkring 20 td ld og med en besætning på 1 hest, 5 køer, opdræt, får og svin. I 50 års-alderen fik han en svaghedsperiode, der medførte, at han kun 53 år gammel solgte ejendommen og gik på aftægt. Følgende skøde- og købekontrakt eller huskebrev, som den har til overskrift, er stillet til rådighed af Chr. Hansen, en sønnesøn af Hans J. Hansen, som købte ejendommen af Mourids Olesen og lagde den sammen med sin egen ejendom, der var naboejendom.

Kjøbe- og aftægtskontrakt.

Vi undertegnede, jeg Mourids Olesen som sælger og jeg Hans Jens Hansen som køber, haver under Dags Dato indgået og oprettet følgende Kjøbekontrakt.

1

Jeg Mourids Olesen sælger og afhænder herved til Hans Jens Hansen, Sønderby, den mig tilhørende Ejendom med påstående Bygninger samt alt Tilliggende af Jord i den Udstrækning og med de Retigheder og Byrder, hvormed jeg har ejet samme, såvelsom al Besætning medfølger undtagen 2 Sviin og 3 Får.

2

Den akkorderede Pris er 3000 Kroner - skriver 3000 Kroner - hvoraf 700 Kr. betales i 11. December Termin 1887. 1000 Kr. ialt tillige med Aftægten skal blive indestående i Ejendommen, og Resten, 1300 Kr., som jeg Mourids Olesen skylder på forskellige Steder, skal Køberen udbetale mine Kreditorer, når de forlanger det med lovlig Opsigelse. Dog bemærkes, at de 1000 Kr., jeg lader indestå i Ejendommen, er fra min Side opsigelig, når enten jeg eller mine Børn har Trang for Midler.

3

Ejendommen overdrages den 1. April 1887, og medfølger al Fourage og Korn med Undtagelse af Rug og Byg, af hvilken sidste Køberen skal svare $\frac{1}{2}$ Td. Når Køberen har betalt de 700 Kr., er jeg pligtig at give ham Skjøde på omtalte Ejendom. Fra 11. Juni Termin 1887 betaler Køberen Renter. Den forfaldne Skat betales af Sælgeren, og ellers er Køberen pligtig at betale alle Udgifter fra 1. April dette År.

Som en Part af Kjøbesummen har jeg og min Hustru betinget os følgende Aftægt i vor Livstid. Aftægtsyderen skal i gode, friske Varer og med rigtige Tal, Mål og Vægt til efternævnte Tider levere os:

1

Årlig

3 Td Rug og 1 Td Byg, Halvdelen 1. Maj og Halvdelen 1. November.

1½ Td Kartoffler, heraf 1 Td om Efteråret og ½ Td om Foråret. Om

Sommeren fri Adgang til Kartoffler og Kål.

1 Lispund Oksekjød)
1 " Fårekjød) leveret i Efteråret i Slagtetiden.
1 " Flæsk)

2 Torsk og 18 Hvidling om Foråret.

2 Torsk og 20 Helt om Efteråret.

2 Pund Uld først i Juni.

2 " " i November.

3 Snese Æg. 1 Snese til Påske, 1 Snese til Oktober og 1 Snese til 1. Dec.

2 Pund Kaffe, 2 Pund Sukker og 2 Zikorie til hver Påske.

2 " " 2 " " " 2 " " " Jul.

Daglig

1½ Pot nymalket Mælk.

Månedlig

4 Pund Smør, 2 Pund den 1. og 2 Pund den 15. i hver Måned.

Årlig

28 Pund Kalvekjød, der leveres med 2 Pund ad Gangen dog i ingen Måneder mindre end 2 Pund.

4 Pund Tællelys.

4 Læs Hedetørv à 10 Snese.

4 " Klyne à 40 Snese. (Må ikke tages fra Lundemose).

2 Traver Lyng.

2

Hvis vi ved Svaghed, Sygdom eller Alderdom ikke selv kan besørge vor Bagning, skal Aftægtsyderen give os 1 Pund Brød i Stedet for hvert Pund Rug.

3

Til vore Aftægtsværelser forbeholder vi os Ret til 7 Fag af Stuehuset. Derimod får Kjøbereren de to østre Fag indtil disse til Af-

benyttelse; men de må ikke nedbrydes og skal holdes tilbørlig vedlige, så længe vi lever. Forøvrigt skal Lejligheden holdes tilbørlig vedlige både indvendig og udvendig. De vestre Fag i Stuehuset må nedbrydes, når Aftægtsyderen opfører dem igjen.

4

Vi forbeholder os Ret til at flytte med vor Aftægt. I den Tid, vi er borte, bortfalder Ydelsen af Mælk, Brød og Hussmør. Men vi forbeholder os Ret til igjen at flytte tilbage efter $\frac{1}{2}$ Års Forløb, og vor Lejlighed skal da være i samme Stand, som da vi flyttede ud deraf.

5

Fri og uhindret Adgang til og fra Huset, Afbenyttelse af Stedets Brønd og sammes Redskaber, som Aftægtsyderen holder tilbørlig vedlige.

6

Vort Korn skal Aftægtsyderen besørge til Mølle, malet, og igjen hjemkørt og indført i Aftægtshuset.

7

Når een af os ved Døden afgår, afgår alligevel ingen af Aftægtsrationerne, som skal leveres os. Begravelsen derimod afholdes for vore egne Midler, og hvad vi efterlader os tilfalder vore Arvinger efter Loven, hvorimod Aftægtshuset tilfalder Stedets Ejer.

8

Foranstående Kontrakt, som er oprettet efter vort Ord og Aftale, lover jeg Hans Jens Hansen for mig og mine Efterkommere nøjagtig at opfylde, og på det, at Aftægtstagerne desbedre kan være forvissat om Aftægtens rigtige Ydelse, kvitterer jeg hermed for den mig tilskjødede Ejendom. Således oprettet og underskrevet i vore og Vidners Nærværelse.

Sønderby i Stauning d. 13.3.1887

Som Sælger:

Mourids Olesen

Som Kjøber:

Hans Jens Hansen

Til Vitterlighed:

Laurids Halk

Christen Hansen

Tillæg

Som Sikkerhed for, hvad Kjøberen agter at forringe Ejendommen, såvel med at tage Besætning fra den som med at forringe Bygningerne, kautitionerer undertegnede Laurids Halk indtil 11. December

Hj. Gaandspødsning

1. Pn. onsdag aften, 17 Maaned Oleum fra
folket og jeg Hans J. Hansen fra Ejebø,
samt indgik indre Bøjs Bøje, og opstillede føl-
gende Ejebøkskræft.

2. Oleum de Oleum, folket og Offender foran til
Hans J. Hansens Hæder og ærening d. 11.

3. Grundsten med paagaaende Bygningen den
alle til tilliggende af Jordur i den Udbyrds
og med Røttigfader og Bjørds forvundet jeg
samt fink Jæmme, samt alle Udbyrds
mødder, og 1/2 Tønde og 3 Tønder.

4. Samt atskilt Ejebøkskræft er 3000 Kr.
forvundet fra Tønderne kroner, forrest 700 Kr.,

betalt Casse i 11de Decemb. Tønderne
spænde i Tønde og den tilliggende Udbyrds

men, eller skal bliu indtægtsløst i Grund-
sten, og resten 1300 Kr. som jeg sigtede på

for Kjellige Hæder, skal Ejebøkskræft
minne Grundstøvet mine de forlanges disse

med den lovlige Offsigelse. Jeg kæreder, de
1000 Kr. det indtægtsløst i Grundstøvet at fra Tønder

Offsigelig men uden jeg aller mine Bøje for
Kraug for disse.

5. Vedt med Bøje og 1 Tønde, og indtægtsløst alle Tønder
væge og kære med indtægtsløst at Tønde og Bøje
af frilken disse Ejebøkskræft Tønde

Men Ejebøkskræft for alle de 700 Kr. at jeg sig-
tede at give fra disse paa aamalt fra
Tønder.

6. Fra 11 Juni Tønder 1887 betalt Ejebøkskræft
Tønder og alle disse Offsigelse

den for Tønderne skal betalt Tønderne, og alle at sig-
tede

Handwritten notes in the left margin, including the name 'Ejebøkskræft' and other illegible text.

besam pligting at betale alle Afgifter fra 1 April
f. a.

Sam an Ord af Ljuba Jernum for og mine
Fjendene betynde og følgende Aflyst nor Khatlet:

- 1
 13 Td. Ring og 1 Td. Bjerg } Gaerdalene i Mei og i Novbr.
 1 1/2 Td. Sædder } 1 Td. 1/2 Maas af 4 Td. om 1/2 Maas
 1 Ld. Høstjød 1 Ld. Soave } Lauront i Høstnaar og i Høstbetale
 1/2 Ld. Støf }
 2 Tørst Høstling om Soaveort
 2 Tørst 1 Tørst Felt om Høstnaarort
 2 & Helt fane Jøst Jern
 2 & Helt fane Jøst Novbr
 3 Tørst Og tus Lunons: 1 Tørst til fane 1 Td. til Vælle 1 Td. til Høst
 2 & Læffe 2 & Kæpper 2 Tørst af Jern Jern
 2 & Læffe 2 & Kæpper 2 Tørst til fane Jern

- Daglig 1 1/2 Kæ Mokka
 Maanedlig 4 & Smør, 2 & @ fiske Cng og 2 & c H. Lunde
 Dørlig 2 & @ Sædder, 2 & @ Lunons med 2 & @ ad gænge
 4 fætte Børningstid, 2 & @ Høstjød og Høstjød og indbrødt
 3 24 & Ljst fane Høstnaarort

- { 4 Ld. Jern a 10 Tørst
 4 Ld. Eljern a 40 Tørst, naar man ikke kommer
 2 Tørst Jern og 1 Ld. Eljern af Lundnaarort
 Jern, naar man ikke kommer af Lundnaarort
 Høstnaarort Høstnaarort og Høstnaarort Høstnaarort

Jern i Høstnaarort og Alderdom ikke Jern, naar man
 med Børning, skal fætte Jern gænge og 1 & Høstjød fane
 5 Tørst

Vi forfalte os det til at flytte smat med Aflyst, og i de
 Tid vi os kort til Høstnaarort Høstnaarort Høstnaarort
 og Høstnaarort. Man vi forfalte os det til at flytte Høstnaarort
 efter en fætte med Høstnaarort og nor Høstnaarort fætte de nor
 i Jernum Høstnaarort dag vi, flytter ind Høstnaarort

aflyst fætte og gænge, naar man kommer af Lundnaarort
 Høstnaarort Høstnaarort og Høstnaarort Høstnaarort
 og Høstnaarort Høstnaarort Høstnaarort Høstnaarort
 Høstnaarort Høstnaarort Høstnaarort Høstnaarort

1 Ld. Jern og fætte - Høstnaarort
 Høstnaarort og Høstnaarort (Sønder)
 5 gænge

Jeg vil være aflysten venter forbi fide vi er ved det 7de
 af Høstet, derimod som Eftersom de to østlige
 del af byens, man som ikke endelig og skal
 jette det høje med lige forlængere vi lever
 forovrigt skal være tidligere for det tillige medlige
 haade indvending og indvending. Den næste dag i den
 jette man endelig, naar det er det samme og
 og det er det samme og det samme

Men nu er det det samme og det samme, at det er det samme
 inges af det samme og det samme som det samme og det samme
 det samme og det samme for mere og mere indtægt og fund
 og det samme og det samme som det samme og det samme
 som det samme og det samme som det samme og det samme

Loranfaanente kontrakt, som er det samme og det samme
 Det og det samme som det samme og det samme for mig
 og det samme og det samme som det samme og det samme
 indtægt og det samme, og det samme og det samme
 som det samme og det samme som det samme og det samme
 som det samme og det samme som det samme og det samme
 som det samme og det samme som det samme og det samme

Fri og indtægt og det samme og det samme og det samme
 som det samme og det samme som det samme og det samme
 som det samme og det samme som det samme og det samme
 som det samme og det samme som det samme og det samme

som det samme og det samme som det samme og det samme
 som det samme og det samme som det samme og det samme
 som det samme og det samme som det samme og det samme

Det er det samme og det samme og det samme
 og det samme og det samme og det samme

Landet i Skåning, d. 13. Novbr 1887

Det samme og det samme
 L. Halv
 Christen Hansen

Det samme og det samme
 Det samme og det samme
 Det samme og det samme

Ven Kildesjet her sandt kjærligst agter at forvinge
fremtiden, saavel med et høyt Befalning fra
den kjælele Fjendsom, som og med af frivillige
Bygninger, hvortil som underby sende
Lærings Kald i stilling til det første Termin 1887.
og lovet forandret Kærligst Høst i Høst lobe-
faldet, i den samme Tid.

Lørdag d. 13 Marts 1887

Lærings Kald

Termin 1887 og lover hermed Mourids Olesen Skadesløshed i den nævnte Tid.

Sønderby i Stauning d. 13.3.1887
Laurids Halk

Det blev en lang aftægtsperiode; thi Mourids Olesen blev rask igen, men købte alligevel ikke ejendom påny og fraflyttede ikke aftægtsboligen. Han blev siddende på aftægt i 30 år. I de første år af denne periode hjalp han andre med praktisk arbejde, af og til hjalp han også sønnen O.C.O. i Stadil; men i de sidste 20 år beskæftigede han sig overvejende med binding af halmkurve til tørv, sædekurve o.l. De fremstilledes af ruglanghalm, der formedes i pølser af passende tykkelse ved at blive trukket gennem en hornring. Pølserne blev dernæst syet sammen med pilebark, eller, når det skulle være særlig fint og godt, med spanskrørbark.

Aftægtshuset, hvori M.O. boede, var et lille hvidt hus med et vindfang i det sydvestlige hjørne. Inden derfor vistnok en lille pæn stue og så en noget større opholdsstue, i hvis ene ende var indbygget alkovesenge med skydedøre ud mod stuen og sivfletning ud mod den østlige murbegrænsning for at isolere. I husets nordside var der et lille køkken og et lille spisekammer. I østgavlen var der plads til tørv, dels hedetørv gravet af humuslaget oven på hedesandet og dels rigtige tørv eller klyne, som de også kaldes i Vestjylland. I stuen var der en kakkelovn og et bord med fast vægbænk. På væggen hang et ur med stor hvidmalet og blomsterprydet skive. Værket blev drevet af lodder, der hang i en messingkæde. På væggen hang endvidere ligvers over hedengangen familie.

Mourids Olesen var en før og kraftig mand helt til sin død. Han udfyldte det kraftige hjemmevævede, blå tøj godt. Som noget specielt ved dette tøj huskes smækken foran i stedet for den gymp, mænd bruger nu.

Efter hustruens død i 1905 passedes hjemmet af den yngste af børnene, datteren Margrete.

M.O.s begravelse i januar 1917 foregik under så hårdt snefog, at man ikke kunne nå frem til begravelsen fra Stadil.

Mette Marie Christensen

5

var f. i Stauning sogn 31.3.1831 og døde i Stauning 4.10.1905.

Gift med ovenstående. En stille og virksom landbokone, der passede sin dont og sine børn.

Begravelsen fandt sted en dejlig, solrig efterårsdag. Lærer Nielsen fra Stauning østre skole "talte hende ud af huset".

Parret hviler på Stauning kirkegård umiddelbart ved siden af hendes far og mor - ane nr. 10-11.

I ægteskabet var der 4 børn ialt:

1. Ole Chr. Olesen. Gdr. i Stadil.
2. Tarben Olesen. Sadelmager i Rørvig.
3. Christen Olesen. Snedker i Randers.
4. Margrete Olesen. På sine ældre dage gift med gårdejer i Lem.

Niels Andersen

6

f. 23.10.1823 i Morsbøl i Grindsted sogn, d. i Laustrup i Lønborg d. 26.3.1905.

Morsbøl er den vestligste by i Grindsted sogn syd for åen. Vest for Morsbøl lå forhen store hedestrækninger. I fordums tid, da der ingen plantning fandtes, kunne man fra Morsbøl se langt ind i Ansager sogn til Lund og Allinggårdene, ligesom man kunne se Hodde og Tistrup kirketårne. I 1688 bestod Morsbøl af 3 gårde, hvoraf de to var ryttergods. Den ene af disse havde opstemningsret og fiskeret i Grindsted å. 80 år senere var der kun 6 beboere i Morsbøl.

Før udskiftningen lå Morsbøl by samlet i 6 gårde nær bydammen og vangediget. Fra vest ejedes disse gårde af Peder Nielsen, Mads Gydersen, Christen Bertelsen, Jens Ebbesen - ane nr. 24 - Peder Jensen og Christen Nielsen. Straks efter udskiftningen flyttede to af gårdene ud på marken, medens de fire vestligste gårde blev liggende i byen.

I 1870erne opkøbte Jens Ebbesens sønnesøn, Jens Andersen - en broder til Niels Andersen - hele Vester Morsbøl og udstykkede og mageskiftede gårdene, så de kom til at ligge bedre for arealet. Han ejede på dette tidspunkt 2400 td ld, som han delte mellem sine 4 sønner.

Gården, Jens Andersen beboede, kom fra 1913 til at hedde "Karensminde", fordi der i gården gennem mange slægtled havde været enten en hustru eller en datter, som hed Karen.

Der fortælles, at Jens Andersen en dag kom ud i udkanten af arealet. Her traf han en dreng med en flok får. "Er det Jeres

egen jord, I er på", spurgte Jens Andersen. "Nej, det er Jens Andersens", svarede drengen, "men han kommer aldrig herud".

Jens Andersen blev langt fra færdig med opdyrkning af de store arealer. Han døde pludseligt i 1879 efter et besøg i sin kones hjemegn. Der blev rigeligt med virke til efterkommerne, der stadig har udvidet det opdyrkede areal og opført nye gårde. Enkelte af dem har vundet F.a.j. Landboforeningers sølvmedaille for landboflid. Slægten lever og virker fremdeles i området.

Niels Andersen ejede først gård i Frøstrup i Lunde sogn i Vester Horne herred, Ribe amt; men efter få års forløb købte han i stedet en gård i Vesterby i Vostrup i Lønborg sogn.

Skjøde.

Undertegnede Mads Peder Christiansen tilstår herved og vitterliggjør til Niels Andersen at have solgt og afhændet følgende mig - efter skjøde tinglæst 23. september 1841 - tilhørende Ejendom, nemlig:

1. En gård i Vostrup i Lønborg sogn med bygninger og tilliggende ejendom af hartkorn efter gl. matrikel 4 td 2 skp 2 fjdk 2 alb og
2. min andel af 2 enge i Harholm og Trondholm af Lønborg sogns ejendom omfattende ialt hartkorn 4 skp 2 $\frac{2}{3}$ alb for den kjøbesum 2000 rgdl - skriver to tusinde rigsdaler - som er betalt.

Jeg skjøder og overdrager derfor herved fornævnte Niels Andersen det ommeldte som solgte ejendomme med alle de herligheder og retigheder, byrder og forpligtelser, hvormed jeg har ejet og besiddet samme under ansvar for loven og bemærker, at dette skjøde udstedes efter kjøberens forlangende på grund af, at det forud for dette modtagne skjøde skal være bortkommet uden at være blevet tinglæst.

Holmsland den 26. december 1856

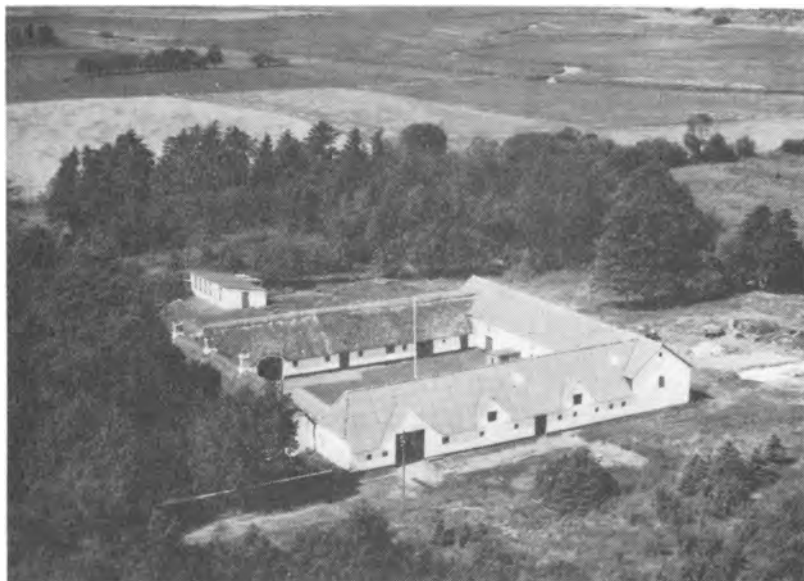
Mads Peder Christiansen

Til vitterlighed:

P. Jørgensen

Jens Nygård

Læst i Bølling Nørre Herreders skjødeprotokol 27. marts 1856, folio 93.

Niels Andersen's fødegård "Karensminde"
i Morsbøl. Foto 1967. (Ane nr. 6)

Niels Andersen's gård i Vesterby i Vostrup
Foto ca. 1930. (Ane nr. 6)

Gården i Vesterby i Vostrup var på ialt 108 td ld mark, eng og hede. Hjemlodden var god agerjord, og der hørte gode enge til. Niels Andersen drev gården godt og blev som så mange andre danske bønder i denne periode med høje landbrugspriser en holden mand, der kunne hjælpe sine børn godt i vej.

I 1893 blev gården afstået til sønnen, Frederik Nielsen. Niels Andersen tilbragte sine sidste leveår hos sønnen Anders, der var ugift, og som ejede en mindre gård i Laustrup i Lønborg. Gården var beliggende på den vestlige side af og umiddelbart op til landevejen, der fører fra Lønborg til Vostrup. Her døde N.A. i 1905.

N.A. var en høj, rank og slank mand. En virksom mand og en bestemt mand, der forlangte orden i det, han havde med at gøre, og som krævede sine rettigheder respekteret.

En søn af Niels Andersen's søster Karen Andersdatter's datter ved navn Søren Peter Christiansen, født 8. juli 1848, har foretaget en del optegnelser om sine forældre og sin barndom. I disse optegnelser, der nu er i brandmester Erik Kristensen, Fredericia's eje, hedder det bl.a. om livet på ønen:

"Kort efter min fødsel blev far indkaldt til krigstjeneste, og strenge tider fulgte. En dag fik vi indkvartering af tyske soldater på gården i Sønderby; mor kunne ikke forstå dem og de ikke hende, men lærer Kirkeby, som da virkede ved skolen i Grindsted, kom over og talte med dem og sagde, at far var indkaldt, hvorfor de måtte være gode mod mor og mig, der da var 1 år gammel. Det gik også helt godt. Mor har således fortalt, at de løb omkring med mig, og at jeg skulle klappe deres heste. - Far var indkaldt i 3 år, og i denne tid var han kun hjemme et par gange, mens mor og jeg var i Fredericia for at besøge ham.

Far slap helskindet gennem krigen og kom sund og rask hjem og tog fat på gårdens drift.

I 1855 blev gården bortforpagtet til Jens Nielsen Søndergaard fra Grene for en 5-årig periode, og mine forældre flyttede derefter ud i Sønderby Mose i et lille usselt hus, som var onført et års tid forinden. Det var bygget af bindingsværk og målte en halv snes alen i længden og 8 alen i bredden. Til huset hørte ca. 100 tdr. land udmark, heraf 50 tdr. land mose, 49 tdr. land højmosé og 1 tdr. land hede; til udmarken lagdes ca. 2½ td. land eng fra gården. 1856 købte far yderligere ca. 96 tdr. land fra Ivar Nielsens gård i Sønderby.

Folk i byen undrede sig meget over, at far og mor turde begynde der ude i mosen. Den største ulempe var, at der ingen vandafledning fandtes udover, hvad vandet selv i tidens løb havde dannet på de laveste steder, hvilket selvsagt var meget uregelmæssigt. Far gravede grøfter hist og her, men det hjalp ikke meget, da de gårdmænd, som endnu ikke var kommet af med deres del af udmarken, anså det for formålsløst at få vandet udgrøftet. - Når regnen kom, satte den marken i bagvande, som vi kaldte det. Vejen til byen var meget dårlig, og der var ingen bro over bækken. Når vandet stod højt, kunne det gå op i vognen. Til vor nærmeste nabo, Jens Stundsigs på Askjær Mark i Hejnsvig sogn, var der en halv mil, og ville man tørskoet dertil i vintertiden og når der var kommet en del vand, skulle man have træskostøvler på.

I forsommeren var moserne dengang fuldstændig oversvømmet; kun i meget tørre år kunne vandet svinde helt bort, så der kun stod vand i hullerne eller plomperne, som vi kaldte dem. I disse kunne der være både ål og geder til stor glæde for hyrdedrengene, som vogtede får og kræ.

Opdyrkingen af mosen gik på den tid til på den måde, at den øverste fure blev pløjet, brændt på stedet og derefter nedpløjet. Efter en eller to måneders forløb blev der atter pløjet og sået vintersæd; denne fremgangsmåde kunne dog kun praktiseres på højmosse, hvor al moren først var afbrændt. Hvor der var over 6 tommer mor, blev det behandlet på den måde, at det blev pløjet og lå et års tid. Så blev det udharvet og samlet med en rive i små dynger, som når man sætter gødning på marken. Når det var passende tørt, begyndte man at antænde den første række i læsiden med en skålfuld gløder, og dersom det ikke blæste for meget, kunne man nå at antænde 10-15 af de små dynger med een skålfuld. Når de første dynger var udbrændt, skulle de spredes med en skovl. Ved passende tør og let vind kunne tre mand med lethed brænde 4-5 tdr. på 3-4 timer. Afbrændingen fandt som regel sted om formiddagen, og samme dags eftermiddag gik man igang med at harve jorden, hvorefter den tilsåedes og tromledes. Til markarbejdet anvendtes stude til trækraft, idet der kun holdtes heste på de større gårde. Såvidt jeg husker, havde vi 3-4 køer og 2 stude samt 30-40 får; fårene var dog små, og lammene kostede kun 8-10 mark stykket. Kreaturerne var ligeledes små og tarvelige, men sygeligheden var ikke stor blandt dem.

Årene i mosen husker jeg tydeligt og da især julen. Hvor var den dog en skøn tid for os børn og de gamle med. Mor gjorde alt, hvad hun kunne for at glæde os. Hun lavede pebernødder i forskellige stør-

relser, de små nødder især for os børn og de store for de gamle. Juleaften, når vi havde spist og sunget et par salmer, kom mor med en tallerkenfuld pebernødder og far med et spil kort, og så gik det lystigt til indtil kl. 10-11, hvor vi skulle i seng. Jule- og nytårsaften måtte vi nøje passe på, at lysene ikke blev slukket eller taget af bordet, da det ville betyde uheld i det nye år. Juletræet kendtes ikke dengang her på egnen.

Men der holdtes også julegilder. Tre-fire nabofamilier kom sammen mindst een gang hos hver i løbet af julen, og man morede sig så med kortspil om nødder. At spille kort om penge var der ikke mange, der brugte, velsagtens af den grund, at man havde så få af dem, men jeg kan huske, at både gamle og unge morede sig storartet.

Brændevinsflasken blev sat på bordet, når gæsterne kom, og de blev budt en kringle og en dram; efter kaffen fik mændene hver en eller to punche. Dengang var folk jo ikke klogere, end at spiritus var godt for alt."

Ane Katrine Sørensen

7

f. i Grindsted sogn d. 10.4.1829, d. i Vostrup i Lønborg sogn d. 20.6.1882.

Parrets gravsted er beliggende på Lønborg kirkegård nær det søndre skel med den storslåede udsigt ud over Skjern enge.

I ægteskabet var ialt 8 børn:

1. Anders Nielsen. Gdr. i Laustrup i Lønborg.
2. Søren Nielsen, senere navnef. til Bagge. Gdr. i Ådum.
3. Frederik Nielsen. Gdr. på fødegården.
4. Ane Margrete Nielsen. Gift med tømrerm. Hans Axel Bojlesen, Vostrup.
5. Ane Nielsen. Gift med gdr. Laust Chr. Høj, Vostrup.
6. Elise Katrine Nielsen. Gift med gdr. Ole Chr. Olesen, Stadil.
7. Poul Nielsen. Gdr. i Høllet i Stauning.
8. Pouline Nielsen. Gift med gdr. Johan Jensen, Skaven, Lønborg.

Ole Christensen

8

født i Ganer Mølle, Skjern, d. 21.7.1790, døbt d. 22.8. s.å. Han var gift to gange, første gang 11.11.1818 med Mette Marie Thomasdatter af Astrup, 22 år gl., og anden gang med Margrete Nicolajsdatter af Vennergård i Velling, 31 år gl. O.C. døde i Nørby i Velling d. 5.3.1850, 59 år gl. Han døde af "rørelse", hvoraf han havde lidt i mange år.

født i Hee 1799, hjemmedøbt 11.11. s.å. Død i Velling 2.7.1874 af kræft og vattersot.

Christen Simonsen

født i Stauning 30.6.1797, død i Stauning 2.6.1890. På sit dødsleje overlod C.S. en i al simpelhed af ham selv skrevet levnedbeskrivelse over sig selv til en bekendt, Niels Madsen Holm, også af Stauning. Derfra gik beskrivelsen til amtsvandinspektør Palle Fløe, Vostrup i Lønborg, der overlod den til Poul Bjerger, Askov, som lod den optage i: Årbog for dansk Kulturhistorie 1894 og senere i bogen: Jydske Bønder. Her anføres en artikel optaget i Galtrup Højskoles Elevskrift, 1931, hvori C.S. selv fortæller om sit liv.

"Jeg er født i Bovsø i Stauning den 30. juni 1797. Da jeg var 9 år gammel, kom jeg til min morbroder at tjene, hvor jeg var både sommer og vinter i syv år og blev holdt godt til lære både i skole og hjemme samt klædet med god klædning; men det var ikke for mine dyders skyld, men for mine forældres.

Jeg passede morbroders stude om sommeren, men ikke så godt, som jeg burde. Jeg havde altid selv noget at bestille, navnlig gjorde jeg tegnebøger, som endnu bruges, endda de må være firs år gamle. Jeg fiskede, og jeg snarede fugle. Jeg fik undertiden naboernes drenge til at passe studene, og så gik jeg selv til Ringkøbing efter læder til tegnebøgerne eller til herregårde og præstegårde for at sælge de fangede fugle og fisk. Således tjente jeg penge om sommeren, og om vinteren øvede jeg mig i tegning, som jeg siden har haft mange fortjenester ved.

En dag om efteråret ville jeg tælle mine penge. Der var omkring to mark kurant, mest kobber. Min moster og oldemoder var i stuen, og de ville med det gode have pengene til nyttige ting; men det vilde jeg ikke. Så vilde de tage dem med magt; men jeg holdt igen, indtil morbroder kom. Da han havde sat sig ind i sagen, sagde han: "Ja, det er ikke klogt at tage pengene fra ham. Det vilde forvolde ham ulyst til siden at samle, og har han selv forstået at samle dem, så holder han vist også af dem senere".

Jeg blev konfirmeret, da jeg var femten år, og fik de anstændige klæder dertil. Den første mikkelsdag derefter kom jeg til gårdmand N. Jensen, Østerby, at tjene som karl for det år. Jeg kom dernæst til Skindbjerg at være Riverdreng om sommeren og tærsk tilfælles med andenkarlen om vinteren. En gang i vinteren 1814 kom nogle karle og fornemme frøkener fra Ribekanten. De var flygtet for fjenderne og var på besøg nogen tid. En aften kom tre frøkener ud i køkkenet til os folk og spurgte: "Kan du tegne os i aften?". Jeg tog mig det på, og de gav mig hver en rigsdaler derfor.

Derefter kom jeg til at tjene i to år på Knudgård. I den tid, jeg var der, blev jeg buden af min morbroder til at være vidne til deres første barns dåb. Det blev jeg glad ved.

Det gik mig nu jævnt godt; men jeg tænkte meget på at lære en håndværk. En dag kom tømrer og snedker Morten Hjort fra Skjern i besøg. Jeg kaldte ham da ud i laden og viste ham en hænge-skab, jeg havde gjort, og talte med ham om at komme til ham til mikkelsdag. Det blev bestemt, at han en dag vilde møde mig hos mine forældre. Da vi kom der og talte om sagen, sagde min moder: "Hvad kan det nytte. Når du skal stå i lære og ikke tjener noget, og du så skal have håndværkstøj, står du der. Vi kan ikke hjælpe dig". Og hun græd over det; men Morten Hjort trøstede dem med, at det gik nok, bare de kunde hjælpe mig noget med klæder, og det blev da afgjort, at jeg skulde i lære fra maj den følgende år.

Vi satte en salshus i Ådum den første sommer, og om efteråret gjorde vi en skatol og en dragkiste. Om vinteren gik jeg omkring i Stauning som kluddersnedker, og det var min lykke, at en gammel snedker døde, og to yngre rejste fra Stauning.

Næste sommer arbejdede jeg meget for Jens Iversen ved at flytte hans udhuse og gøre alt indværk i hans nye salshus. I samme tid arbejdede jeg for Chr. Sand. Ved den lejlighed blev jeg kendt med en ung pige, Ellads Marie fra Rindum. Hun kom flere gange til gilde, som jeg også var med til. Denne bekendtskab gik tid efter anden videre i omtrent fem år, så lovede vi hinanden ægteskab, og det holdtes.

I min alders tre- eller fireogtyvende år og efter to års gang til session mærkede jeg nogen fejl på mig selv på legemet. Jeg havde også ulyst til at springe soldat og være i kongens tje-

neste måske i flere år; men talen mellem folk var, at havde man ingen penge at lægge på sessionsherrerens alter, var det vanskeligt at blive fri, når man ikke var at kalde vanskabt. At skaffe penge dertil så jeg ikke råd til; men så henvendte jeg mig til min morbroder, og han lovede mig også penge dertil, og sognefogden skulde hjælpe mig dermed. Da tiden kom, lånte morbroder mig tredsindstyve rigsdaler i sølv Hamborg kroner. Aftenen for sessionsdagen var sognefogden først inde hos doktoren og jeg bagefter. Det blev akkorderet, at hvis han kunde skaffe mig fripas, skulde jeg give femogtyve rigsdaler. Jeg fik fripas og betalte de femogtyve rigsdaler og var glad. Det varede ikke længe, før jeg fik dem tjent og min morbroder betalt tilbage.

Mine forældre, der havde en lille sted i Sønderby, var blevet trætte. Fader kunde ikke længer gå hen at arbejde for de folk, der til gengæld gjorde kørearbejdet for ham. Så gjorde vi den akkord, at jeg fik værelse, tømmerstue og frikost om helligdagene og i juletiden mod at udføre tømmerarbejde som vederlag for kørearbejdet til mine forældre. For en plovbed skulde jeg gøre to dages arbejde og for en kørebed halvanden dags arbejde. Denne akkord blev vi ved i de tyve år, jeg tømrede.

Det blev dårlige tider, og mange gik i armod. Jeg måtte hjælpe mine forældre, og de begyndte at tale om, at jeg kunde få gården mod at forrente deres gæld og forsørge dem. Jeg vilde nok have gården; men byrden frygtede jeg var for stor. Ved morbroders hjælp gik det alligevel i orden. Han havde hundrede rigsdaler tilgode i ejendommen, som han lod stå mod, at jeg betalte renterne.

Gårdens bygninger var simple og jeg samlede materiale sammen til en ny ti fags salshus. Jeg agtede snart at gifte mig med Ellads Marie. Jeg kunde godt mærke, at folk ikke syntes om, at jeg i sådanne tider og trods min store gæld vilde bygge en sals; men den blev bygget i sommeren 1824. Jeg havde to svende den sommer. Den ene æltede leret, og min yngste søster bragte leret til mig. Jeg murede selv den udvendige mur, og min fader murede mellemvæggene. Jeg havde en murermester en dag at klippe. Det var det eneste fremmede folkearbejde, vi havde til det hele. Den 9. oktober samme år holdt Ellads Marie og mig bryllup hos hendes forældre, og hun fik en god udstyr og en

halvthundrede rigsdaler, som hun selv havde tjenet hos købmand Seidelin i Ringkøbing.

Jeg havde tid efter anden meget at tjene ved kirken. Sommeren 1820 eller 1821 lagde jeg med to andre til hjælp loft over den hele plads fra tårnet til koret samt ni ny bjælker og noget mere reparation, hvorved jeg havde halvtredie mark om dagen. Ellers fik man i den tid kun tolv skilling. Jeg havde også god fortjeneste ved at male vor altertavle, som kirkeværgerne akkorderede mig at gøre for tyve rigsdaler, og så skulde jeg selv være ansvarlig for at få det antaget ved provstesyn. Der blev snart protest imod det, og kirkeværgerne kom så til mig. Jeg trak mig da tilbage, og det blev besluttet at rekvirere en licitation afholdt af herredsfogden på rådstuen. Der mødte jeg også og blev arbejdet tilslagen for den sum af fem og tredive rigsdaler kurant. Jeg trode, jeg kunde få portrætsmaler Seidelin i Ringkøbing, som min kone havde tjent ved i seks år, til at hjælpe mig; men han vilde enten have det hele eller slet intet. Jeg besluttede så selv at gøre det, men at øve mig i forvejen på noget andet. Præsten vilde gerne gøre mig vejledning og sagde, at Jesus skulde være alvorlig, Johannes mild, Judas skelmsagtig, og ved korsfæstelsen skulde Jesus være meget bleg; men ved opstandelsen skulde han være mere blodagtig farvet og med sejrstegn, sefter. Det var en god rettesnor for mig. Jeg fik det færdig i god tid, og der blev i retten udnævnt to købstadmalerere til at syne. Den ene var jeg bange for af den grund, at han havde klaget til herredsfogden over, at jeg gik ind i købstadnæringen; men det fik han ikke noget ud af. Det gik mig lykkeligt med synet, og han viste ingen ond villie imod mig. I omtrent tredive år klagede ingen over billedernes farveægthed eller hensigtsmæssighed; men så kom provst Blok, Lønborg, som sagde, at det ikke var kunstig nok og skulle gøres af en Københavnsmaler. Det blev dog endt med en Ringkøbingmaler; men om det var bedre end før, skal jeg ikke melde om.

Det gik mig nu godt i flere år. I efteråret 1835 kom jeg en søndag eftermiddag fra Skjern og gik ind på Bjerregård i Øst-Stauning. Manden vilde sælge gården, og vi blev enige om betingelser, som han skulde stå ved i otte dage. På ottendedagen fulgte morbroder og Chr. Sand med til Bjerregård, og han-

delen blev ordnet. Jeg skulde give hundrede rigsdaler kurant for gården uden besætning og gøre udstyr til en dreng og tre piger og ophold til gamle Birte Bjerregård. De tre piger skulde hver have en seng og nogle klæder samt frit bryllup, og drengen skulde have en halv seng. Alt dette skulde svares i fire år, og vi tog for alvor fat derpå. I den tid blev der sparet på klæder til os selv og vore mange børn. Jeg har i de lange vinteraftener kåret mange lispund uld. Også min fader og børnene hjalp meget til, så jeg tror ikke, der nogensinde blev lejet noget bort. Birte Bjerregård døde, inden jeg overtog ejendommen. Den 1. april 1836 flyttede vi dertil.

Vi havde fire køer og ti får. Så købte jeg andre fire køer og to små studehorker samt plov, harve og to vogne, og tid efter anden blev det hele forbedret. I 1850 udstykkede jeg gården i tre parceller. I 1853 byggede jeg på Østermarken, og i 1856 solgte vi de to vestligste parceller uden besætning for fire tusinde rigsdaler, og vi flyttede nu sammen med min moder og syv børn til Østermarken. Moder døde to år efter, 87 år gammel, min fader var død på Bjerregård, 88 år gammel.

Jeg havde i en række mellem tredive og fyrretyve år mange tillidsbestillinger: Medlem af sognerådet, medbestyrer af fjordengene samt kirkeværge og værge for mange piger og enker, hvorved jeg spildte megen tid; men det glædede også både dem og mig, når jeg fik en sag godt udført. En, som det især glædede mig at være værge for, var min morbroders enke, som jeg i mine drengedage havde været uartig imod. Jeg førte også juresager både for mig selv og andre, som altid fik en god udfald for mig; men jeg fik uvenner derved, som mange gange har været mig til ubehagelighed.---

Vi kan følge C.S. 10 år efter, at han startede på Bjerregård, i en af de sager, som han da havde med at gøre.

Det drejer sig om et andragende, han indsendte til Det kgl. danske Landhusholdningsselskab vedrørende et rentefrit lån til vanding og kultivering af hans egne og andre arealer syd for gården mellem agerlandet og Ganer Å. Det fremgår heraf, at han foruden agermarken besad 65½ tå ld til Bjerregård af hede, mose og knoldet kær, som han ønskede forbedret ved vanding og kultivering sammen med omliggende arealer. Andragendet er bilagt med en tegning og et overslag udgørende ialt 2000 rigsdaler. Sogne-

rådet deler sig i to grupper til sagen. Flertallet på 5, med pastor J.M. Valeur som formand, anbefaler andragendet og ansøgeren. Et mindretal på 3 går imod, idet man tvivler om foranstaltningernes formålstjenlighed og iøvrigt mener, at der ikke er vand nok til vandingen. Andragendet anbefales af Sognefogden, Stiftslandinspektør J. Fløe og af Det landøkonomiske Selskab i Holstebro; men det afvises af Landhusholdningsselskabet, som ikke råder over midler til igangsættelse af sådanne arbejder.

Ellads Marie Hansdatter Sand

11

f. i Rindum 1802. Gift med ovennævnte. Død i Øster Bjerregård i Stauning d. 17.5.1875. Med hende er slægten tilknyttet den vidt udbredte Sand-slægt fra Sand i Stauning.

Anders Jensen (Ebbesen)

12

er født 1776 i Morsbøl i Grindsted og død 29.3.1834 s. sted. Han begravedes d. 7.4. s.å. Han blev døbt i Grindsted kirke d. 8. december 1776, ved dåben båret af Else Marie Lasdatter af Hinnum. Faddere var Christen Bertelsens hustru samt Niels Jørgensen, Hans Bondesen og Jens Bruun, alle af Morsbøl. Han blev trolovet d. 6.2.1804 og viet d. 15.4 s.å. i Grindsted kirke til

Anne Berntsdatter

13

Forlovere var brudens stedfar, Niels Nielsen af Morsbøl og brudgommens far.

Anne Berntsdatter er født 1779 i Nollundkloster i Grindsted og død d. 14.9.1854 i Morsbøl, begravet den 21.9. s.å. Hun blev døbt d. 1. november 1779 i Grindsted kirke. Faddere var Morten Pedersen af Morsbøl, samt Mads Sønderby og Eskild Larsen af Hinnum og Morten Urups datter Kirsten. Christen Iversens hustru i Dyvelsrække bar barnet.

Anders Jensen (Ebbesen) overtog ved skøde, dateret d. 17. juni 1808 sin faders ejendom i Morsbøl af htk 2 td, 1 skp, 2 fjdk, 2 alb. Udover købesummen, som var 300 rigsdaler, forpligtede Anders Jensen (Ebbesen) sig til at opfylde den kontrakt, som var oprettet mellem ham og forældrene d. 29.10.1803. Denne kontrakt er ikke fundet tinglæst.

TEGNEENS UDTYDNING.

AMTSKIAL.
 HERRSKABER.
 Lande Byer
 Almue Byer

Kirkebyer eller Kongelige Kirker
 Landbyer eller Kirke
 Herregårde
 Kongelige Biskopsstæder
 Kongelige Biskopsstæder
 Fæst Slotte
 Byer Slotte
 Prætorie eller Magistrat
 Mølle Pæle
 Lyst Slotte
 Mølle

KORT
 over
LUNDENÆS AMT
 samt Stykker af
BÖVLING, KOLDINGHUS, RIBERHUS
 og
SILKEBORG AMTER
 under det
 Kongl. Videnskabernes Societets Direction
 ved rigtig Landmaling optaget og ved trigo-
 nometrisk samt astronomisk Operationer prøvet.
 Redigeret og trykt af J. Neergaard 1809.

MAALESTOK.
 De Danske Mile eller 24000 Danske Aln.

1844 afstod Anne Berntsdatter, der da i en halv snes år havde været enke, gården til sønnen Jøns Andersen, født 1815, og gik på aftægt. I aftægtskontrakten, som oprettedes 29.10.1844, bestemtes det, at: Jens Andersen skulle opføre en 4 fag stor aftægtsbolig til moderen, hvilken bolig han skulle forsyne med vinduer, døre, loft, 2 sengesteder og 1 jernbilæggekakkelovn. Til hendes livsophold skulle der årligt leveres: 3½ td sund, ren rug, 1 td malt og 4 skp boghvedegryn. Endvidere skulle hun dagligt have 3 potter nymalket mælk, til hvert års 1. februar 1 lispund flæsk uden ben og til hvert års 24. juli 1 lispund tør fisk eller bergensfisk uden hoveder samt i 4 terminer årligt 12 potter god, dansk kornbrændevin og i samme terminer ialt 200 hønseæg. Til hvert års mikkelsdag skulle hun have 1 skp salt og 1 lispund smør foruden 1 lispund smør d. 24. juni hvert år. Til brændsel skulle Jens Andersen årligt levere moderen 30 læs tørv à 8 snese læsset, bjerget og hjemført på hendes bopæl.

(Anst-Slaugs herreders skøde- og panteprotokol nr. 109, folio 90.)

Søren Bagge Hansen

14

født i Grindsted d. 13.5.1807, d. samme sted 8.8.1845. Han var gårdejer og sognefoged og boede på den vestligste gård i Grindsted. Omtalt i Starbæk Mølleslægtens slægtsbog som nr. 628.

Da ane nr. 3's ældste broder, Søren Nielsen, i 1912 søgte navneforandring til Søren Bagge, udstedtes følgende erklæringer:

Landsarkivet for Nørrejylland

Dåbsattest

År 1807 - atten hundrede og syv - den 13. (trettede) maj fik forpagter Hans Jacobsen og Hustru, Anna Catrine Hansdatter, en søn hjemmedøbt i præstegården. Han blev kaldet Søren Bagge. Dåben blev konfirmeret d. 21. juni.

Viborg d. 26. april 1912

S. Nygård

Efter Grindsted sogns kirkebog meddeles herved, at gårdmand i Grindsted, Søren Bagge Hansen, er afgået ved døden i Grindsted d. 8.8.1845 - 38 år. gl. Under konfirmanter i året 1823 står han opført som Søren Hansen Bagge f. 13. maj 1807. Begge steder står

faderen opgivet som Hans Jacobsen, Grindsted.

Overensstemmelsen med kirkebogen bevidnes.

Grindsted den 21. 4. 1912

J.K. Nielsen

Lærer.

Ane Margrete Poulsdatter 15

f. 1810 i Grindsted og død 6.12.1847 blev gift med ovennævnte
d. 17.2.1828.

Christen Olesen 16

er født i Ganer Mølle 1759, døbt 18.2.1759 i Skjern kirke. Fadder
var Sv. Thomas Christensen, omtalt under ane nr. 32 som birke-
dommer for Skjern Birkeret og formentlig ejer af Ganer Mølle.
Død i Nørby i Velling d. 16.7.1832. Forlover ved sønnen Ole Chri-
stensen's bryllup d. 11.11.1818. Gift med

Dorette Mouridsdatter 17

Fødeår og fødested kendes ikke. Hun døde i Ganer Mølle i 1805.
Ved skiftet efter hende var hendes svoger, Mads Thomsen i Albæk
Mølle, formynder for de umyndige børn, 3 sønner og en datter. De
to af sønnerne tilkendtes ved skiftet hver 25 rigsdaler, og den
tredie 40 rigsdaler, fordi han var svag. Datteren 12½ rigsdaler.

Nicolaj Jensen (Mastrup) 18

er født d. 24.6.1751 i Lybæk i Hee sogn. Gift 9.10.1796 i Hee.
Død 25.7.1828 af koldfeber. Mastrup-navnet har sikkert tilknyt-
ning til gården Mastrup i Hvingel i Hee - en temmelig stor he-
degård. Gift med

Mette Kjerstine Justdatter 19

født 1765, død 3.9.1821 af hals- og brystsyge, døbt 2.6.1765.

Simon Christensen Hahne 20

født i Stauning 1765, døbt 10.2.1765, død i Stauning 16.5.1852.
Trolovet 21.8.1796. Gift med

Mette Marie Hansdatter 21

født i Mejlby i Stauning 1773, død 8.7.1859.

Hans Nielsen Sand

22

født på gården Sand eller Nørkjærgård i Stauning 1774, døbt 31.7.1774. Død i Rindum ved Ringkøbing 18.7.1825. Boede og ejede en mindre gård i Rindum. Omtalt i Sand-bogen side 51. Mange efterkommere i Ringkøbing-egnen. Gift med

Karen Pedersdatter

23

fra Venner i Velling. Født 1784. Efter Hans Nielsen Sand's tidlige død giftede hun sig 2. gang d. 3.5.1828 med ungkarl Peder Brorstrup Albertin Kålund fra Dejbjerg. Sidste ægteskab var barnløst. I første ægteskab 4 børn.

Jens Ebbesen

24

er født 1741 i Morsbøl i Grindsted sogn, og han døde samme sted d. 14.8.1816 og begravedes d. 18. august.

Han blev døbt d. 19. marts 1741, båret af Bodil Sand. Faddere var Morten Feddersen, Anders Andersen i præstegården, Anders Jensen i Horsbøl og Kirsten Hansdatter af Morsbøl.

Jens Ebbesen var gårdmand i Morsbøl. Han blev gift den 31. maj 1773 i Grindsted kirke med

Karen Lasdatter

25

som er født 1738 i Grindsted sogn, og som døde d. 10.10.1818 i Morsbøl. Hendes dåb fandt sted d. 9.2.1738 i Grindsted kirke. Anne Mortensdatter bar hende. Faddere var Jens Olufsen, Laurits Smed og Hans Knudsen, alle af Hinnum, samt Kirsten Bertelsdatter af Sønderby og Niels Boesens hustru af Hinnum.

Jens Ebbesen købte d. 20.10.1795 sin fæstegård i Morsbøl til selveje af boet efter afdøde Anna Sabina Hågens i Grindsted Rørlighed. Gårdens hartkorn var 2 td 1 skp 2 fdk 2 alb. Købesummen var 150 rigsdaler.

(Anst-Slaugs Herreders skøde- og panteprotokol nr. 5, folio 357).

Berent Friderich Hansen

26

var selvejergårdmand i Nollund Kloster, Grindsted sogn. Han er født i 1739, døbt d. 27.3.1739, begravet d. 5.10.1783. Ved dåben blev han båret af Jens Madsens hustru i Silkeborg. Faddere var Bertel Mortensen af Sønderby. Peder Thomsen af Morsbøl, Niels

Hansens hustru af Dal og Kirsten Christensdatter af Sønderby. Opkaldt efter sin moders 1. mand. Se under ane nr. 61. Han blev gift i Sønder Omme kirke den 20. oktober 1771 med

Leene Lauritsdatter

27

som er født i Møbjerg i Sdr. Omme i 1748, døbt d. 7.4.1748 i Sdr. Omme kirke, begravet d. 5.11.1836 i Horsbøl. Faddere ved hendes dåb var: Anne Christensdatter i Brande, Niels Hansen i Filskov, Las Jensen og Jens Nielsen i Brande samt Maren Kolstrup og Maren Nielsdatter på Møbjerg.

Efter Berent Friderichs tidlige død giftede hun sig 2. gang d. 31. maj 1784 (2. pinsedag) i Grindsted kirke med Niels Nielsen, der var født i 1756 i Horsbøl som søn af gårdmand Niels Jensen og hustru Maren Nielsdatter. Niels Nielsen var gårdmand i Horsbøl.

Der var flere børn i begge ægteskaber.

Om skiftedelingen efter Berent Friderichs død følgende:

Den 27. oktober 1783 indfandt Christoffer Sølling, provst i Jerslev Slaugs Herreder og sognepræst til Grindsted og Hejnsvig menigheder, sig i Stervboet efter Friderich Hansen for at registrere og vurdere til påfølgende skifte og deling mellem afdødes enke, Leene Lauritsdatter og deres 4 børn: Laurits 10 år, Hans Christoffer 7 år, Anna 5 år og Johannes 3 år. Nærværende var enken med sin lavværge, svigerfaderen Hans Christoffer Jensen af Dyvelsrække, samt enkens broder, Hans Lauritsen af Møbjerg, der mødte som formynder for den ældste søn og den yngste datter, afdødes halvbroder, Hans Berntsen fra Juellingeholm, der var formynder for afdødes yngste søn, og endelig Christen Iversen af Dyvelsrække, som påtog sig værgemålet for datteren Anna. Som testes- og vurderingsmænd var velagte Jens Andersen Widebæk af Dal og Christen Dyvelsrække.

Den dødsboet tilhørende halvgård, Nollund Kloster kaldet, af htk 1 td 4 skp 3 fjdk 2 alb med den såkaldte Hans Poulsens eng i Nollund Birkeholt af htk 1 fjdk 1 alb vurderedes til 180 rigsdaler.

Af indbo fandtes bl.a.

I østerstuen: 1 jernkakkellovn 8 rdlr, 1 stort skab 4 rdlr, 1 sengested med klæder, 1 kiste og 1 lille skab, 1 fyrebord, 1 bæk, 1 tinfad og 2 tintallerkener samt 1 glasstabulet.

I vesterstuen: 1 seng med klæder, 1 klokkeviser (ur), 6 gamle tallerkener, 1 hængeskab, 1 jernpande og 1 rist, 2 spande og 1 strippe, 2 kornselde, 2 øltønder, 1 kærne med stave, 2 ølkar, 1 standtønde, 1 håndkværn, 1 kobberkedel og 1 ildtang.

Den salig mands gangklæder var: 1 hvid vadmelskjortel, 1 brun vadmelskjortel, 1 par læderbukser, 1 trøje og 1 brystdug, 1 hat, 1 hue, 1 sort vest og 1 par gamle sko.

I gården fandtes: 1 halvbeslagen vogn med tilbehør, 1 plov med jern, 1 harve, 1 gravespade, 1 lyngle, 2 høleer, 1 møghakke og 1 krog, 1 hærdeøj, 1 økse, 1 sav, 1 huggejern, 1 spånkniv, 1 tællebænk, 1 spegerbor, 1 korntrug, 1 hakkelsekiste og 1 jerngreb.

Af kreaturer fandtes: 2 sorte heste, 2 par brogede stude, 1 par mindre stude, 4 køer, 1 par små kalve, 20 gamle får og 10 åringssvin.

Boets samlede værdi beløb sig til 327 rdlr 1 mk 6 sk, mens gælden blev opgjort til 136 rdlr 1 mk. Der var derefter 191 rdlr 6 sk til rest. Skiftet kunde dog ikke sluttet denne dag, da enken erklærede, at hun var med barn, og hun blev så hensiddende i uskiftet bo under tilsyn og ansvar af lavværgeren samt børnenes formyndere.

Den 28.2.1784 fortsattes skifteforretningen. Enken var i mellemtiden nedkommet med en datter, Christine, døbt den 18.2.1784. De tilstedeværende vurderingsmænd gennemgik nøje boets registre og vurderede genstande og konstaterede, at alle ting var i behold.

Fra restsummen, 191 rdlr 6 sk blev trukket forskellige omkostninger og restancer, således at den endelige beholdning blev 180 rdlr 3 mk og 6 sk. Da den sidstfødte datter, Christine, var afgået ved døden kort efter dåben, fordeltes boets beholdning mellem enken og hendes 4 børn med 90 rdlr 1 mk og 11 sk til enken selv, 30 rdlr 9 sk til hver af sønnerne og 15 rdlr 4½ sk til hver af døtrene. Enken erklærede herefter, at hun af kærlighed til sine to små pigebørn ville tillægge dem hver 15 rdlr 4½ sk, så de kunne arve ligesåmeget som brødrene. Den samlede arv til børnene udgjorde således 120 rdlr 2 mk og 4 sk, for hvilket beløb enken gav panteobligation til overformynderen, højvelbårne hr. konferensråd og amtmand de Hoffmann, idet pengene skulle blive stående i gården uden rente, indtil børnene var fyldt 18 år. Indtil da ville enken forsyne dem med "klæde og føde samt

anstændig christelig opdragelse, som hun for gud og øvrigheden kand tilsvare".

Skiftet blev derefter sluttet. (Koldinghus amts- og skifteprotokol 1780-85, folio 1221-1225).

Hans Jacobsen

28

er født i Morsbøl 1768, døbt d. 9.10.1768. Dødsår kendes ikke. Af folketællingslisterne for 1801 under Nollund fremgår følgende: Hans Jacobsen: Husmand med jord, 33 år i 1. ægteskab med Anne Catrine Hansdatter, 28 år.

Af foran anførte dåbsattest omtalt under ane nr. 14 fremgår, at H.J. i 1807 var forpagter af Grindsted Præstegård. Gift med

Anne Catrine Hansdatter

29

født 1773 eller sidst på året 1772, døbt i Grindsted kirke d. 17.1.1773.

Poul Christensen

30

født 24.12.1773 i Lyhne sogn, død 21.2.1831 i Grindsted. Omtalt i en artikel i Galtrup Højskoles Elevskrift 1936. De der anførte oplysninger er for en stor del givet af lærer J.K. Nielsen, Grindsted.

P.C. var døbt d. 24.1.1774. Af folketællingslisterne for 1801 under Dal i Grindsted fremgår følgende: Poul Christensen, bonde og sognefoged, 29 år, i 1. ægteskab med Karen Thomasdatter, 28 år. Deres børn: Sidsel 3 år, Anne Catrine 1 år. Han standser ikke ved disse to nævnte erhverv, men bliver tillige kromand i Grindsteddal kro. Fra 1808 bliver han degn og skoleholder i Grindsted og tillige kirkesanger i Hejnsvig. Gården, hvor han boede, og hvori der tillige var krohold, lå 1 kilometer øst for byen og skolen. Han måtte således daglig gå denne tur fra og til skolen. Skolen var bygget af etatsråd Lichtenberg, Engelsholm. Der var lergulv i skolestuen. Midt i stuen lå en planke af træ. Hen af den gik Poul degn frem og tilbage, når han katekiserede med børnene. Gamle folk fortæller, at tårerne da kunne løbe ham ned ad kinderne, og at eleverne længe mindedes disse timer.

På Grindstedegnen går endnu enkelte sagn om Poul degn. Følgende er fortalt af Laust Jensen, Utoft og berettet ved lærer J.K. Nielsen, Grindsted: En dag indfandt en nordmand sig på

Grindsteddal kro. Han sad længe og pokulerede, så Poul Christensen til sidst ønskede at blive af med ham og endelig fik ham på døren. Da nordmanden mærkede hensigten, blev han vred: "Nu kan du vente, til jeg kommer hjem til mit eget land, så skal jeg sende dig min drikkelyst". - Et halvt års tid efter mærkedes det, at Poul degn var blevet mere slem ved brændevinen.

Karen Thomasdatter

31

født i Moesbøl i Strelluf 28.4.1773. Gift med foranstående 28.4.1796. Død 20.11.1841. Omtalt i Starbæk-Mølleslægtens slægtsbog som nr. 593.

Ole Christensen

32

Fødeår og sted kendes ikke. Chr. A. Søgård, Stauning, forfatteren af Sandbogen, har på Landsarkivet i Viborg taget følgende udskrift: Møller i Ganer Mølle, Skjern. Blev i 1743 viet til Kirsten Andersdatter. På sine ældre dage afstod han mølleriet til sønnen Christen Olesen - ane nr. 16 - og flyttede selv til et lille sted, Pebel kaldet, beliggende ca. 1 kilometer vest for Skjern kirke. Det var til et par køer. Det findes endnu; men der er købt jord til det, og Pebel-navnet kendes ikke mere. Her i Pebel døde O.C. omkring 1770. Slægten har gennem 2-3 slægtled været knyttet til Ganer Mølle; men det er usikkert, om den har været ejer af møllen, eller om den har haft mølleriet i fæste mod afgift. Det vides, at Ganer Mølle sidst i 1700-tallet tilhørte birkedommeren ved Skjern Birkeret, Sv. Thomas Christensen, hvis enke døde på Ganer Møllegård 1806. Under ane nr. 16 er denne Sv. Thomas Christensen nævnt som fadder. O.C. var gift med

Kirsten Andersdatter

33

I ægteskabet var flere børn: Kirsten døbt 1747, Mette døbt 1749, Iver døbt 1754, Christen døbt 1759. Sidstnævnte er ane nr. 16. Mere vides ikke om K.A.

Jens Nicolajsen

36

Fra Lybæk i Hee sogn. Flere oplysninger foreligger ikke. Hans hustrus navn er ikke nævnt i kirkebøgerne ved dåb o.l.

af Nolgård. Videre oplysninger om ham og hans hustru foreligger ikke.

Christen Simonsen Hahne

40

fra Andrup i Stauning sogn. Udover at han er gift 19.11.1753 haves ingen oplysninger om ham. Om hans hustru vides kun, at hun hed Dorte.

Hans Christensen

42

Om fødested, fødeår, hustru og død vides intet.

Niels Christensen Sand

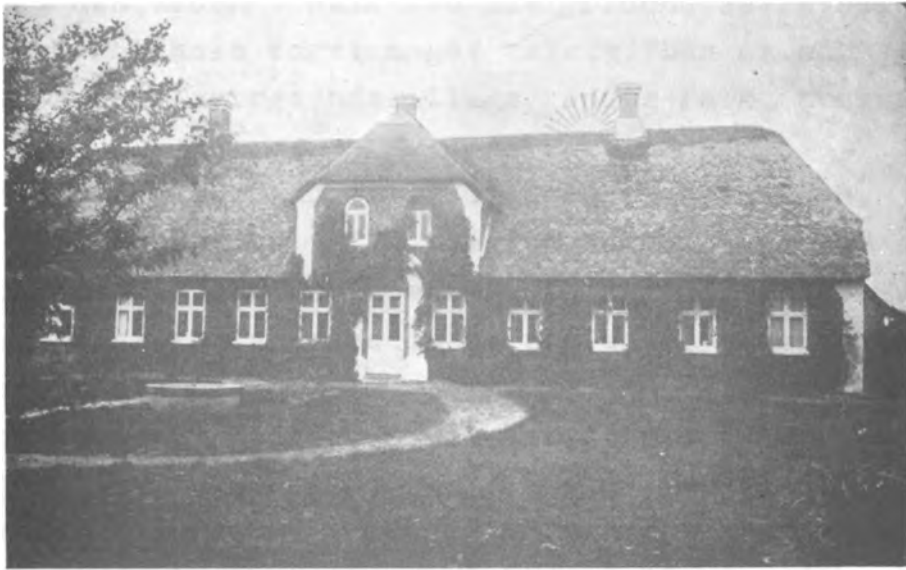
44

Er født i Stauning sogn 14.1.1734 og død 1802. Han var ejer af gården Sand eller Nørkjærgård i Stauning, hvorfra slægten har navn. Er omtalt i Sand-bogen side 11-12-14 o.s.v.

Den 3.6.1765 blev N.C.S. trolovet med Kirsten Andersdatter fra Halby i Stauning. De blev viet 7.10.1765. Hun døde allerede 1767. Derefter blev N.C.S. i 1769 trolovet med Johanne Mortensdatter fra Holmsland; men det gik ikke så godt. Det var et særkende for N. C.S., at han var meget nøje og hård i arbejdet. Straks efter trolovelsen flyttede J.M. til Sand; men det arbejde, hun blev sat til, oversteg hendes kræfter. Hun var lille og klejn. Hun måtte putte hø ind, malke 8 køer, rede senge og lave mad. Det oversteg hendes kræfter, så hun tabte modet og til sidst ikke vidste hverken ud eller ind og bitterligt fortrød, at hun havde givet N.C.S. sit jaord. I sin nød klagede hun til sin fader. Det var ikke let at hæve en trolovelse i hine tider. Sagen gik til præst, provst, amtmand, biskop og til kongen. I 1770 opnåede de kongelig tilladelse til at hæve trolovelsen. Det angaves i andragendet til kongen, at de ikke havde fundet nogen oprigtig ægteskabelig kærlighed til hinanden. 1770 androg N.C.S. kongen om tilladelse til at ægte sit næstsøskendebarn, Ellads Hansdatter af Stauning. Denne tilladelse fik de 30.11.1770. De blev gift 16.12.1770.

Fra folketællingslisterne i Stauning 1787 anføres: Niels Sand, 2. gang gift med Ellads Hansdatter. Han 52, hun 47 år. Børn: Hans Nielsen 12 år, Anders Nielsen 11 år. Jens Nielsen 5 år.

Den 11. marts 1787 opkræves en ekstraskat, en formueskat. Det fremgår heraf, at N.C.S. da er Staunings tredie rigeste mand.

»Nørkær-gaarde«, Stauning.

Fra Niels Christensen Sand (ane nr. 44)'s føde-
gård "Sand" i Stauning, senere kaldet "Nørkær-
gård". Solgt fra slægten i 1924.
(Sand-bogen forrest samt side 115-117).

Han er ansat til 1000 rdlr. Ifølge matrikularkivet har Sand i 1831 129 td ld og 6 td hartk 2 skp 1 fjk og 1 3/4 alb.

N.C.S. og E.H. fik ialt 6 børn, 5 sønner og en datter, hvoraf to uddannede sig til at gå lærervejen. Den ene blev lærer på Holmsland, den anden i Hals ved Limfjordens østre udløb. Slægten blev i det hele taget meget talrig. Den er udbredt over hele landet og har fostret adskillige kendte folk, hvoraf skal nævnes:

- 1 Christen Nielsen Sand f. 1773, degn på Holmsland.
- 2 Jens Nielsen Sand f. 1779, degn i Hals.
- 3 Evald Meinert Tang Christensen, folkemindesamleren.
- 4 Gerhard Alexsis Cappelen Sand, professor ved Landbohøjskolen.
- 5 Pastor Christen Madsen, præst for danske i Amerika i Sturgeon Bay, Wisconsin, Grand Rapids, Wisconsin, og flere st.

Gården Sand var i slægtens eje i henved 350 år. Jens Christensen Sand, der overtog gården 1891, solgte den i 1924 ud af slægten.

Peder Venner

46

fra Velling. Kun navnet kendes. Hustruens navn kendes ikke.

Ebbe Andersen

48

der var gårdmand i Morsbøl i Grindsted sogn, er født 1712 i Gildbjerg i Hejnsvig sogn. Han døde i Morsbøl og blev begravet d. 9. 12.1781. Hans dåb fandt sted d. 8.5.1712. Faddere var Anne Fil-lids i Hejnsvig, som også bar barnet, Knud Jørgensen i Klink, Niels Jørgensen i Gildbjerg, Mads Gildbjergs kone og Maren Jep Christensen i Trøllund. Gift med

Anne Christensdatter

49

Hun er født ca. 1701, og hun døde 1781 i Morsbøl og begravedes 16.12.1781, 80 år gl.

I Koldinghus Birks skøde- og panteprotokol 1738-1767 ses folio 124 indført et skøde til Ebbe Andersen. Det hedder bl.a. heri: "Claus Svitzer til Juellingeholm gjør vitterlig at have solgt og afhændet til den erlige og velagte mand Ebbe Andersen i Morsbøl og hans arvinger en mig tilhørende gård Gilbjerg kaldet, hvis hele hartkorn er 4 td 6 skp, hvoraf denne fjerde-

parts hartkorn 1 td 1 skp 2 fjdk beboes af Mads Andersen, som deraf giver årlig landgilde 3 rdlr, og eftersom jeg derfor af Ebbe Andersen i Morsbøl har bekommet fuldkommen værdi, nøjagtig og god betaling, den sidste skilling med den første, så aldeles intet derpå i nogen måder resterer, thi bepligter jeg mig og arvinger at fri, frelse og hjemle Ebbe Andersen forskrevne gård og ald sin tilliggende ejendom. Datum Juellingeholm d. 13. januar 1742."

Las Thomasen

50

boede i Hinnum, Grindsted sogn, hvor han er født 1698.

Hans dåb fandt sted d. 27.2.1698 i Grindsted kirke. Johanne Eskildsdatter bar barnet. Faddere var Hans Eskildsen, Ole Jensen og Apollone Eskildsdatter.

Las Thomasen blev trolovet første gang d. 23.11.1730 til

Karen Mortensdatter

51

som er født i Morsbøl. Hun døde i 1750 og begravedes 2.9.1750. Hun blev døbt 15.1.1708 i Grindsted kirke. Kirstine Murer bar hende. Faddere var Christen Bertelsen, Peder Jacobsen, Søren Madsen, Jens Hansen, Christen Hansen, Kirsten Pedersdatter og Else Jensdatter, begge koner i Fugdøl, Jens Madsen den unge samt Christen Bertelsens og Christen Bødgers koner.

Hans Christoffer Jensen

52

der var selvejergårdmand i Nollund Kloster og Dyvelsrække, Grindsted sogn, er født ca. 1715 i Silkeborggård, Grene sogn, og han døde 1798 i Dyvelsrække og begravedes d. 4.11.1798.

Han blev trolovet d. 18.12.1737 til

Anne Mortensdatter

53

Hun er født 1700 i Sønderby i Grindsted sogn, og hun døde 1773 i Nollund Kloster og begravedes d. 14. oktober.

Hendes dåb fandt sted d. 25. marts 1700 i Grindsted kirke. Faddere var unge Jens Christen Nielsen og Ivers kone. Bodils søster bar barnet.

Anne Mortensdatter var gift første gang med Bernt Friderich Hansen, som døde 1736 i Nollund Kloster og begravedes d. 8. juli, 35 år 3 måneder og 14 dage gammel.

Den 9. september 1755 læstes på Koldinghus Birketing følgende skiftekontrakt og skøde in duplo mellem Hans Christoffer Jensen og svogeren Christen Knudsen efter afdøde Jens Madsen og hustru i Silkeborggård:

"I dend hellige trefoldigheds navn. Efterdi det har behaget denn almægtige Gud ved dend timelige død for få dage siden at bortkalde vi underskrevnes forældre. Nemlig vores kiære nu sal. fader Jens Madsen samt hans Hustrue, vores kiære nu salig moder Johanne Marie Hansdatter, begge boende i Silkeborg i Grene sogn, så haver vi som begges deres børn, Nemlig jeg Hans Christoffer Jensen, boende i Nollund Kloster, og jeg Kirsten Jensdatter tillige med min mand Christen Knudsen, boende i bemeldte Silcheborg, og som eneste og begge myndige arvinger skiftet og efter ret og billighed self deelt den arf, som enhver af os efter bemeldte vores kiære og nu sal. forældre kunde tilkomme og det således som efterfølger:

1. Tager og beholder jeg Hans Christoffer Jensen mit nu påboende sted, kaldet Nollund Kloster med tilliggende lidet boelssted, som begge består af htk 1 td 4 skp 3 fjdk 2 alb, samt også den halve gård i Eegsbye, med bemeldte steders tilliggende ejendomme og herligheder efter derpå udstedte skøder, som mig også er bleven leveret.

2. Herimod beholder min kiære søster Kirsten Jensdatter og hendes mand min kiære svoger Christen Knudsen sit påboende sted udi Silcheborg med tilliggende anpart Wejelstedshus, begge bestående af htk 1 td 5 skp 2 fjdk og 2 1/2 alb, deslige også en fjerdepart i Grene Krog og er htk 4 skp 3 fjdk 2 alb med samme steders tilliggende ejendomme og herligheder efter derpå udstedte skøder, som jeg Christen Knudsen haver bekommet og til mig taget og til en ligning og jævning på hvis jeg Christoffer Jensen og jeg Christen Knudsen udi også dette jordegods haver for sig og arvinger bekommet, ere vi bleven enige om det, Hans Christoffer Jensen legger fra mig til min bemeldte kiære svoger og søster rede penge 44 rdlr 2 mk 11 sk, som jeg dennem betalt haver, og desuden betaler jeg den på mit påboende sted heftende giæld 40 rdlr til velagte Niels Pedersen i Eegs Mølle.

3. Det lidet løsøre, som fornævnte vore kiære og nu sal. forældre haver efterladt sig, være sig enten levende eller døde vahrer, haver vi også skiftet og deeleet imellem os og enhver

annammet samt taget sin andeel til sig. Det vi således som meldt rigtig og til ald fornøjelse haver udi enighed skiftet og deeleet, hvad enhver med rette synes at kunne tilkomme uden nogen påanke på enten af siderne, så det icke alene af os men endogså af vores børn og arfinger skal stå fast til euig tid og uryggelig, haver vi icke alleneste dette egenhændig underskrevet og stadfæstet, men også venlig ombedet de velagte danemænd Jens Christensen Utoft og Hans Knudsen i Hinnum med os til in duplo forfattet og enhver af os ligelydende til sig taget.

Datum Silkeborg d. 12. juli 1755.

Hans Christoffer Jensen

Christen Knudsen "

Den 16. marts 1757 fik Hans Christoffer Jensen skøde fra Niels Pedersen i Trøllund på 5 skp 2 fjdk 1 alb hartkorn af Christen Jensens gård i Nollund by for en sum af 28 rdrl, og året efter købte Hans Christoffer Jensen 2 td og 3 fjdk hartkorn af Bertel Mortensens gård i Sønderby. (Koldinghus Birks Skøde- og pante-protokol).

Endelig ses folio 213 i skøde- og panteprotokollen 1775-1783 indført skøde fra Hans Christoffer Jensen til Søren Jørgensen på en gård i Dyvelsrække af htk 1 td 2 skp 2 fjdk.

Laurits Hansen

54

er født 1712 i Filskov, Sdr. Omme sogn, og han døde 1783 på Møbjerg i Sdr. Omme sogn og begravedes d. 26. oktober.

Han blev døbt den 29. maj 1712 i Filskov kirke. Faddere var Kirsten Nielsdatter, Christen Vestergård, Anne Andersdatter og Anne Mouritsdatter, alle i Filskov samt Kirsten Hjortlund.

Laurits Hansen, der først boede i Filskov, siden på Møbjerg i Sdr. Omme, var gift med

Maren Christensdatter

55

som døde 1781 på Møbjerg og begravedes d. 25. oktober, 71 år gammel.

Jacob Bertelsen

56

Om ham vides kun navnet. Om hans hustru vides intet.

kaldet H.P. i Jerrich. Han er født 1740 og død 30.9.1809. Den 8.10.1769 blev han gift med

fra Povel i Sdr. Omme, som var født 1745, og som døde 14.6.1825.

er født 1747 i Lyhne sogn, og han døde 14.4.1836 som aftægtsmand i Lyhne kro.

Han blev døbt 17.4.1747 i Lyhne kirke. Faddere var Christen Tøstrup og Villads Lassen af Ådum sogn, Maren Mortensdatte og Maren Kløv af Lyhne samt Peder Smeds kone, som bar barnet.

C.A. blev trolovet d. 5.4.1771 og gift d. 1.11.1771 i Lyhne kirke med

Trolovelser kendtes allerede i middelalderen og var en ægteskabsstiftende handling. Efterhånden fik den kirkelige vielse dog større og større betydning, og ved ordinans af 19. juni 1582 bestemtes det, at et ægteskab skulle fuldbyrdes af præsten. Før den kirkelige vielse blev foretaget, skulle der dog finde trolovelse sted i overværelse af præsten og 5 andre personer. En sådan forlovelse var forpligtende for begge parter og kunne kun ophæves efter kongelig bevilling. Efter loven skulle præsterne "alvorligen forbyde de trolovede personer at søge seng sammen, før de i kirken retteligen blive samlede"; men blandt almuen overholdt man ikke denne lovbestemmelse, idet man bibeholdt den gamle opfattelse af trolovelsen som den egentlige ægteskabsstiftende handling.

I året 1799 blev trolovelser helt afskaffet ved kongeligt reskript af 4. januar; men trolovelsesskikken fortsatte dog - uden at være ægteskabsstiftende - og er i vore dage afløst af forlovelsen.

Som et ydre tegn på trolovelse bar den trolovede - i hvert fald hvis det var en fornem person - en fingerring af guld, der blev anbragt på 4. finger, "thi vise mestre og læger siger, at der gænger en åre fra hjertet til 4. finger".

Sidsel Poulsdatter er født 1745 i Lyhne sogn, og hun døde samme sted d. 20. oktober 1815 og begravedes d. 29. oktober.

Hun blev døbt den 12.12.1745 i Lyhne kirke. Faddere var Hans Møller af Starbæk, Nis Christensen af Uldebæk, Hendrik Wråes datter af Bork og Peder Kløvs datter af Lyhne samt Christen Henriksens hustru, som bar barnet.

Christen Andersen blev 1764 udnævnt til skoleholder i Lyhne, og fra 1773-1802 virkede han som sogne­degn i Qvong-Lyhne. Han afløstes i embedet af sønnen Søren Christensen, mens sønnen Poul Christensen - ane nr. 30 - blev degn for Grindsted-Hejnsvig sogne.

Den 22. august 1773 fik Christen Andersen, "barnfødt på Lønborregårds gods og stavn udi Lyhne sogn og bye" fæstebrev på 2/3 af et sted i Nørhede by, Lyhne sogn, "som Ole Jepsen hidtil har beboet og haft i fæste og brug, så længe han lever. Fornævnte 2/3 part med dertil hørende bygning og besætning samt grund og ejendom, der står for htk nye matrikul 1 td 4 skp 2 fjdk 1/6 alb, bemeldte Christen Andersen sin livstid i fæste nyder og beholder ...". Christen Andersen blev fritaget for hove­ri mod til gengæld årligen at betale 2 rdlr 4 mk på Lønborggård.

I slutningen af fæstebrevet hedder det: "og som røgtet går, at bemeldte Christen Andersen vil gjøre ansøgning hos vedkom­mende om Qvong og Lyhne sognes degnekald, så ifald han skulde erholde, er det under ovenmeldte vilkår ekspresse betinget, at hands allerede havende sønner eller de drengebørn, som herefter erholdes, skal tilhøre Lønborregårds stavn og der svare med des­sens øvrige reserve unge mandskab, så hands avancement til degn ikke bør prejudicere mig i min til hands børn havende ret, som jeg tager mig fuldkommen reserveret". (Lønborggårds fæste­proto­kol 1742-1820, folio 119 b).

Den 22. september 1794 skødede "birkedommer Hans Smidt til Frøstrup, ejer af Qvong kirke i Vester Herred, Christen Ander­sen, sogne­degn for Qvong og Lyhne, Clemens Sørensen, Glibstrup og Niels Nielsen, Nørhede i Lyhne sogn, Annex til Qvong, begge i Riber Stift ... til allerhøystbemeldte Hs. Majestæt (Christian VII) og efterkommende tronfølgere af regeringen, den hidtil al­lernådigst forundte kaldsrettighed til fornævnte Qvong og Lyhne kirker". (Ø og V Horne Herreds skøde- og panteprotokol 1777-1799, folio 372).

Thomas Bertelsen

62

er født i Morsbøl. Yderligere oplysninger findes ikke om ham og hans kone.

Anders Andersen

96

er født ca. 1673 i Gildbjerg, Hejnsvig sogn, hvis kirkebog først begynder 1693, og han døde samme sted 1750 og begravedes d. 29. oktober.

Han var gårdmand i Gildbjerg og blev gift d. 13. april 1700 i Hejnsvig kirke med

Kirsten Andersdatter

97

der er født ca. 1680 i Gildbjerg.

Thomas Michelsen

100

er født ca. 1666, og han døde 1750 i Hinum og begravedes d. 20. september. Han blev gift d. 8. oktober 1695 i Grindsted kirke med

Mette Eskildsdatter

101

som døde 1739 i Hinum og begravedes d. 24. juni, 70 år gl.

Morten Bertelsen

102

der var gårdmand i Sønderby, siden i Morsbøl, Grindsted sogn, døde sidstnævnte sted 1713 og begravedes d. 25. marts.

Han blev gift d. 1. november 1696 i Grindsted kirke med

Karen Jensdatter Kloster

103

Hun er født ca. 1673 i Nollund Kloster, og hun døde 1737 i Morsbøl og begravedes d. 2. juni.

Jens Madsen

104

der også kaldtes Jens Madsen Dahl eller Jens Madsen Silkeborg, er født den 1. maj 1692 i Grindsted Dal, og han døde 1755 i Silkeborg, Grene sogn. Han var ejer af gården Silkeborg i Grene sogn og nævnes endvidere som ejer af Nollund Kloster i Grindsted sogn. Hans hustru

er født 1697, og hun døde i Silkeborg og blev begravet d. 29. juni. Jens Madsen overtog ved sit giftermål det halve af gården Silkeborg, og d. 23.2.1733 fik han af sin fader tilskødet halvdelen af en gård i Jerrig, Grindsted sogn, af htk 5 td 1 skp. Den 17. januar 1737 fik Jens Madsen skøde på Nollund Kloster fra Jens Bertelsen på Urupgård, og d. 21. maj 1740 tilskødede hans svigermor, Christine Norby, ham det halve af "en mig tilhørende gård beliggende udi Coldinghus amt, Slaugs Herred, Grindsted sogn, Egs bye, bestående af htk nye matrikul 3 td 4 skp.

Af en præsteindberetning i anledning af de i 1743 påbudte ekstraordinære skatter for Grene sogn ses følgende:

"Selfejer Jens Madsen foregav at være ejer til halve Silkeborg, hvis htk består af 1 td 5 skp 2 fjdk og 2 1/2 alb, som er bortfæstet til Christen Knudsen, hvoraf jeg nyder aftægt og ophold. Enken Emerentze Hansdatter foregiver at være ejer til den anden halve part af forb. Silkeborg og er bortfæstet til hendes søn Poul Hansen, hvoraf hun nyder hendes ophold."

Samme præsteindberetning er vedlagt et brev, skrevet af Jens Madsen i Silkeborg:

"Deris Exellense Høyædle og Høyvelbårne, Høybydende Vår gunstige Herre. Såsom jeg underskrevne angifer mig at hafue noget lidet jordegods i den skarpe Heedeegn i Coldinghuus Amt. I Slaugs Herred, i Grindsted Sogn, Egs Bye, een Halfgård, som beboes af Christen Christensen, bestående af Hartkorn 1 Td og 6 Skp., der foruden een Boel også i Grindsted Sogn, som beboes af Hans Christoffer Jensen, bestående af Htk 1 Td 4 Skp 3 Fjdk og 2 Alb. I Gren Sogn, også i Slaugs Herred, en liden fierdepart Sted, som beboes af Jens Hansen, bestående af Htk 5 Skp., som er beliggende i Green Krogs Bye, som også min egen på boende halfue Gård Silcheborig i Green Sogn, bestående af Hartkorn 1 Td 5 Skp 2 Fjdk og 2 1/2 Alb. Hvilken for ermelte Hartkorn er tilsammen 5 Td 5 Skp 2 Fjdk og 1 1/2 Alb huer Td. af samme Hartkorn = 40 Rgd1. Desforuden er ieg i al Sandhed boet skyldig Gield, som ieg af en anden lånt hafuer. Da er min Gield 186 Rdlr. og 4 Mk., huerfor ieg underdanigst venter at di høybydende Nådgunstige Herrer vilde I ald Miskundhed see til min Alderdom og Svaghed

efter samme som ieg hafuer iche andet at lefue af end huad
der kan blifue fra min Gield.

Deris Exellenses Høyædle Høyvelb. Høybydende Herrer
Aller underdanigste ringe tiener
Jens Madsen Silcheborg."

Morten Bertelsen 106

er identisk med ane nr. 102.

Karen Jensdatter 107

er identisk med ane nr. 103.

Hans Nielsen 108

der var gårdmand i Filskov, Sdr. Omme sogn, er født ca. 1674,
og han døde 1752 på Møbjerg, Sdr. Omme sogn, og begravedes d.
19.12.1752, 78 år gl.

Han blev gift første gang d. 24. september 1701 i Sdr. Omme
kirke med Anne Hansdatter af Filskov.

Den 16. februar 1710 blev Hans Nielsen gift anden gang i Sdr.
Omme kirke med

Maren Nielsdatter 109

Hun er født ca. 1676, og hun døde 1736 i Filskov og begravedes
d. 22. maj.

Anders Lassen 120

der var fæstegårdsmand i Lyhne by og sogn, er født ca. 1723, og
han døde 1794 i Lyhne og begravedes d. 16. februar.

Han blev gift ca. 1744 med

Maren Christensdatter 121

Vielsen har formentlig fundet sted i Ådum sogn, hvis kirkebøger
ikke indeholder vielser for tiden før 1754.

Maren Christensdatter er født 1723 i Tøstrup, Ådum sogn, og
hun døde 1791 i Lyhne og begravedes d. 14. april.

Hendes dåb fandt sted d. 24. juni 1723 i Ådum kirke.

Anders Lassens gård hørte under Lønborggård i Lønborg sogn. Af
fæstebrevet, der er dateret d. 23. oktober 1746, ses, at dens

htk var 1 td 4 skp 2 fjdk 1 alb, hvoraf der svarede 5 slette-
daler i årligt landgilde.

Den 26. marts 1750 fik Anders Lassen af Jacob Knudsens enke, Birgitta Catrina, fæstebrev på 1/4 deel part gård af den øde sted, Niels Clemmensens gård i Nørhede, bestående udi htk ager og eng 5 skp 2 fjdk 2 1/4 alb.

(Lønborggårds fæsteprotokol).

Anders Lassen skal - ifølge en gammel familietradition - være blevet kaldet Anders Svensker og nedstamme fra den svenske frihedshelt, rigshøvedsmand Engelbrekt Engelbrektsson, som dræbtes 1436. Tilnavnet Svensker ses dog intetsteds anført i forbindelse med Anders Lassen eller med broderen Jens Lassen, som i årene 1742-1750 får flere børn døbt i Lyhne kirke. Meget taler for, at Anders Lassen og Jens Lassen er sønner af den Las Nielsen i Obling, Sdr. Bork sogn, hvis hustru 1742 var blandt fadderne ved et af Jens Lassens børns dåb. Hvad angår oprindelsen af det ret sjældne Engelbrecht-navn, som nu hyppigt anvendes blandt Anders Lassens efterkommere, anses det for mere sandsynligt, at det er kommet ind i slægten ved navneopkald efter præsten, Christian Engelbreth Friederichsen, som var præst i Qvong-Lyhne fra 23. september 1818 til sin død d. 29. maj 1821.

Poul Nielsen

122

er født 1717 i Lyhne, og han døde samme sted 1753 og begravedes d. 29. maj. Han blev døbt d. 25. april 1717. Faddere var Hans Møller, Mads Uldbæk, Iver Borchis hustru og Niels Nielsens hustru i Lyhne samt Maria fra Østergård, som bar barnet.

Poul Nielsen var fæstegårdmand i Lyhne Kirkegård.

Han blev gift ca. 1743 i Sdr. Bork, hvis kirkebøger mangler vielsesindførelser for årene 1730-1749, med

Anna Henriksdatter Wrå

123

Hun er født 1714 i Sdr. Bork, og hun døde 1773 i Lyhne og begravedes d. 24. juni.

Anna Henriksdatter blev gift anden gang d. 20. juni 1755 i Lyhne kirke med Søren Jensen Åsted, der blev begravet d. 21. februar 1774, 40 år gl. Forlovere ved brylluppet var herredsskriver Jochum Boock af Adsbøl og kromand Niels Hansen af Lyhne.

Poul Nielsen fik d. 28. december 1748 fæstebrev fra Doktor

Ancher Anchersen, medicus og stadsfysicus i Ribe, på et boel i Lyhne by, tilhørende Doktoratet i Ribe, af htk ny matrikul 7 skp 2 fjdk.

Dette boel blev den 6. maj 1773 bortfæstet til Henrich Poulsen af Lyhne, en søn af Poul Nielsen. (Ribe Stifts Fysikats fæsteprotokol).

Den 17. marts 1745 optrådte Poul Nielsen som herredsfogdens stedfortræder på herredstinget.

Anders Thomsen

192

ses i matriklen af 1664 opført som beboer af gården "Gielbierrig" i Hejnsvig sammen med Ebbe Jensen (ane nr. 388), der siden afløstes af sønnen Jens Ebbesen. Gården betegnes 1664 som værende øde, og den skal have tilhørt børnehuset i Viborg, hvorfra der imidlertid ikke er indleveret nogen jordebog til Landsarkivet i Viborg.

Med en senere hånd er tilføjet, at gårdens hartkorn var ansat til 2 td 4 skp, og at der på gårdens grund lå et hus, kaldet Godrum. I gårdens jorder kunne sås 4 td rug, 2 skp byg og 4 skp boghvede, og der kunne årligt avles 15 læs hø.

Anders Thomsen, der i daglig tale kaldtes Anders Gilbjerg, døde 1708 i Gilbjerg og blev begravet d. 24. juni, 78 år gl.

Jens Ebbesen

194

der nævnes 1680 som fæstegårdmand i Gilbjerg, er født 1656, og han døde 1732 i Gilbjerg og begravedes d. 14. december, 76 år gl. I dødsindførelsen hedder det bl.a., at han "udi kirken blev indsat", og at han "var født på gården".

Michel Jensen

200

der var gårdmand i Jerrig i Grindsted sogn, er født 1635, og han døde 1737 i Jerrig og begravedes d. 23. januar i en alder af 102 år.

I matriklen af 1664 ses Michel Jensen opført som fæster af enestegården Jerrich sammen med Christen Christensen. Gårdens hartkorn var 4 td. og den ejedes af Laurits Below, til hvem der årligt svaredes 1 fjerding honning, 1 svin, 1 fødenød og 1 rgdl gæsteripenge.

Eskild Hansen

202

var fæstegårdmand i Hinnum, Grindsted sogn. Han døde 1712 og begravedes d. 27. december.

Han var gift med

Johanne

203

som begravedes d. 26. oktober 1727.

Eskild Hansen ses i matriklen af 1664 opført som fæster af en gård i Hinnum af hartkorn 4 td, tilhørende Preben Brahe. I landgilde svaredes årligt 1 fjerding smør, 1 svin og 1 rgdl gæsteripenge.

Bertel Mortensen

204

var fæstegårdmand i Morsbøl, Grindsted sogn, hvor han døde før 1696.

Han var gift med

Ellen Mortensdatter

205

som døde 1731 i Morsbøl og begravedes d. 20. maj, 88 år gl.

Morten Bertelsen nævnes 1664 som fæster af en gård i Morsbøl af hartkorn 4 td 1 skp. Gården ejedes af Chr. Vind til Nørholm, men var udlagt til rytterhold. Landgildet var 1 fjerding smør og 1 ørtug rug i "Riber mål". Det oplyses, at der i gårdens jorder kunne sås 3 td rug, 1 td byg og 2 skp boghvede. Høhøsten udgjorde 20 læs årligt.

Jens Kloster

206

er født ca. 1635, og han døde 1704 i Nollund Kloster, Grindsted sogn og begravedes d. 6. juli.

Hans hustru

Else Sørens datter

207

blev begravet d. 3. februar 1742 i Grindsted, 100 år gammel.

Mads Jensen Dahl

208

er født ca. 1662 i Modvig i Grindsted sogn, og han døde samme sted 1743 og begravedes d. 7. maj, 71 år gl.

Han var gift første gang med

Hun er født d. 20. april 1665, og hun døde d. 28. august 1704 i Grindsted Dal.

Enkemanden indgik derefter ægteskab med Christine Norby, enke efter Hans Mortensen. (Se ane nr. 210).

Mads Jensen Dahl skødede d. 26. december 1732 en halvpart i Dal by til Hans Nielsen, samme sted, mens Jens Madsen (ane nr. 104) i Silkeborg fik skøde på den anden halvpart af gården. Til hver halvpart hørte den "halfve Refstrup Kiærs eng". Den 28. oktober samme år skødede Mads Jensen Dahl og Christine Norby til Niels Madsen af Dal det halve af gården Silkeborg, som Jens Madsen da beboede. Endelig skødede Mads Jensen Dahl d. 23. februar 1733 en gård i Jerrig af hartkorn 5 td 1 skp til Jens Madsen i Silkeborg og Niels Madsen i Dal.

Kort tid efter giftermålet med Mads Jensen Dahl solgte Christine Norby gården Silkeborg til Hans Poulsen:

"Kiendes Jeg underskrefne Christina Norby, såsom fornte gård Silcheborg haver været pantsat af min salig Mand Hans Mortensen til Sr. Laurits Erichsen, Rådmand i Horsens, og endnu til denne dato, som er d. 2. april, er os louelig opsagt Anno 1722 af salig Laurits Erichsens Enke, og som vi icke dis være kand indfri fornte Gård Silcheborg, hverken jeg Christina Norby eller mine arfvinger, men må derfor jeg Christina Norby bortsælge og nu afhænde fornte halvegård, kaldet Silcheborg, nu med min mands Villie og Samtyche, som er Mads Jensen Dahl: Til ærlig og velagte Mand Hans Poulsen i fornte Silcheborg, at vi hermed vitterliggiør, at vi have Soldt, Skiødt og afhændet.. til.. Hans Poulsen hans påboende halve gård, som er den øster part af gården, som er anslagen i den ny landmåling for 1 td 5 skp 3 fjdk 2 1/2 alb, beliggende i Green sogn... med al hendes tillæg og rettighed af det, som skift er til hver part til gården og herefter skifft vorder. Men må Hans Poulsen nyde den halfve gårds Herlighed, som der-til ligger.... (Christina Nordby) fået fyldest og fuld Værd udi rede penge 1000 Rigsdaler.

Ådum Mojuig d. 4. april Anno 1722.

Christina Norbye (L.S.) Mads Jensen Dahl."

Efter Mads Jensen Dahls død træffes Christine Norby atter i Silkeborg, hvorfra hun d. 21. maj 1740 skødede en gård i Eg til Jens Madsen, Silkeborg, og Søren Rasmussen, degn til Hodde.

Hans Mortensen

210

var forpagter på Hammergård i Hammer sogn, siden ejer af gården Silkeborg i Grene sogn. Hans data har ikke kunnet konstateres, men af forskellige dokumenter ses, at han døde inden d. 6. april 1722.

Hans Mortensen var gift med

Christine Norby

211

Hun er født ca. 1667 på herregården Lunderup i Varde landsogn som datter af Christen Norby og hustru Helle Christoffersdatter Mormand, og hun døde i juni 1755. (Se anetavlen for Christine Norby).

Christen Nielsen

242

der var gårdmand i Tøstrup, Ådum sogn, er født ca. 1688, og han døde 1778 i Tøstrup og begravedes d. 7. november.

Hans hustru, hvis navn ikke kendes, blev begravet d. 5. november 1775 i Ådum, 77 år gl.

Niels Poulsen

244

er født 1675 og han døde 1749 i Lyhne og begravedes d. 28. september, 74 år gl.

Han blev gift 1716 eller 1717 i Lyhne kirke med

Sidsel Christensdatter

245

Hun er født d. 18. april 1693 i Hallund Husted, Kvong sogn, og hun døde 1752 i Lyhne og begravedes d. 30. januar.

Hun blev døbt den 28. maj 1693 i Kvong kirke. Faddere var Peter Thomsen, Las Nielsen, Søren Møller, Niels Nielsens hustru og Jørgen Smeds mø.

Niels Poulsen var fæster af Lyhne Kirkegård, som i en indførsel dateret d. 15. marts 1731, nævnes med Iver Borch og Niels Poulsen som beboere. Gårdens hartkorn var 4 td 5 skp 3 fjdk, og den var vurderet til 188 rigsdaler.

(Viborg Skøde- og panteprotokol nr. 40, folio 162).

Henrik Wrå

246

er født ca. 1680, og han døde 1756 i Sdr. Bork og blev begravet d. 1. maj.

begravedes d. 27. januar 1757.

Henrik Wrå var fæster af en gård i Sdr. Bork by og sogn under Lønborggård. 1731 nævnes han sammen med sønnen Niels Henriksen Wrå som beboer af en kirken tilhørende gård af hartkorn 8 td 3 skp 2 fjdk 2 alb, hvilket hartkorn dog reduceredes med 1 td 4 skp 2 fjdk 1 alb, "som af sandflugt er øde". Det resterende hartkorn vurderedes til 2o8 rdlr 4 mk og 8 sk.

Den 8. december 1736 afstod Henrik Wrå gården til sønnen, dens hartkorn var da 3 td 4 skp.

Ebbe Jensen (Gilbjerg)

388

er født 1612 og han døde 1695 i Gilbjerg og begravdes d. 1. januar 1696, 83 år gl.

Han nævnes i matriklen af 1664 som fæster af gården Gilbjerg i Hejnsvig sogn sammen med Anders Thomsen. (Ane nr. 192).

Jens Olufsen

416

levede fra omkring 1620 til 1683. Han var gift med

Else Marie Madsdatter

417

som er født ca. 1635 i Ll. Almstok, Vorbasse sogn. Hun levede endnu 1720 og boede da i Nollund Kloster.

Jens Olufsen nævnes i matriklen af 1664 som beboer af en krongård i Almstokvad. Den 9. juni samme år fæstede han "den øde og ruinerede gård i Almstok, som Mads Jensen tilforn beboede og fra-døde", og efter 1666 fik Jens Olufsen skøde fra Peder Norby til Donslund på en gård i Dal. Endelig fik han d. 19. januar 1670 skøde fra Diderich Blome til Refstrup på et stykke eng, kaldet Urup Kjær eller Røffstrup Kjær.

Bertel Jensen Krag

418

blev 1687 herredsfoged i Slaugs Herred, hvilken bestilling han beklædte indtil 1696.

ofte kaldet Christen Hosted eller Christen Husted, er født 1643, og han døde 1734 i Lyhne by og sogn og begravedes d. 2. februar, 91 år gl. For ligprædiken fik præsten 1 rdlr og 2 mk.

Christen Christensen blev gift den 17. marts 1768 i Lyhne kirke.

Hun er født omkring 1655, formentlig i Lyhne sogn, og hun døde 1725 i Lyhne og begravedes d. 17. januar.

Christen Christensen ses i Riberhus amts Matrikel af 1688 opført som fæster af en gård i Hallum (Husted) sammen med Peder Christensen Østergård. Gården, hvis hartkorn var 6 td 1 skp 2 alb, hørte under ryttergodset, men ydede desuden årligt 12 sk til Kvong kirke. Om denne ydelse bemærkes dog, at det "vides ey hvoraf".

Christen Christensen var siden beboer af Lyhne Kirkegård.

levede fra omkring 1595 til 1660. Han var delefoged i Slaugs Herred og boede i Ll. Almstok, som dengang var en helgård på 6 td. hartkorn. 1654 fritog kongen Mads Jensen for at svare landgilde af gården som belønning for hans lange og tro tjeneste som herredsdelefoged.

Anetavle

for

Christine Norby

(videreførelse af anetavle for Niels Andersen Olesen)

I nærværende anetavle er anenumrene angivet såvel ud fra Christine Norby som ud fra Niels Andersen Olesen; dog er kun det første af anenumrene benyttet ved omtalen af de enkelte aner

	<u>C.N. ane nr.</u>	<u>N.A.O. ane nr.</u>
<u>8. anerække (i forhold til N.A.O.)</u>		
Christine Norby	(1)	211
<u>9. anerække</u>		
Christen Norby	2	422
Helle Christoffersdatter Mormand	3	423
<u>10. anerække</u>		
Bendix Norby	4	844
Dorthea Hansdatter Lange	5	845
Christoffer Mormand	6	846
Else Holgersdatter Ulfstand	7	847
<u>11. anerække</u>		
Peder Norby	8	1.688
Dorthe Bendixdatter Rosenkrantz	9	1.689
Hans Lange	10	1.690
Karen Clausdatter Strangesen (Bild)	11	1.691
Erik Christoffersen Mormand	12	1.692
Anne Christoffersdatter Lindenov	13	1.693
Holger Ulfstand	14	1.694
Anne Hansdatter Skovgaard	15	1.695
<u>12. anerække</u>		
Oluf Norby	16	3.376
Maren Henriksdatter (Sandberg)	17	3.377
Bendix Iversen Rosenkrantz	18	3.378
Anne Carstensdatter Grib	19	3.379
Christen Lange	20	3.380
Barbara Iversdatter Vind	21	3.381
Claus Strangesen	22	3.382
Anne Iversdatter Skram (Fasti)	23	3.383

12. anerække (fortsat)

Christoffer Eriksen (Mormand)	24	3.384
Kirsten Clausdatter Urne	25	3.385
Christoffer Lindenov	26	3.386
Sophie Hartvigsdatter Pless	27	3.387
Jens Holgersen Ulfstand	28	3.388
Lisbet Knudsdatter Gyldenstjerne	29	3.389
Hans Skovgaard	30	3.390
Anne Vernersdatter Parsberg	31	3.391

13. anerække

Laurits Pedersen	32	6.752
N.N. Vernersdatter Pil	33	6.753
Henrik Christensen	34	6.754
Birte Albrektsdatter Emmiksen	35	6.755
Iver Eriksen (Rosenkrantz)	36	6.756
Agnete Poulsdatter Abildgaard	37	6.757
Carsten Grib	38	6.758
Anne Ahlefeldt	39	6.759
Niels Lange	40	6.760
Iver Vind	42	6.762
Anne Henriksdatter (Sandberg)	43	6.763
Otto Clausen (Strangesen)	44	6.764
Dorte Clausdatter Daa	45	6.765
Iver Skram	46	6.766
Ellen Jensdatter Spend	47	6.767
Erik Mogensen	48	6.768
Marine Clausdatter Reberg	49	6.769
Claus Urne	50	6.770
Margrethe Jakobsdatter Trolle	51	6.771
Christoffer Johansen Lindenov	52	6.772
Anne Johansdatter Bjørn	53	6.773
Holger Gregersen Ulfstand	56	6.776
Helle Hak Nielsdatter	57	6.777
Knud Pedersen Gyldenstjerne	58	6.778
Sidsel Ulfstand	59	6.779
Jørgen Skovgaard	60	6.780
Anne Hermansdatter Flemming	61	6.781
Verner Parsberg	62	6.782
Anne Manderupsdatter Holck	63	6.783

14. anerække

Peder Nielsen	64	13.504
Verner Pedersen (Pil)	66	13.506
Kirsten Jensdatter	67	13.507
Christen Andersen	68	13.508
N.N. Henriksdatter Sandberg	69	13.509
Albrecht Lydersen	70	13.510
Ingeborg Clausdatter Dyre	71	13.511
Erik Iversen	72	13.512
Karen (Dorothea) Bertelsdatter Holck	73	13.513
Poul Timmesen (Abildgaard)	74	13.514
Margrethe Ahlefeldt	75	13.515
Hans Nielsen	80	13.520
Maren Spend	81	13.521
Henrik Vind	84	13.524
Arne Skeel (Dyre)	85	13.525
Claus Strangesen	88	13.528
Karine Pedersdatter (Væbner)	89	13.529
Claus Daa	90	13.530
Anne Lykke Pedersdatter	91	13.531
Peder Skram	92	13.532
Sofie Sandberg	93	13.533
Jens Spend	94	13.534
Ide Mogensdatter Juel	95	13.535
Mogens Pedersen	96	13.536
Karine	97	13.537
Lage Urne	100	13.540
Sidsel Jensdatter Ribbing	101	13.541
Hans Johansen (Lindenov)	104	13.544
Berete Eriksdatter (Rosenkrantz)	105	13.545
Gregers Jepsen (Ulfstand)	112	13.552
Else Bille Torbørnsdatter	113	13.553
Niels Hak	114	13.554
Tale Brostrup Hansdatter	115	13.555
Peder Nielsen (Gyldenstjerne)	116	13.556
Regitze Bille	117	13.557
Jens Holgersen Ulfstand	118	13.558
Margrethe Arvidsdatter Trolle	119	13.559
Jep Jensen (Skovgaard)	120	13.560
Karen Lauridsdatter Daa	121	13.561

14. anerække (fortsat)

Herman Flemming	122	13.562
Anne Eriksdatter (Thott)	123	13.563
Tønne Vernersen Parsberg	124	13.564
Ingeborg Predbjærnsdatter Podebusk	125	13.565

15. anerække

Lyder Esbernsen	140	27.020
Iver Pedersen (Rosenkrantz)	144	27.024
Anne Sivertsdatter (Lauerkoch)	145	27.025
Niels Gundesen (Lange)	160	27.040
Anne Nielsdatter (Rosenkrantz)	161	27.041
Strange Nielsen (Bild)	176	27.056
Anne Clausdatter (Lange)	177	27.057
Peder Terkelsen	178	27.058
Anne Skale	179	27.059
Oluf Daa	180	27.060
Gundel Joachimsdatter Griis	181	27.061
Erik Christiensen (Fasti)	184	27.064
Ellen Pedersdatter Skram	185	27.065
Anders Spend	188	27.068
Mette Godskesdatter Friis	189	27.069
Jørgen Urne	200	27.080
Margrethe Eriksdatter Bille	201	27.081
Johan Johansen (Lindenov)	208	27.088
Margrethe Emmiksdatter (Emmiksen)	209	27.089
Jep Henriksen (Ulfstand)	224	27.104
Kirsten Jensdatter (Due)	225	27.105
Mogens Hak	228	27.108
Lene Eilersdatter Rønnow	229	27.109
Niels Eriksen (Gyldenstjerne)	232	27.112
Mette Banner	233	27.113
Holger Henriksen (Ulfstand)	236	27.116
Birgitte Jensdatter (Rosensparre)	237	27.117
Jes Jepsen (Skovgaard)	240	27.120
Kirsten Clausdatter Tun	241	27.121
Joachim Flemming	244	27.124
Karen Eilersdatter (Rantzau)	245	27.125
Verner Parsberg	248	27.128
Anne Tønnesdatter Rønnow	249	27.129

16. anerække

Esbern Tagesen (Emmiksen)	280	54.040
Peder Eriksen (Rosenkrantz)	288	54.048
Gunde Nielsen (Lange)	320	54.080
Bege Madsdatter (Gjordsen)	321	54.081
Niels Nielsen (Rosenkrantz)	322	54.082
Ide Nielsdatter (Banner)	323	54.083
Niels Strangesen (Bild)	352	54.112
Barbara Bosdatter Høeg	353	54.113
Claus Daa	360	54.120
Dorte Herlufsdatter (Snekken)	361	54.121
Christiern Pedersen (Fasti)	368	54.128
Johanne Gundesdatter (Lange)	369	54.129
Peder Skram	370	54.130
Ellen Iversdatter Krag	371	54.131
Jens Spend	376	54.136
Ide Eskildsdatter Høg (Banner)	377	54.137
Lage Nielsen Urne	400	54.160
Alhed Breide (Serlin)	401	54.161
Erik Bille	402	54.162
Else Jensdatter (Glob)	403	54.163
Henrik Gertsen (Ulfstand)	448	54.208
Helle (Ovesdatter Hase?)	449	54.209
Jens (Niels)Truidsøn (Due)	450	54.210
Ingefred Pedersdatter (Urup?)	451	54.211
Anders Hak	456	54.216
Gertrud Mogensdatter Munk	457	54.217
Erik Nielsen (Gyldenstjerne)	464	54.224
Gørvel Andersdatter Lunge	465	54.225
Henrik Gertsen (Ulfstand)	472	54.232
Kirsten Due (Glob)	473	54.233
Jep Jensen (Skovgaard)	480	54.240
Ingeborg Albertsdatter Skeel	481	54.241
Herman Flemming	488	54.248
Inger Henningsdatter Skarpenberg	489	54.249
Verner Parsberg	496	54.256
Margrethe Schenck von Reicheneck	497	54.257

17. anerække

Erik Nielsen (Rosenkrantz)	576	108.096
Niels Thomsen (Lange)	640	108.160
Mads Giortz (den ældre)	642	108.162
Anne Pedersdatter (Sappi)	643	108.163
Niels Jensen (Rosenkrantz)	644	108.164
N.N. Rantzau	645	108.165
Strange Ebbesen (Bild)	704	108.224
Mette Olufsdatter (Glob)	705	108.225
Christiern Daa	720	108.240
Peder Christiørnsen (Fasti)	736	108.256
Christiern Skram	740	108.260
Kirsten Jespersdatter Raasted	741	108.261
Anders Spend	752	108.272
Mette Christiørnsdatter	753	108.273
Nicolaus Urne	800	108.320
Margrethe Lagesdatter	801	108.321
Bent Jonsen Bille	804	108.324
Inger Torbernsdatter (Galen)	805	108.325
Gert Minckwitz	896	108.416
Helle Olufsdatter (Bjørn)	897	108.417
Truid Nielsen (Due)	900	108.420
Ellen Serlin	901	108.421
Gert Minckwitz	944	108.464
Helle Olufsdatter (Bjørn)	945	108.465
Jens Nielsen (Skovgaard)	960	108.480
Peder Flemming	976	108.496
Christine	977	108.497
Godscalk Scharpenbergh	978	108.498
Elisabeth Nielsdatter Bugge	979	108.499
Hans Parsberg	992	108.512
Margrethe von Eichberg	993	108.513

18. anerække

Thomes Iversen (Lange)	1.280	216.320
Eggerd Gørse	1.284	216.324
Peder Eriksen (Sappi)	1.286	216.326
Sophie Henriksdatter Serlin	1.287	216.327
Jens Nielsen (Rosenkrantz)	1.288	216.328
Margrethe Timmesdatter (Abildgaard)	1.289	216.329

18. anerække (fortsat)

Ebbe Strangesen (Bild)	1.408	216.448
Bege Buggesdatter	1.409	216.449
Claus Daa	1.440	216.480
Christiern Arneestsøn (Fasti)	1.472	216.512
Torbern Pedersen (Galen)	1.610	216.650
Christine Eriksdatter	1.611	216.651
Niels Andersen (Due)	1.800	216.840
Johan Scarpenberg	1.956	216.996
Niels Bugge	1.958	216.998

19. anerække

Markvard Gøreze	2.568	432.648
Erik Abelsen Rynd (Sappi)	2.572	432.652
Cathrine Eriksdatter Urne	2.573	432.653
Niels Iversen (Rosenkrantz)	2.576	432.656
Susanne Nielsdatter (Gyldenstjerne)	2.577	432.657
Timme Timmesen (Abildgaard)	2.578	432.658
Sophie Andersdatter (Hvide)	2.579	432.659
Strange Esgesen (Bild)	2.816	432.896
Palle Daa	2.880	432.960
Peder Torbernsen (Galen)	3.220	433.300
Gyde Lagesdatter	3.221	433.301
Erik Barnumsen	3.222	433.302
Gjertrud Pedersdatter Grubbe	3.223	433.303
Anders Nielsen	3.600	433.680
Johannes de Scharpenbergh	3.912	433.992
Bugge Nielsen	3.916	433.996

20. anerække

Eggert van Gortze	5.136	865.296
Abel Valdemarsen	5.144	865.304
Cecilie	5.145	865.305
Niels Eriksen (Gyldenstjerne)	5.154	865.314
Timme Lauridsen (Abildgaard)	5.156	865.316
Anders Stigsen (Hvide)	5.158	865.318
Margrethe Nielsdatter (Lændi)	5.159	865.319
Esge Udsen (Bild)	5.632	865.792

	<u>C.N. ane nr.</u>	<u>N.A.O. ane nr.</u>
<u>20. anerække (fortsat)</u>		
Torbern Jonsen (Galen)	6.440	866.600
Christine Jensdatter (Sjællandsfar)	6.441	866.601
Lage Jonsen	6.442	866.602
Barnum Eriksen	6.444	866.604
Peder Grubbe	6.446	866.606
Arine Olufsdatter (Saltensee)	6.447	866.607
Marquardus de Scharpenberch	7.824	867.984
Niels Bugge	7.832	867.992
<u>21. anerække</u>		
Johan van Gortz	10.272	1.730.592
Valdemar IV, hertug af Sønderjylland	10.288	1.730.608
Ud Ebbesen (Bild)	11.264	1.731.584
Jon Litle	12.880	1.733.200
Ingefred	12.881	1.733.201
Erik Knudsen, hertug af Sønderhalland	12.888	1.733.208
Elisabeth	12.889	1.733.209
Peder Grubbe	12.892	1.733.212
Oluf Tokesen (Saltensee)	12.894	1.733.214
Christine Nielsdatter	12.895	1.733.215
Ludolfus Scharpenberch	15.648	1.735.968
<u>22. anerække</u>		
Erik I, hertug af Sønderjylland	20.576	3.461.216
Margrethe	20.577	3.461.217
Ebbe Skammelsen (Bild)	22.528	3.463.168
Jon Reimatsen	25.760	3.466.400
Cecilie Ebbesdatter	25.761	3.466.401
Knud Valdemarson, hertug af Blekinge	25.776	3.466.416
Hedevig	25.777	3.466.417
Johannes Grubbe	25.784	3.466.424
Toke N.N. (Saltensee)	25.788	3.466.428
Margrethe Olufsdatter Glug	25.789	3.466.429

	<u>C.N. ane nr.</u>	<u>N.A.O. ane nr.</u>
<u>23. anerække</u>		
Abel, konge af Danmark	41.152	6.922.432
Mechtilde	41.153	6.922.433
Ebbe Sunesen	51.522	6.932.802
Valdemar Sejr, konge af Danmark	51.552	6.932.832
Helene	51.553	6.932.833
Oluf Glug	51.578	6.932.858
Gyde Ebbesdatter	51.579	6.932.859
<u>24. anerække *)</u>		
Valdemar Sejr, konge af Danmark	82.304	13.844.864
Berengaria	82.305	13.844.865
<p>hvortil kommer følgende aner, der ikke eller kun indirekte er medtaget i omtalen af de enkelte aner eller i oversigtstavlen til anetavle II, jfr. udgiverens forord:</p>		
<u>24. anerække (fortsat) *)</u>		
Sune Ebbesen	103.044	13.865.604
Ebbe Skjalmsen	103.158	13.865.718
<u>25. anerække *)</u>		
Ebbe Skjalmsen	206.088	27.731.208
Skjalm Hvide	206.316	27.731.436
<u>26. anerække *)</u>		
Skjalm Hvide	412.176	55.462.416

*) Se endvidere fortsættelserne i tillæg I, der går tilbage til henholdsvis 32. og 54. anerække

Omtale af enkelte aner

i

Anetavle II

for

Christine Norby

(videreførelse af anetavle for Niels Andersen Olesen)

nævnes allerede 1660 som Ejer af Herregaarden Lunderup i Varde Landsogn. Han døde ret ung i 1667, og hans Enke

Helle Christoffersdatter Mormand

skrev kort efter følgende Brev til Kongen:

"Stoermægtigste Høybaarne Første allernaadigste arffue Herre och Konge.

Jegh Fattige Høybedrøffuede Encke aarsages for eders Kongl. Maytz weemødeligen ath ahn dragge Epter som Min Kiere Sallig Hosbund Christen Norbye til Lunderup mig fattig Encke med trej Smaa u - opdraggen børn epter latt Haffuer Der til Meggen gjeldzbesuerlighed Och Jeg den Sallig Mandz Creditorer Med Reede penge at Contentere Icke formaar. Indfalder derforre Min Allerunderdanigste bøn och Begiering eders Kongl. Maytz Aff Kongelig Mildhed Naadigst wille tillforordne tvende Goede Mend Nemblig Christian Wind till Nørholmb och Christoffer phillip Kürtzer till Møllbyegaard Att de gjørter Creditorerne fyldest och udleegh udi dend Sallig Mandz Jorde goedz Saa till ehn huer Retmessig Creditorrer Fuldkommen betalling kand worde udlagt Paa det ieg fatig Encke med mine u - opføde Smaa børn kunde En gangh for gielden worde Endtlediget Huor paa ieg udi ald Underdanighed et Naadigt Suar ehr forwendtendis. Dend Allmechtige goede Gud som loffer sig at verre Alle Encker och faderløsses patron wille det igien belønne och ieg i Miene Bønner Daugligen wille i Huekomme, Hvilchen goede Gud eders Kong. Maytz Sambt gandske Kongelig Huus udi ald welstand med fredelig løchsallig Regimente Lenge och well opholde och beuahre.

Lunderup Dend 17 Junny Anno 1667.

Min nadige Arue Heres Underdanie och wellige tiener, Sl. Christen Norbys Høybedrøvede Effterlate

Helle Mormand."

Den 3. Juli 1667 skrev Kongen til de to nævnte Mænd: ... "er vor Vilje, at I alle Helle Mormands Creditorer indstævner, saa vel de, som hende allerede med Retten søgt haver, som de, hvilke med hende i proces ere, eller og hun nogen Gjæld efter Obligat. kan skyldig være, ingen aldeles undtagen, dog enhver sin Ret forbeholden, gjørendis eders Flid enhver af dem at overtale, at de sig godvilligen ville bekvemme til Jordegods udi deres Betaling af hende at antage, førendis oc dennem derhos til gemyt, at hun offuerbødig er enhver, med hvis hun i disse Tider hafuer, tilbørligen at contentere."

1679 solgte Helle Mormand Lunderup, der da var paa 31 Tdr. Hartkorn, til Proustiskriver Peder Nielsen, og d. 28. Februar 1685 fik hun Skøde paa Gaarden Silkeborg i Grene, hvor hun derefter tog Bolig. 1686 pantsatte hun for

100 Slettedaler en Gaard i Eg til Peder Clemendsen paa Viiumgaard, og Aaret efter pantsatte hun for 120 Slettedaler Gaarden Silkeborg til samme. 1689 kaldes Helle Mormand Tjener til Horsens og 1696 Tjener til Preben Brahe paa Engelsholm, men 1695 pantsatte hun til sin "kiære Søn (Svigerson) Hans Martensen, Forpagter paa Hammergaard", Silkeborggaard, hvis Hartkorn var 3 Tdr. 3 Skp. 3 Fjdk. 2 Alb.

I en Beregning over Krigsskat og Krigsstyr 1717 hedder det:

"Frue Helle Mormand i Silkeborg var forhen meget fattig og nu mere, saasom nu ved Martinii Tider næst afvigte Aar er ved u-løchelig Ildsvaade afbrent hvad hun hafde, (her) under blifver ey videre beregnet end for Krigsstyren af tilhørende Hartkorn bestaaende udi bem. Silkeborggaard 3 Tdr. 3 Skp. 1 Fjdk. og 2 Alb. En Gaard udi Eeg og et Boel udi Hejnsvig med ialt 7 Tdr. 1 Skp. 1 Fjdk. og 1 Alb. Hartkorn, hvilket giver i Skat 3 Rdlr. og 56 Skill."

Bendix Norby

4

til Urup, Grindsted Sogn, førte 1610 sammen med Broderen Oluf Norby en Trætte mod Stedfaderen Christen Munk og skrev sig da til Skovgaarde i Søby Sogn paa Fyn. 1625 skrev han sig til Urup og 1629 til Donslund i Vorbasse Sogn; han siges da at være Ejer af 314 Tdr. Hartkorn, men 1638 af Urup og Donslund alene til 144 $\frac{1}{2}$ Td. Hartkorn. 1642 var Bendix Norby blandt de 12 Adelsmænd, som paa Viborg Landsting svor Niels Arenfeldt til Ullerup fri i Anledning af den Sag, hans Frue havde anlagt imod ham, fordi han havde villet forgive hende. Arenfeldt kendtes imidlertid skyldig, og de 12 Adelsmænd blev landsforviste paa 20 Aar. Allerede 1645 fik Norby dog Tilladelse til at vende tilbage mod at give 2000 Rdlr. til Børnehuset i Viborg. Under Krigen 1657-1659 blev han fuldstændigt ruineret, men boede endnu 1678 paa Donslund, skønt han allerede 1660 havde solgt denne Gaard. Han var gift med

Dorthea Hansdatter Lange

5

der var død 1643.

Christoffer Mormand

6

til Eskerod i Hornslet Sogn takseredes 1625 til 61 Tdr. Hartkorn. Han fik 1634 Bestalling som Skibsløjtnant, deltog 1637 i Togtet til Rusland efter Hertug Hans' Lig og udnævntes 1640 til Kaptajn; deltog i Slaget paa Kolberg Heide og stod endnu 1647 i Søkrigstjeneste. Han døde d. 15. Juni 1659.- Christoffer Mormand blev gift 1627 med

Else Holgersdatter Ulfstand

7

der er født 1602 paa Herregaarden Hikkebjerg i Skaane; hun levede endnu 1655.

nævnes 1583 som Ejer af Urup sammen med Brødrene Detlef og Henrik Norby. Senere blev Peder Norby Eneejer af Urup. Han var gift med

Dorthe Bendixdatter Rosenkrantz

som efter hans Død blev gift anden Gang med Christen Munk til Ørnhoved.

Peder Norby blev halshugget udenfor Københavns Slot d. 23. Juli 1595, fordi han under en Tumult i Odense havde dræbt sin Tjener, en Peder Holst, som var dømt fredløs i Holsten efter at have begaaet et Mord. - I Foraaret 1595 var Peder Norby sammen med et Par Mænd fra Urup og Peder Holst paa Besøg i Odense. Her deltog de Lørdag før Paaske i et Drikkegilde hos Stiftsskriver Christoffer Bang, og under dette provokerede Peder Holst sin Husbond til Slagsmaal, ligesom Peder Norby beskyldte Tjeneren for at stjaalet en Bøsse. Det kom dog ikke i første Omgang til Haandgribeligheder, men Peder Holst knuste Lysestagerne og Porcelænet, hvorefter han dødrukken blev bragt til Leje paa en Bænk i sit Værelse. Senere paa Aftenen sendte Peder Norby Bud efter sin Tjener, men fik den Besked, at denne ikke var i Stand til at staa op paa Grund af sin Tilstand. Norby blev meget opbragt og gik selv ned til Værelset for at hente ham; her kom det til et drabeligt Slagsmaal med Daggertter, og under Kampen greb den stærkt berusede Peder Norby en Bøsse og skød Tjeneren.

To Uger senere blev Peder Norby efter kongelig Befaling ført til Koldinghus og sat under streng Bevogtning. Under Forsæde af Kongen selv blev Retten sat d. 18. Juli. Under Retssagen vidnede Stiftsskriver Christoffer Bang, at Peder Norby "udi hans fraværelse hafde stillet sig selsom an, saa hans hustru hafde tit forvist hannom husit." Johan Norby forklarede i et Indlæg, at "en Mand udi Eg skulde have lovet Peder Norby en uløcke, hvilket hannom skulde och være holden, saa hand en tid lang icke skulde været ved sin fornuft och udi sin gallenskab begangit dette drab paa sin egen karl, hvilken han viste var slig en underlig compan, at hand bar en elandshuds brystdug paa sig bestuckit med snørehul, saa ingen kunde stick der igjennem, disligiste skulde være en mand(d)rabere och en bandsat menniske ..."

Peder Norby anmodede om at faa Rettertinget udsat for at skaffe nye Vidner, men Anmodningen blev ikke taget til Følge, og Retten afsagde den Dom, at Peder Norby skulde "straffis paa lifvit och miste sin hals". Kun 5 Dage efter Dommens Afsigelse fuldbyrdedes den.

Hans Lange

10

til Lunderup, Varde Landsogn, kom 1587. i Sorø Skole, blev 1601 immatrikuleret ved Universitetet i Leyden, solgte 1608 Brandholm i Brande Sogn til Bendix Rantzow, blev 1625 sammen med en Borger i Viborg takseret til 600 Tdr. Hartkorn, men 1638 alene til 2002 Tdr. 1625 pantsatte han Nørholm til Christen Krag og Lunderup til Iver og Christen Lange; 1631 solgtes Nørholm til Iver Vind. Hans Lange, som døde før d. 25. Maj 1649, var gift med

Karen Clausdatter Strangesen (Bild)

11

der "skikkede sig ilde"; hun døde d. 14. April 1607.

Erik Christoffersen Mormand

12

til Eskerod i Hornslet Sogn nævnes ved Hyldingen 1608 og skrev sig 1617 til Støddinge. Han blev gift d. 25. Juni 1598 i København med

Anne Christoffersdatter Lindenov

13

Holger Ulfstand

14

er født 1565, og han døde 1609. Han var Herremand paa Hikkebjerg i Asserstrup, Skaane, og blev gift d. 23. August 1590 i Malmø med

Anne Hansdatter Skougaard

15

som 1625 takseredes til 541 Tdr. Hartkorn; hun døde d. 21. Juli 1645 i Malmø og bisattes d. 1. September i Skt. Peders Kirke samme Sted.

Strangeseu.

Salteuse of Testotte

Fleming

Bild.

Gyldenælerne.

Gyldenælerne.

til Skovgaarde i Søby Sogn paa Fyn nævnes 1526 som Udsteder af et Vidne af Baag Herredsting. Han var blandt de Herremænd, der 1528 skulde følge Kongen ud af Landet, og besejlede 1550 Fyns Vedtægt. 1551 ejede han Hovedgaarden Kragemose i Bølling Herred, og han levede endnu d. 4. Juli 1561. Hans Hustru

Maren Henriksdatter (Sandberg)

døde d. 14. April 1585 paa Skovgaarde.

Bendix Iversen Rosenkrantz

til Kogsbøl og Gribsgaard i Emmerlev Sogn nævnes 1536 sammen med Broderen Timme og 1543 i Land- og Plouvskeatsregistrene; han var gift med

Anne Carstensdatter Grib

der 1582 var Enke.

Christen Lange

en vægte Søn af Hr. Niels Lange til Kjærgaard, døde d. 3. Juni 1604 i Ribe. Han studerede i Wittenberg og Paris, var 1561 Sekretær i Kancelliet, samme Aar Kannik i Ribe, 1565 Kantor og 1569 Stiftsskriver i Ribe Stift. 1563 fik han Skøde paa Helligaandsgaard i Ribe. Han giftede sig d. 5. November 1570 med

Barbara Iversdatter Vind

der døde d. 4. December 1609.

Christen Lange optoges d. 17. Juni 1572 i Adelsstanden og erhvervede samtidig Kronens Ret til 4 Selvejergaarde i Bramminge By, hvorefter han oprettede Hovedgaarden Bramminge. Slægten uddøde vistnok paa Mandslinien 1697.

Claus Strangesen

til Nørholm i Torstrup Sogn forseglede Hyldingen 1580 og blev 1596 forskrevet til Kroningen; han døde d. 9. Marts 1596 som Slægtens sidste Mand af Linten Strangesen. Han var gift med

Anne Iversdatter Skram (Fasti)

der endnu levede 1632.

Christoffer Eriksen (Mormand)

24

til Eskerød, Hornslet Sogn, kaldte sig 1554 Medarving til Løvested og skrev sig endnu ved Hyldingen 1580 til Løvested; han nævnes sidste Gang 1598. Han var gift med

Kirsten Clausdatter Urne

25

der nævnes første Gang 1563 og endnu levede 1591.

Christoffer Lindenov

26

til Valbygaard (nu: Juellinge) og Lindersvold paa Sjælland immatrikuleredes 1573 ved Universitetet i Leipzig. 1592 sad han i Fængsel for Overfald og Optøjer, begaaede i København, og d. 28. Februar 1593 døde han i Køge. Han var gift med

Sophie Hartvigsdatter Pless

27

som bisattes d. 31. Maj 1602 i Køge Kirke.

Jens Holgersen Ulfstand

28

var endnu Barn, da hans Far døde 1542, og han fik da Herregaarden Skabersø i Skaane i Fædrenearv. Fra 1554 til 1562 var han Hofsinde, og 1561 blev han Kongens Skænk og fik Vor Frue Kloster i Oslo i Forlening. 1562 blev han Lensmand paa Bahus i Skaane, og i Aarene derefter tillagde han sig megen Hæder ved Gang paa Gang at modstaa Kong Eriks rasende Angreb paa Bahus. Jens Ulfstand døde d. 21. September 1566, og Kongen gav ham det Vidnesbyrd, at han havde ført et mandhaftigt og ærligt Navn med sig i sin Grav, og at hans tapre Manddom lovedes og berømmedes af hver ærlig Mand. Han var gift med

Lisbet Knudsdatter Gyldenstjerne

29

der døde i September 1566 paa Bahus, formentlig kort Tid før sin Ægtefælle.

Hans Skovgaard

30

er født ca. 1526, og han døde d. 18. Juli 1580 paa Helsingborg og blev begravet d. 24. August i Helsingborg Kirke. Som 6-aarig sendtes han til Farbroderen, Ærkedegn Anders Skovgaard i Viborg, hvor han gik i Skole. Siden opholdt han sig bl.a. 4 Aar i Nürnberg, og paa Grund af sine gode Kundska-

ber i Tysk anbragtes han omkring 1548 i tyske Kancelli, hvorfra han dog allerede efter et Aars Forløb flyttedes over i danske Kancelli. 1553-1554 var han forlenet med Magleby Len i Skaane, og han blev derefter kongelig Sekretær og Ærkedegn i Viborg. Fra 1558 til 1559 var han Hofsinde, derefter øverste Sekretær og Domprovst i Roskilde. 1563 forlenedes han med Thyholm Provsti, og 1567 skrev han sig til Skovgaard. 1573 trak han sig tilbage som øverste Sekretær, 1574 optoges han i Rigsraadet, og 1576 fik han Helsingborg Len. 1577 fungerede Hans Skovgaard som Landsdommer i Skaane paa den syge Steen Billes Vegne, og 2 Aar senere gjordes han til Medlem af det Regeringsraad i København, som under Kongens Fraværelse skulde lede Forretningerne herhjemme. Fra sit Dødsleje sendte han Kong Frederik en sidste Hilsen med Bøn om at tage sig af hans Hustru og Børn, og denne Bøn opfyldtes. Hans Skovgaard blev gift d. 10. Januar 1574 paa Københavns Slot med

Anne Vernersdatter Parsberg

31

som 2 Aar efter Hans Skovgaards Død ægtede den ansete Rigsraad Hak Ulfstand til Hikkedbjerg. Anne Vernersdatter Parsberg døde d. 5. August 1592 paa Hikkedbjerg og begravedes d. 13. September i Gennerup Kirke.

Laurits Pedersen

32

nævnes 1496-1523 som Herremand paa Hovedgaarden Skovgaarde i Søby Sogn. Fra 1496 til 1500 nævnes han som Hofsinde, og han optræder flere Gange som Tingsvidne. Han var gift med

N.N. Vernersdatter Pil

33

Henrik Christensen

34

nævnes 1486-1511 som Herremand paa den adelige Stædegaard Højrup i Herslev Sogn, Vejle Amt. Han var gift med

Birte Albrektsdatter Emmiksen

35

Iver Eriksen (Rosenkrantz)

36

til Kogsbøl Ladegaard i Emmerlev Sogn optræder 1489 som Medudsteder af et Vidne i Møgeltønder; 1493 førte han en Strid med Ribe Domkirke om noget Jord paa Boulund Mark; han døde før 1505. Han var gift med

Agnete Poulsdatter Abildgaard

37

Carsten Grib

38

nævnes 1539 som Foged paa Ærø; 1567 boede han i Kiel. Han var gift med

Anne Ahlefeldt

39

af Haselau.

Niels Lange

40

til Kjærgaard, Bølling Herred, var 1532 Lensmand paa Bøuling og 1536 paa Visselbjerg, hvilken sidste Gaard han beholdt indtil sin Død. Efter Slaget ved Øksnebjerg (1535) synes han at være blevet Lensmand paa Nyborg Slot. 1539 fik han Dueholm Kloster i Pant, var 1554-1558 Lensmand paa Trøjborg, 1559-1565 paa Riberhus, havde 1562-1564 Møgeltønder, 1562-1565 Hundsboek og fra 1564 Lundenes Len i Pant. Ved Frederik II's Kroning 1559 blev han slaaet til Ridder og fik omtrent samtidig Birkeret til sin Gaard Kjærgaard, ligesom Kongen samme Aar betroede ham at optage Laan hos Adelen til den forestaa-

ende Krig. Niels Lange døde d. 11. Juni 1565. Hans Enke, Abel Skeel (Datter af Søren Skeel til Holmgaard og Kirsten Juel), hvem han ægtede 1535, døde d. 7. Februar 1585. Ægteskabet var barnløst.

Iver Vind

42

som levede fra 1502 til 1586, var Ejer af Hovedgaarden Starup i Ø. Starup Sogn, hvilken han bortbyttede til Kronen mod Hovedgaarden Grundet. Han nævnes i Recessen 1536 og ved Hyldingen 1580. Han var gift med

Anne Henriksdatter (Sandberg)

43

som levede fra 1516 til 1579; begge Ægtefællerne begravedes i Hornstrup Kirke.

Otto Clausen (Strangesen)

44

til Nørholm, Torstrup Sogn, nævnes 1536 i Recessen og takseredes 1558 til at stille otte Karle. 1563 klagede han over, at hans Hustru og Børn var forgjorte. Han døde d. 7. September 1571 i Ribe og begravedes i Tistrup Kirke. Han var gift med

Dorte Clausdatter Daa

45

som begravedes d. 27. April 1600 paa Brande Kirkegaard.

Iver Skram

46

nævnes 1548-1580 som Ejer af Hovedgaarden Voldbjerg i Hee Sogn, Ringkøbing Amt. Ved sit Giftermaal med

Ellen Jensdatter Spend

47

blev han tillige Ejer af Hovedgaarden Rammegaard i Ramme Sogn.

Erik Mogensen

48

bortforlevede Hundslev i Kølstrup Sogn, Odense Amt, skrev sig 1520 til Bramslykke i Musse Herred, Maribo Amt, og beseglede 1536 som en af den smaalandske Adels Fuldmægtige den store Reces i København; han levede endnu d. 28. Januar 1545. Erik Mogensen var gift første Gang med

Marine Clausdatter Røberg

49

til Bramslykke og Thybjerg. Efter hendes Død giftede han sig med Else Madsdatter (Gøye) til Støddinge paa Lolland.

Claus Urne

50

blev 1520 immatrikuleret ved Universitetet i Wittenberg, blev før 1526 Domprovst i Lund og var 1529 Rektor ved Københavns Universitet. 1549 blev han Landsdommer i Skaane og Rigsraad, men synes at have taget sin Afsked fra Rigsraadet 1559. Claus Urne, der berømmes for sin Lærdom, døde vist mellem d. 30. Juni og 4. Juli 1561. Han var gift første Gang med

Margrethe Jakobsdatter Trolle

51

født d. 22. September 1511 paa Herlev, død 1551. Claus Urne blev gift anden Gang d. 28. Juni 1556 paa Københavns Slot med en af Dronningens Jomfruer, Anne Sivertsdatter Grubbe.

Christoffer Johansen Lindenov

52

nævnes fra 1536 til sin Død d. 11. April 1585 og skrev sig til forskellige Hovedgaarde, bl.a. Fouslet og Brenderup i Jylland, Østrupgaard paa Fyn, Valbygaard paa Sjælland og Ørtofte i Skaane. Han synes efter sine Forældre at have arvet stor Rigdom i rede Penge og forstrakte gentagne Gange Kongen med store Summer. Han var gift første Gang med Margrethe Bille, født d. 28. Februar 1525 som Datter af Claus Bille, anden Gang med Ide Rantzau og tredje Gang med

Anne Johansdatter Bjørn

53

Enke efter Henrik Bjørnsen.

Holger Gregersen Ulfstand

56

nævnes 1516 som Hofsinde; 1518 foretog han sammen med Hr. Johan Oxe en Rejse til det hellige Land, 1519-1522 var han Hovedsmand paa Varberg og 1519-1543 paa Laholm. 1523 svor han paany Kong Christian II Troskab, men sluttede sig dog hurtigt til Kong Frederik. 1523 blev han Ridder og samme Aar Rigsraad. 1531 var han blandt de fire Rigsraader, som skulde varetage Lov og Ret i Skaane, og 1542 var han blandt Anførerne under Malmøs Belejring. Holger Gregersen Ulfstand begravedes d. 20. December 1542 i Lund Domkirke. Han var gift første Gang med Anne Podebusk Predbjørnsdatter, som døde 1521

paa Varberg. Hans anden Hustru var

Helle Hak Nielsdatter

57

til Hikkebjerg, som døde kort før d. 28. Januar 1550.

Knud Pedersen Gyldenstjerne

58

er født omkring 1480, og han døde d. 20. Juni 1552 paa Kalundborg, hvor han havde Tilsyn med den fangne Konge. Knud Gyldenstjerne immatrikuleredes 1498 ved Københavns Universitet, deltog 1502 som Hofsinde i Christian II's Tog mod Elfsborg og blev 1517 Lensmand paa Aalholm. 1523 var han Lensmand paa Vordingborg, 1525 paa Kalundborg, og 1529 optoges han i Rigsraadet. Han var gift med

Sidsel Ulfstand

59

som 1552-1574 havde Villands Herred i Forlening; hun døde omkring 1575 og blev begravet med sin Ægtefælle i Kalundborg Kirke.

Jørgen Skovgaard

60

nævnes fra 1511 til sin Død 1557 som Ejer af Gaarden Skovgaard i Ø. Starup Sogn, Vejle Amt. Han var gift med

Anne Hermansdatter Flemming

61

der døde d. 5. December 1530.

Verner Parsberg

62

til Harrested og Sandbygaard nævnes 1536 og 1538 som Hofsinde, blev 1550 udnævnt til Rigsraad og modtog ved Kroningen 1559 Ridderslaget. Han døde d. 31. Januar 1567. Verner Parsbergs Hustru

Anne Manderupsdatter Holck

63

døde d. 26. Maj 1591.

Vendello

Saltene af Linde

Skarpenberg
og Scharffenberg

Ibide

Abildgaard

Hak

- Peder Nielsen 64
levede omkring 1500 og var Herremand paa Agerup, Skyts Herred. Han var gift to Gange, anden Gang med Margrete Manderupsdatter.
- Verner Pedersen (Pil) 66
til Skovgaarde nævnes som Tingsvidne d. 21. Marts 1466. Han var gift med Kirsten Jensdatter 67
- Christen Andersen 68
nævnes 1436 som Herremand paa den adelige Stødegård Højrup i Herslev Sogn. Han var gift med N.N. Henriksdatter Sandberg 69
- Albrecht Lydersen 70
nævnes 1494 og 1511 som Ejer af Hovedgaarden Damsgaard i Ø. Starup Sogn, Vejle Amt. Han var gift med Ingeborg Clausdatter Dyre 71
- Erik Iversen 72
nævnes 1479 som Ejer af Kogsbøl Ladegaard i Emmerlev Sogn. Han var gift med Karen (Dorothea) Bertelsdatter Holck 73
- Poul Timmesen (Abildgaard) 74
levede omkring 1450 og var gift med Margrete Ahlefeldt 75
- Hans Nielsen 80
skrev sig 1504 til Lydumgaard i Lydum Sogn. Ved sin Død d. 10. Februar 1535 nævnes han som Ejer af Kjærgaard i Bølling Herred. Han var gift med

Maren Spend

81

som døde 1562.

Henrik Vind

84

til Rønshave og 1548 til Vellinggaard, begge i Holmans Herred, nævnes 1536 i Recessen og var 1550 nærværende paa Kongens Retteeting i Odense. Han var gift første Gang med

Anne Skeel (Dyre)

85

Enke efter Christen Glambek til Starup, anden Gang med Barbara Pedersdatter (Rali) til Vellinggaard og tredje Gang med Birgitte Olufsdatter (Gyrstinge), der levede 1549.

Claus Strangesen

88

til Nørholm og Holm i Bølling Herred nævnes 1497, pantsatte 1509 Gods i Rugse Herred og holdt 1510 Skifte med sin Hustrus Søkende. Han var gift med

Karine Pedersdatter (Væbner)

89

der 1513 som Enke tilskødede Kongen Gods i Skjern og Bølling Sogne; 1522 blev Nørholm af ukendt Aarsag fradømt hende, men hun fik af Kongen Tilladelse til at beholde Gaarden mod at betale 1000 Gylden. 1524 fik hun sammen med sine Sønner ved Mageskifte med Kronen al Kirkens Rettighed i Nørholm.

Claus Daa

90

til Raunstrup og Holmegaard nævnes 1519-1525 som Hofsinde. 1532-1537 var han Lensmand paa Skodborg og Hundsbæk og 1535-1537 paa Næsbyhoved. 1551 blev han Landsdommer i Sjælland, men frasagde sig Stillingen Aaret efter; han levede endnu 1574, men var død 1575. Han blev gift første Gang før 1528 med

Anne Lykke Pedersdatter

91

anden Gang med Hilleborg Tinhuus Lauridsdatter, der nævnes som Enke 1575.

Peder Skram

92

til Voldbjerg i Hee Sogn, Ringkøbing Amt, nævnes 1484–1539. Han var gift med

Sofie Sandberg

93

Jens Spend

94

til Rammegaard i Ramme Sogn, Ringkøbing Amt, nævnes 1535 som Ridemand og 1536 i den store Reces. 1572 beseglede han den jyske Adels Vedtægt om Afholdelse af et aarligt Landemode. Han var gift med

Ide Mogensdatter Juel

95

Mogens Pedersen

96

i Hundslev, Bjerre Herred, beseglede 1494 et Vidne af Fynbo Landsting og nævnes 1511 blandt Adelen i Fyns Stift. Han var gift med

Karine

97

Lage Urne

100

til Boserup blev efter sin Mors Død "skaaren ud af hendes Side og mistede derved sit ene Øie". Han deltog 1500 sammen med sin Hustru, sine Børn, sin Hustrus Mor og dennes Brødre og mange andre danske i en Pilgrimsrejse til Rom. 1509 nævnes han som Landsdommer i Skaane. Han døde d. 9. Oktober 1530 i Roskilde og begravedes i Domkirken, hvor han paa Gravstenen kaldes Ridder, hvad han dog først kan være blevet samme Aar, i al Fald efter 3. Juni 1530. Han var gift med

Sidsel Jensdatter Ribbing

101

til Boserup. Lage Urne var Halvbroder til den berømte Roskildebisp af samme Navn.

Hans Johansen (Lindenov)

104

til Fovslet i Ødis Sogn, Vejle Amt, var 1486 Hofsinde, 1493 Amtmand paa Flensborg og 1506–1510 paa Sønderborg. 1518 nævnes han atter som Amtmand paa Flensborg og 1519 paa Hundsbaek. Han beseglede 1533 Forbundet i Rendsborg, men var vist død d. 7. Februar 1536. Han var gift med

Berete Erikodatter (Rosenkrantz)

105

der vistnok døde før d. 15. Oktober 1537.

Gregers Jepsen (Ulfstand)

112

til Torup og Toftholm i Tudse Herred, beseglede 1487 Hyldingen i Lund og var 1502-1506 Lensmand paa Annæs. Han døde efter d. 2. November 1510 og begravedes i Lund Domkirke. Han var gift første Gang med

Else Bille Torbernsdatter

113

anden Gang med Johanne Brahe Pedersdatter.

Niels Hak

114

til Hikkebjerg var 1481 nærværende ved Mødet i Kalundborg. 1487 var han Rigsraad, 1497 førte han en stor Fejde mod Erkebispens i Lund, og 1502 nævnes han som Lensmand paa Holbæk og paa Børringe Kloster. Han deltog i Kalmarmødet 1505 og dræbtes d. 8. Januar 1508 paa Helsingborg Slot af Hr. Anders Bille, som derfor maatte betale en meget stor Mandebod. Niels Hak var gift med

Tale Brostrup Hansdatter

115

som nævnes 1503.

Peder Nielsen (Gyldenstjerne)

116

var Lensmand paa Holbæk; han skrives 1492 til Hovedgaarden Tim i Tim Sogn, Ringkøbing Amt, og døde samme Aar før Maj. Han var gift med

Regitze Bille

117

for hvem der 1497 stiftedes en Sjælemesse.

Jens Holgersen Ulfstand

118

til Glimminge og Lyngbygaard var 1487-1509 Lensmand paa Gulland og nævnes 1505 som Rigsraad. Han førte sammen med Anders Bille den danske Flaade og var 1511 Anfører for den Flaade, der hærgede Wismar, Warnemünde og Rügen, ligesom han kæmpede hæderligt mod den lybske Flaade ved Bornholm og ved Travemunde, hvorfor han af Kongen og sin Samtid høstede stor Ros. 1518

nævnes han som Ridder. Han døde d. 6. Februar 1523 paa Høgby, hvor han var Lensmand, og begravedes i Valby Kirke. Jens Holgersen Ulfstand var gift første Gang med Holger Axelsdatter Brahe, der døde d. 18. November 1495 paa Visborg og begravedes i Tommerup Kloster. Jens Holgersen Ulfstand blev derefter gift anden Gang d. 29. Juli 1498 paa Visborg med

Margrethe Arvidsdatter Trolle

119

som er født d. 21. Maj 1475 paa Ed og døde 1522 (?) paa Glimminge.

Jep Jensen (Skougaard)

120

i Skougaard, Ø. Starup Sogn, Vejle Amt, købte 1490 to Gaarde i Borlev af Herman Flemming og hans Søster, hvilke Gaarde han 1495 indhvervede med Lovhævd. Han var gift med

Karen Lauridsdatter Daa

121

Herman Flemming

122

til Knudstrup og Bavelse, Tybjerg Herred, var endnu umyndig 1458. Han skiftede 1492 med sin Svoger Bjørn Andersen, men var død 1509. Han var gift første Gang med Sophie Andersdatter (Bjørn), anden Gang med

Anne Eriksdatter (Thott)

123

til Bavelse; hun holdt 1509 Skifte med Kong Hans om sin Broder Tønnes danske Gods og nævnes endnu 1528.

Tønne Vernersen Parsberg

124

til Harrested og Ørtofte var 1487 Ridder og Rigsraad, 1502 og 1504 Lensmand paa Varbjerg og siden forlenet med Gaardstange. Han levede d. 21. Juli 1520, men var død d. 13. Januar 1522. Han var gift første Gang med Maren Knudsdatter (Has) til Ørtofte og anden Gang med

Ingeborg Predbjørnsdatter Podebusk

125

som døde ved Paasketid 1542 og begravedes i Aarhus Domkirke.

Lyder Esbernsen

140

var Ejer af den adelige Stædegaard Spangsbjerg i Jerne Sogn. 1427 pantsatte han Gaarden, og 1429 solgte han og en Broder den. Lyder Esbernsen levede endnu 1455.

Iver Pedersen (Rosenkrantz)

144

til Kogsbøl, Emmerlev Sogn, skal have været Amtmand i Tønder. 1436 skødede han med Godske Eriksen (Rosenkrantz) Gods til Haderslev Kapitel, og 1446 beseglede han til Vitterlighed med Væbneren Steenfeldt. Han var gift med

Anne Sivertsdatter (Lauerkoch)

145

Niels Gundesen (Lange)

160

til Lydum og Hennegaard i V. Horne Herred var 1467 Ridder, siden Rigsraad. Han døde d. 28. Oktober 1511 og begravedes i Graabrødre Kirke i Ribe. Han var gift med

Anne Nielsdatter (Rosenkrantz)

161

som døde 1535, 92 Aar gammel, og begravedes i Varde Kirke.

Strange Nielsen (Bild)

176

til Nørholm, Ø. Horne Herred, var Lensmand paa Ørum; 1449 deltog han i Gul-landstoget og var da Rigsraad og Ridder. 1474 var han Lensmand i Thy og 1480 Rigshovmester. Han var gift med

Anne Clausdatter (Lange)

177

til Nørholm.

Peder Terkelsen

178

til Føvling, senere kaldet Væbnersholm, nævnes første Gang 1458 og levede endnu 1502. Han var gift med

Anne Skale

179

til Ørumgaard.

Oluf Daa

180

til Ravnstrup, Herlufmagle Sogn i Præstø Amt, nævnes første Gang 1489. 1507 var han bispelig Lensmand paa Hjortholm og ca. 1513-1525 Lensmand paa Gurre. Han var gift med

Gundel Joachimsdatter Griis

181

der endnu levede 1535; begge Ægtefællerne blev begravet i Herlufmagle Kirke.

Erik Christiensen (Fasti)

184

nævnes første Gang 1454. 1460 og 1470 var han Lensmand paa Silkeborg, og 1479 skrev han sig til Voldbjerg i Hind Herred; han levede endnu 1487. Han var gift første Gang med N.N. Sivertsdatter (Blaa), anden Gang med

Ellen Pedersdatter Skram

185

til Voldbjerg.

Anders Spend

188

til Rammegaard i Vandfuld Herred blev 1511 takseret til første Skytte blandt Adelen i Ribe Stift. Han var gift med

Mette Godskesdatter Friis

189

af Vadskjærgaard; hun var gift anden Gang med Mogens Kaas til Ørndrup.

Jørgen Urne

200

til Brolykke i Bjerre Herred, Rygaard og Søbysøgaard i Aasum Herred, Hindema i Vinding Herred og Bondemosegaard i Salling Herred var 1438 Væbner, men 1458 Ridder. Han skal 1462 have været Landstingsfører paa Fyn. 1472 havde han Kerteminde By i Pant. Han døde d. 21. Maj 1480 i Odense og begravedes i Sortebrødre Kloster, men førtes vistnok siden til Søby Kirke, hvor hans Gravsten findes; han siges at have været en lærd Mand. Han var gift første Gang med Sidsel Folmersdatter Knob eller Rigstrup fra Veilegaard, anden Gang med

Margrethe Eriksdatter Bille

201

der døde i Barselseng ved Sønnen Lages Fødsel. Tredie Gang ægtede han Kirsten Clausdatter Krumstrup til Bondemosegaard; hun døde 1518, vistnok i

Roskilde hos sin Søn Bispen, og begravedes i Roskilde Domkirke.

Johan Johansen (Lindenov) 208

nævnes 1460 som Ejer af Fouslet i Ødis Sogn, Vejle Amt. Han var gift med

Margrethe Emmiksdatter (Emmiksen) 209

der 1477 som Enke skødede Gods i Tyrstrup Herred til Kapitlet i Haderslev.

Jep Henriksen (Ulfstand) 224

skrives 1445 til Skabersø og Torup. 1451 indsattes han med Hustru og Børn til Arvinger til en Gaard i Malmø. Han var gift med

Kirsten Jensdatter (Due) 225

der 1471 var Enke.

Mogens Hak 228

til Hikkebjerg kom 1456 løs af svensk Fangenskab. 1464 var han Hovedsmand paa Falsterbo, 1465 Rigsraad og Aaret efter et af Sendebudene til Fredsforhandlingerne i Jønkøping; han levede endnu 1486. Mogens Hak var gift med

Lene Eilersdatter Rønnow 229

Niels Eriksen (Gyldenstjerne) 232

beseglede 1432 Kong Eriks Fredsslutning med Hansestederne. 1453-1456 var han Hofmester og 1466-1469 Kammermester. 1461 tilskødedes han Gaarden Brødbek i Hjerm Herred af Claus Podebusk, og 1467 fik han Hovedgaarden Tim i Tim Sogn. Han døde 1484. Hans Hustru

Mette Banner 233

døde ligeledes 1484, og Ægtefællerne begravedes i Tim Kirke.

Holger Henriksen (Ulfstand)

236

til Glimminge nævnes første Gang 1435. Han var Rigsraad 1470 og 1473-1474 Hovedsmand paa Varberg. Den 23. Oktober 1485 gav han Sjølegave til Tommerup Kloster, og samme Aar døde han og begravedes i Valby Kirke. Han var gift første Gang med Sidsel Pedersdatter Flemming, anden Gang med Ellen Saxstrup Axelsdatter og tredie Gang med

Birgitte Jensdatter (Rosensparre)

237

som ligeledes begravedes i Valby Kirke.

Jes Jepsen (Skovgaard)

240

mageskiftede 1449 Gods i Velling Sogn og Hind Herred til Ribe Kapitel. 1459 beboede han Skovgaard i Ø. Starup Sogn, Vejle Amt, og var da Medudsteder af et Vidne af Brusk Herredsting. Han var gift med

Kirsten Clausdatter Tun

241

Joachim Flemming

244

til Knudstrup var 1435 Væbner og Forlover for Kongen ved Forliget i Stockholm. 1440 var han Ridder, 1444-1445 Lensmand paa Kalundborg og 1450 Lensmand paa Helsingborg. 1451 nævnes han som Rigsraad. Joachim Flemming var gift første Gang med Inger Andersdatter (Hvide) til Møllerup og Bjørnholm paa Mols, anden Gang med

Karen Eilersdatter (Rantzau)

245

der mødte paa Skiftet i Horsens efter Ægtefællen 1458.

Verner Parsberg

248

tysk Adelsmand, ejede Godset Stirberg i Tyskland. Han kom fra Tyskland til sin Farbroder i Danmark og var 1443 Ridder og Hovedsmand paa Holbæk. 1453 var han Rigsraad og endnu 1479 Hovedsmand paa Holbæk. Han skal 1474-1475 have ledsaget Kongen paa Rejsen til Rom. Verner Parsberg var gift med

Anne Tønnesdatter Rønnow

249

der ligesom sin Mand begravedes i Holbæk Kirke, hvor deres Ligsten endnu findes.

Esbern Tagesen (Emmiksen)

280

besegelede 1387 til Vitterlighed et Pantebrev paa Hovedgaarden Kjeldkær; han var 1397 endnu kun Væbner, men blev Ridder før sin Død, der indtraf senest 1412.

Peder Eriksen (Rosenkrantz)

288

til Kogsbøl, Emmerlev Sogn, nævnes første Gang 1393. 1415 besegelede han til Vitterlighed med Hr. Erik Krummedige, men 1418 siges han at være død.

Gunde Nielsen (Lange)

320

til Lydum Hovedgaard i Lydum Sogn blev 1442 af Biskop Christiern af Ribe forlenet med Trøiborg Slot. Den 31. Marts 1443 var han Ridder og vistnok siden Hovedsmand paa Riberhus, men 1460 og 1470 Biskop Jens Iversens Hovedsmand paa Aakjær. 1468 nævnes Gunde Nielsen, der havde Varde og Vester Herred i Pant for Livstid, som Rigsraad. Han døde 1477 og begravedes i Varde Kirke. Han var gift med

Bege Madsdatter Gjordsen

321

Niels Nielsen (Rosenkrantz)

322

til Tange var 1447 Ridder og afstod da med sine Brødre deres Andel i Gudumlund til Viborg Bispestol. Under Elfsborgs Belejring blev han saaret i Hovedet af en Pil og begav sig til København. Her sørgede han for Sjælemesser og sit Gravsted i Skt. Nicolai Kirke, lod saa Pilen trække ud og døde deraf (før 25. April 1452). Han var gift med

Ide Nielsdatter (Banner)

323

Niels Strangesen (Bild)

352

til Nordentoft i Sjerring Sogn, Thisted Amt, nævnes første Gang 1389. Han gav 1395 Gods til Vestervig Kloster og fik 1406 Hillerslev i Thy som et Pantelen af Kronen; 1408 nævnes han som Ridder, og 1411 forseglede han Vaabentilstanden i Kolding. 1418 var han en af de Rigsraader, som sendtes til det med Holstenerne berammede Møde i Slesvig, og endnu 1424 forseglede

han til Vitterlighed. Han døde 1424 og begravedes i Vestervig Kirke, hvor hans Ligsten med Slægtsvaabenet endnu findes. Niels Strangesen (Bild) var gift første Gang med

Barbara Bosdatter Høeg

353

anden Gang med Mette Pedersdatter til Smerup i Refs Herred og tredie Gang med Ingeborg Follertsdatter (Dosenrode), Enke efter Henrik Quitzov og Follert Stampe.

Claus Daa

360

nævnes 1464 som Ejer af Raunstrup Hovedgaard i Tybjerg Herred. Han beseglede Hyldingen 1467, var 1469 endnu kun Væbner men Aaret efter Ridder. 1487 beseglede han Hyldingen i Lund, og 1492 boede han i Næstved. Han døde omkring 1496. Claus Daa blev gift før 1454 med

Dorte Herlufsdatter (Snekken)

361

der første Gang var gift med Hr. Niels Skave til Eskildstrup. Claus Daa og hans Hustru begravedes begge i Herlufmagle Kirke under en Gravsten med Aars-tallet 1486.

Christiern Pedersen (Fasti)

368

til Ørregaard i Ørre Sogn beseglede 1416 et Vidne af Vardsyssel Ting. Han var gift med

Johanne Gundesdatter (Lange)

369

Peder Skram

370

til Voldbjerg, Urup (Voer Herred), Stougaard og Hammergaard (Vrads Herred) samt Risager nævnes første Gang 1423. 1435 optraadte han som Forlover ved Forliget i Vordingborg, og 1439 deltog han i Opsigelsen til Kong Erik af Pommern. Peder Skram siges at have dræbt Ebbe Mogensen (Galt) ved Handsted Hule paa Vejen fra Horsens til Urup, hvorfor han maatte rømme Landet. Imidlertid kom han som Fører for nogle Landsknægte ukendt tilbage i Kong Christoffer af Bayerns Følge, reddede ved Landstigningen i Gedser Kongen fra at drukne og blev derfor benaadet. 1443 var han Ridder, og 1463 skal han have været Marsk. Han levede d. 28. Juli 1465, men var vistnok død 1473.

Peder Skram var gift første Gang med

Ellen Iversdatter Krag

371

anden Gang med Anne Nielsdatter Banner, som 1494 pantsatte 6 Gaarde i Nøraa og Ryslinge til Sønnen Christiern.

Jens Spend

376

til Rammegaard, Vandfuld Herred, nævnes fra 1491 til 1506. Han var gift med

Ide Eskildsdatter Høg (Banner)

377

Lage Nielsen Urne

400

til Hørby i Tudse Herred paa Sjælland nævnes første Gang 1385. Han blev Ridder ved Kroningsfestlighederne i Kalmar 1397 og tilskødede 1411 Ribe Kapitel sit Gods i Hind Herred. Han var vistnok gift første Gang med en Datter af Hr. Ture Knudsen (Dyre), anden Gang med

Alhed Breide (Serlin)

401

Erik Bille

402

til Solbjerg nævnes første Gang 1434; han var Hofsinde 1439 og Ridder 1452; levede endnu d. 11. Oktober 1455, men var død d. 3. Februar 1456. Han var gift med

Else Jensdatter (Glob)

403

der vistnok var død før Erik Bille.

Henrik Gertsen (Ulfstand)

448

til Glimminge nævnes første Gang 1396. 1401 var han Ridder og beseglede da Kong Eriks Stadfæstelse af Dronning Margrethes Testamente. Han var gift første Gang med

Helle (Ovesdatter Hase?)

449

anden Gang med Kirsten Due (Glob) til Skabersø, Børg Herred.

Jens (Niels) Truidsen (Due)

450

til Svendstrup, Torne Herred, beseglede 1394 til Vitterlighed og kaldtes da Johannes i Brevet, men Nicholas i Seglet; 1395 var han endnu kun Væbner, men 1402 Ridder, og han levede endnu 1417. Han var gift med

Ingefred Pedersdatter (Urup?)

451

som første Gang var gift med Tue Galen til Næsbyholm.

Anders Hak

456

til Mogenstrup og Hikkebjerg nævnes første Gang 1421; han var Rigsraad, beseglede 1439 i Lübeck Opsigelsesbrevet til Kong Erik og 1440 i Kolding det Hertug Adolf givne Lensbrev paa Slesvig; 1443 var Anders Hak Ridder, og 1450 var han med Kongen paa Kroningsrejsen i Norge. Han var gift med "den ildonde"

Gertrud Mogensdatter Munk

457

som første Gang var gift med Claus Jonsen (Lange) til Nørholm.

Erik Nielsen (Gyldenstjerne)

464

nævnes første Gang 1400. Han fik 1415 (af Aarhus Stift) sammen med sin Hustru Gørvel af Paven Tilladelse til at have et Rejsealter, skrives 1416 til Demstruplund og var 1417 Medlover for Kong Eriks Fred med Hertug Henrik og Grev Henrik. 1419 var han Lensmand i Ribe og paa Brønlund, og 1433 fik han sammen med Hustruen Pavens Tilladelse til at vælge sig en Skriftefader. 1434 nævnes han som Hovedsmand paa Riberhus, og 1441-1442 var han Hofmester hos Kongen. 1444 optræder han som Hovedsmand paa Aalborghus og skrives da til Tim, men samme Aar blev han sat i Band af Biskoppen i Ribe. Han levede endnu 1448, men var død før d. 13. Juni 1455 i en meget høj Alder. Erik Nielsen (Gyldenstjerne) var gift første Gang med N.N. Stormvasa, anden Gang før 1415 med

Gørvel Andersdatter Lunge

465

der var død 1467, da Skifte holdtes efter hende og hendes Ægtefælle.

Henrik Gertsen (Ulfstand) 472

er identisk med Ane Nr. 448. Han var gift anden Gang med

Kirsten Due (Glob) 473

til Skabersø, Børg Herred.

Jep Jensen (Skovgaard) 480

boede i Varde, hvor han døde før 1427. Han var gift med

Ingeborg Albretsdatter Skeel 481

som endnu 1445 nævnes i et Vidne af Jerlev Herredsting.

Herman Flemming 488

til Knudstrup blev gift før 1396 med

Inger Henningsdatter Skarpenberg 489

Herman Flemming beseglede 1387 til Vitterlighed med Hr. Claus Flemming. Han havde til 1396 Abrahamstrup og Horns Herred i Pant af Dronning Margrethe, 1395 var han Forlover ved Forliget paa Lindholm, var 1397 Foged paa Kalundborg, og 1401 beseglede han Kong Eriks Stadfæstelse af Dronning Margrethes Testamente. Han var da endnu kun Væbner, men 1407 var han Ridder og Hofmester hos Kong Erik.

Verner Parsberg 496

var Hovedsmand i Mürnberg, hvor han døde d. 2. November 1455. Han var gift med

Margarethe Schenck von Reicheneck 497

Erik Nielsen (Rosenkrantz)

576

var 1402 Lagmand i V. Gotland. 1406 nævnes han som Ridder og 1412 optraadte han som Forlover ved et Forlig mellem Dronning Margrethe og Hertuginde Elisabeth.

Niels Thomesen (Lange)

640

skal have ejet Herregaarden Lydum i Lydum Sogn. Han var gift med Anne Henriksdatter (Reventlow), men skal siden have været gift endnu to Gange og have haft ialt 24 Børn.

Mads Giortz (den ældre)

642

til Solvig, Slaugs Herred, nævnes første Gang 1409. 1421 medbeseglede han Vidnet om, at Sønderjylland hører til Danmark, og 1442 skal han have været Ridder. Han var gift med

Anne Pedersdatter (Sappi)

643

til Solvig.

Niels Jensen (Rosenkrantz)

644

til Hevringholm og Tange var gift første Gang med Anne Ottosdatter Skinkel eller Bild, anden Gang med Birgitte Limbek og tredje Gang med

N.N. Rantzau

645

Niels Jensen (Rosenkrantz) indløste 1391 Tange med Øksendrup Sogn fra Otte Strangesen (Bild), og samme Aar beseglede han til Vitterlighed med Albert Andersen (Eberstein). I 1405 var Niels Jensen (Rosenkrantz) sammen med Niels Iversen (Rosenkrantz) og Broderen Forlovere for de Brok'ere ved Orfeiden i Helsingborg, og 1411 beseglede han Forliget i Kolding. Han skrev sig 1412 til Tange, og han nævnes endnu ved Processen med Holstenerne 1424.

Strange Ebbesen (Bild)

704

var gift med

Mette Olufsdatter (Glob)

705

Strange Ebbesen (Bild) nævnes 1340 i den efter Grev Gerts Drab afsluttede Forhandling i Sønderborg mellem Grevens Sønner og Hertug Valdemar, hvor det blev fastsat, at Hertug Albert af Sachsen skulle afgøre, om Strange Ebbesen (Bild) skulle have sit Gods tilbage. Han forseglede 1360 Haandfæstningen i Kalundborg og var da Væbner.

Christiern Daa

720

nævnes 1439 sammen med Broderen Palle. Ifølge en gammel Slægtsbog skal Christiern Daa være blevet Landsdommer i Sjælland og Lensmand paa Kalundborg. 1443 var han bosat paa Lolland, og 1446 beseglede han de saakaldte "Laa-lands Vilkaar". Han var gift med en Rantzow eller Rønnow.

Peder Christiernsen (Fasti)

736

til Ørregaard levede omkring Aar 1400.

Christiern Skram

740

til Matstrup i Tyrsting Herred var gift med

Kirsten Jespersdatter Raasted

741

til Nørholm, den sidste af sin Slægt. Christiern Skram blev 1388 betænkt med en Jernkiste i Biskop Johannes' Testamente; 1399 var han Ridder og nærværende paa Kongens Retterting i Holbæk. 1411 nævnes han som Forlover ved Forliget i Kolding, men har ikke beseglet det.

Anders Spend

752

til Rømmegaard, Vandfuld Herred, beseglede 1440 til Vitterlighed med Jes Persen Hjul af Tangsgaard. Anders Spend var gift med

Mette Christiernsdatter

753

der 1501 som Enke pantsatte en Gaard i Sønderlund til Niels Clementssen.

Nicolaus Urne 800

fik 1360 Gaarden Stenbjerg i Gudme Herred i Pant. Han var gift med

Margrethe Lagesdatter 801

med hvem han formodentlig fik Rygaard.

Bent Jonsen Bille 804

der nævnes første Gang 1392, var gift med

Inger Torbernsdatter (Galen) 805

der var død som Enke før 1456. Bent Jonsen Bille var 1395 bispelig Lensmand paa Dragsholm Slot og skrev sig samme Aar til Brorup, Slagelse Herred, der ogsaa var et bispeligt Len. 1401 skrev han sig til Solbjerg, og 1418 havde han Bøvling Slot i Forlening af sin Broder, Bispen Peder Lykke (Bille) i Ribe. Bent Jonsen Bille levede endnu 1440, da han trøttede med Claus Henriksen (Gade).

Gert Minckwitz 896

levede omkring 1350. Han var gift første Gang med

Helle Olufsdatter (Bjørn) 897

anden Gang med Christence Jensdatter (Urup) til Glimminge.

Truid Nielsen (Due) 900

beseglede 1339 til Vitterlighed med Peder Nielsen af Barsebek. Truid Nielsen (Due) var gift med

Ellen Serlin 901

Gert Minckwitz 944

er identisk med Ane Nr. 896.

Helle Olufsdatter (Bjørn) 945

er identisk med Ane Nr. 897.

levede omkring Midten af det 14. Aarhundrede.

levede endnu 1406. Han var gift med

Peder Flemming var maaske 1366 bispelig Lensmand paa Huseby i Aker og Ridder. Han nævnes 1395 i Forliget paa Lindholm og 1396 i Forliget paa Nyköping, og 1396 beseglede han sammen med Herman Flemming til Vitterlighed med Fru Gese Olufsdatter (Bjørn).

døde før 1387. Han var gift med

til Hald. Godscalk Scharpenbergh nævnes 1350 og 1359 sammen med sin Fader og Broder, i 1360 stod han i den svenske Kong Magnus Tjeneste, var 1362 i Ratzeburg Vidne med Hertug Erik af Sachsen, var 1363 Hovedsmand paa Bahus, og 1364 plyndrede han Lübeckerne i Kaluesunde. Endnu i 1367 og 1370 nævnes han som Hovedsmand paa Bahus, i 1368 beseglede han den jyske Adels Forbund med de holstenske Grever mod Kong Valdemar og var da endnu Væbner. I 1370 klagede Stænderne til Kong Haakon over Godscalk Scharpenberghs Plynderier mod de Stralsunder, i 1371 var han Forlover for Drostten van Stoue, han deltog 1375 i den i Lyby Kirke indgaaede Forpligtelse til at holde Gejstligheden i Ære, og han er formodentlig den "Scharfenberch", Hovedsmand paa Høneborg, som 1377 med andre danske Slotshovedsmænd blev indstævnet for Kejserreretten af Kong Albrecht. Godscalk Scharpenbergh solgte Hald til Kong Valdemar, men Købesummen blev først af Dronning Margrethe erlagt til Fru Elisabeth og hendes Søn Henneke Scharpenbergh. Hun solgte 1387 Gods i Ramten til Hr. Jens Andersen (Brok). 1391 gjorde hun sit Testamente og gav da Medelhedegaard til Viborg Domkirke. Hun afhændede 1402 Roldstrupgaard til Fru Elne, Hr. Ebbe Strangesens.

Hans Parsberg

992

tysk Adelsmand, død 1408. Han var gift med

Margrethe von Eichberg

993

Thomas Iversen (Lange)

1280

købte 1371 Gods i Skods Herred af Botilda Esge Eskildsens. 1377 var han nærværende paa Varde Sysseleting og 1378 i Ribe Domkirke, hvor han optraadte som Voldgiftsmand.

Eggerd Gørse

1284

nævnes 1397 og var 1411 nærværende ved Forliget i Kolding; han levede 1424 og havde da sammen med Broderen Henneke i 9 Aar oppebaaret Skatten af Aarhus By.

Peder Eriksen (Sappi)

1286

til Solvig, Hostrup Sogn, var gift med

Sophie Henriksdatter Serlin

1287

Han fik 1395 Skøde af Bo Toep paa dennes Gods "to Zewanghe dat Puekholm het" og 1397 Gods i Ravit, Bjolderup Sogn, af Peder Pors. Sidstnævnte Aar beseglede Peder Eriksen (Sappi) et Vidne af Urnehoved Landsting.

Jens Nielsen (Rosenkrantz)

1288

til Hevringholm, var gift med

Margrethe Timmesdatter (Abildgaard)

1289

Jens Nielsen (Rosenkrantz) var 1341 i Helsingborg Forlover ved Forliget med Kong Magnus, nævnes 1355 som Ridder og bosat i Aarhus Stift, beseglede 1360 Recessen i Kalundborg, og 1361 var han i Tønder Medudsteder af et Vidne om et Skøde til Ribe Domkirke. Han beseglede 1362 Overenskomsten mellem Hr. Stig Andersen Hvite og Hr. Claus Limbæk, 1368 Oprørsforbundet mod Kong Valdemar, og 1369 beseglede han sin Broders Hr. Iver Nielsens Pantebrev til Henrik Lunov. Han var 1373 Forlover for Hr. Niels Eriksen Gyldenstjerne, og 1377 beseglede han til Vitterlighed med Albert Andersen Eberstein.

Ebbe Strangesen (Bild)

1408

Bege Buggesdatter

1409

Claus Daa

1440

beseglede 1397 et Vidnesbyrd paa Urnehoved Ting; han var en af de Adelsmænd, som 1421 vidnede, at Sønderjylland hørte til Danmark, og nævnes 1424 i Kong Eriks Klagemaal, hvor han udtrykkelig kaldes Kongens Tjener. Claus Daa var gift med en Breide.

Christiern Arneestøn (Fasti)

1472

beseglede 1361 et Vidne om, at Hertug Valdemar gav Gods i Tønder til Ribe Domkirke.

Torbern Pedersen (Galen)

1610

til Lyngbygaard var gift med

Christine Eriksdatter

1611

af Skarsholms-Slægten. Torbern Pedersen (Galen) nævnes 1364 som Ridder, beseglede 1377 Kong Olufs Haandfæstning og levede endnu 1379.

Niels Andersen (Due)

1800

er sandsynligvis identisk med den Niels Andersen af Tubetorp paa Sjælland, som 1326 beseglede et Lensbrev paa Almindsyssel og da hørte til Kong Valdemars Parti, men 1328 sluttede sig til Kong Christoffer, som han atter maa have forladt, idet han ved Forliget i Kiel 1332 nævnes paa Grev Gerts Side.

Johan Scarpenberg

1956

kaldes 1332 Henekinus Scarpenberg og var Forlover ved Hertug Valdemars og Greverne Gerts og Johans Forlig med Kong Magnus, var 1334 Ridder, var Forlover for Hertug Albrecht af Sachsen, 1337 for Detlef Zule, og 1350 udstedte han med sine Sønner Orfeide for den af Staden Lübecks Tjenere i Bonninkstede dræbte Henneke Scharpenberg. I 1359 nævnes han sammen med sine Sønner i Anledning af en Strid, som disse havde med Raadet i Lübeck om et ødelagt Hus i Nennendorp.

til Vosborg i Ulfborg Herred, Hald i Nørlyng Herred, Støvringgaard i Støvring Herred, Estrup i Hellum Herred, Aastrup i Vennebjerg Herred, Spøttrup i Rødding Herred, Roldstrup paa Mors samt Lundholm ved Skagen, var muligvis gift første Gang med en Datter af Palne Jonsen (Juul) til Støvringgaard, og anden Gang var han gift med Ingeborg Pedersdatter (Vendelbo), der nævnes 1388 ved Skiftet efter ham. Niels Bugge nævnes 1333 i et Vidne paa Viborg Landsting. Han var da endnu ikke Ridder, men var det maaske 1342; i 1345 fik han Hald i Pant af Peder Ludvigsen (Eberstein), og Aaret efter fik han Skøde paa Gaarden. Han var 1350 med Kong Valdemar i Tyskland, men sluttede sig snart efter til Kongens Modstandere, og Kongen søgte forgæves Aaret efter i Kalundborg at komme til Forlig med ham. Han beseglede 1355 til Vitterlighed med Svogeren Erik Nielsen Gyldenstjerne. Niels Bugge blev 1359 paa Hjemrejsen fra Herredagen dræbt i Middelfart, hvorfor denne By til Straf fik paalagt en aarlig Afgift, som først 1874 blev ophævet.

forseglede 1358 som Forlover for Hertuginde Rikarda Forliget om Als med Kong Valdemar.

Erik Abelsen Rynd (Sappi)2572

pantsatte 1349 Tjørneskovgaard m.m. til Hennikinus Barnfætter og tilskødede 1364 Broderen Valdemar Sappi forskelligt Gods. Han var død 1381, da hans Enke

Cathrine Eriksdatter Urne2573

pantsatte Urnegaard i Gaarslev Sogn.

Niels Iversen (Rosenkrantz)2576

der nævnes som Ridder, var gift med

Susanne Nielsdatter (Gyldenstjerne)2577

Niels Iversen (Rosenkrantz) er maaske den Niels "Ingvordsen", som 1341 i Roskilde beseglede Kong Valdemars Forpligt til Adelen og den "Nicolaus Iwerss", som 1348 var Medarving efter Niels Glob af Todbøl. Niels Iversen (Rosenkrantz) var død d. 7. September 1355, da hans Enke med sine tre Sønner fik pavelig Bevilling til selv at vælge den Skriftefader, som skulde give dem Absolution i deres Dødsstund. Susanne Nielsdatter (Gyldenstjerne) boede da i Odense Stift. Niels Iversen (Rosenkrantz)s Fader er muligvis den Drost Iver, hvis Hustru nævnes 1308 i Hr. Jakob Blaaføds Enkes Testamente. Slægten Rosenkrantz er vel nok den Slægt i den danske Adel, der forholdsvis har frembragt det største Antal af berømte Mænd. Slægten stammer fra Jylland, maaske fra Sønderjylland, og den har sikkert fælles Oprindelse med Friiserne fra Haraldskjær, der førte nøjagtig det samme Vaaben, som Rosenkrantzerne oprindeligt førte. Slægtsnavnet er formentlig første Gang brugt 1524 af Henrik Nielsen Rosenkrantz, og dets Antagelse synes derfor at staa i en vis Forbindelse med Kong Frederik I's Henstilling til den danske Adel om Antagelse af faste Slægtsnavne. Omtrent samtidig optog Slægten i sit Vaaben Slægten Ebersteins kronede Sølv-Løve i blaat Felt, hvilket utvivlsomt skyldtes Traditionen i Slægten om, at den nedstammede fra de tyske Grever af Eberstein, idet Otte Nielsen Rosenkrantz og hans Brødre skulde være Sønnens Sønner af Marsken Ludvig Albertsen Eberstein. Denne Traditions Rigtighed staar dog ikke for en nøjere Prøvelse, men For-

navnet Ludvigs Forekomst i Rosenkrantzernes ældste Slægtled tyder paa, at et Slægtsskab, maaske paa Mødrenes Side, har været til Stede.

Timme Timmesen (Abildgaard)

2578

til Torbenfeldt, det senere Frydendal paa Sjælland, var gift med

Sophie Andersdatter (Hvide)

2579

der angives at være Enke efter Rigsmarsken Peder Vendelbo, hvilket imidlertid ikke kan være rigtigt, da dennes Enke Arine nævnes 1437. Timme Timmesen (Abildgaard) nævnes 1318 ved Forliget i Slagelse mellem Kong Erik og Hertug Erik, 1322 ved Forliget i Kiel mellem Kong Christoffer og Grev Gert; han nævnes 1333 sammen med Farbroderen Laurits Lauritsen, og 1342 nævnes han som Ridder.

Strange Esgesen (Bild)

2816

var 1314 paa Viborg Landsting med til at dømme de oprørske Adelsmænd, og 1316 var han nærværende i Nykøbing, da Kongen sluttede Forbund med de hollandske Grever. Han var 1326 nærværende ved Danehoffet i Nyborg og forseglede her Kong Valdemars Haandfæstning. Ifølge Slægtbogsangivelser var Strange Esgesen (Bild) gift med Ellen Limbek Henriksdatter.

Palle Daa

2880

beseglede 1358 som Forlover for Hertuginde Rikarda hendes Forlig med Kongen.

Peder Torbernsen (Galen)

3220

nævnes første Gang 1316; 1326 beseglede han et Lensbrev i Roskilde, og 1343 nævnes han sidste Gang. Han var gift med

Gyde Lagesdatter

3221

som døde før 1379.

Erik Barnumsen

3222

til Skarsholm, Skippinge Herred, var gift med

Gjertrud Pedersdatter Grubbe

3223

til Tybjerg og Horsetofte, Ringsted Herred. Erik Barnumsen beseglede 1343 Forliget i Helsingborg mellem Kongerne Valdemar og Magnus, betegnes 1354 som Domicellus, men 1355 kun som Væbner. 1359 var han Ridder og 1360 nærværende hos Kongen paa Kalundborg Slot. 1364 nævnes Erik Barnumsen som Hovedsmand paa Korsør Slot, og han var nærværende ved Forliget med de holstenske Grever i Kolding 1365. Der holdtes Skifte efter ham d. 7. August 1369.

Anders Nielsen

3600

"af Sjælland" kaldes 1267 Dominus og beseglede 1279 til Vitterlighed i Roskilde. 1285 beseglede han det bekendte Vidnesbyrd om Als.

Johannes de Scharpenbergh

3912

var 1320 Ridder og Vidne med Fyrst Heinrich af Mecklenburg. 1325 beseglede han til Vitterlighed med Conrad Wackerbart, og 1336 nævnes han som Vidne med Hertug Albrecht af Sachsen.

Bugge Nielsen

3916

af Hegnet i Harre Herred skal være blevet dræbt ved Lyby Kirke af Erik Brune (Banner) til Elkær. Bugge Nielsen var 1332 paa Holstens Side nærværende ved Forliget med Grev Gert i Kiel.

nævnes i Holsten 1343 og 1344.

var 1330 Ridder og beseglede Hertug Valdemars og Greve Gerts Previllegier for Kannikerne i Ribe; 1331 skulde han være Voldgiftsmand i Trætten mellem Hertug Valdemar og Greve Gert om Langeland m.m., og 1332 fik han pavelig Tilladelse til selv at maatte vælge en Skriftefader til at give ham Absolution i hans Dødsstund. Abel Valdemarsen var gift med

er maaske den Hr. Niels Eriksen, der nævnes 1310 som havende ejet Gods i Nørre Bork i Nørre Horns Herred. Niels Eriksen (Gyldenstjerne) skal være begravet i Sønderholms Kirke, og han angives at have været gift med Edel Saltensee.

til Margaard i Skovby Herred var 1307-1308 den danske Konges Befalingsmand i Rostock, og han beseglede Forliget i Kalmar mellem Hertug Christoffer, Erkebisp Esger og de svenske Hertuginde.

til Tygestrup, Møllerup og Bjørnholm, var gift med

Anders Stigsen (Hvide) afstod 1304 til Aarhus Kapitel sine Besiddelser i Skramsholm Mark, var 1314 Medarving med Brødrene Johannes og Henrik Offensen (Neb) og maa vel derfor være Dattersøn af Offe Nielsen. Han var 1318 Ridder og beseglede da Forbundet mellem Hertug Christoffer og de svenske Hertuginde.

Torbern Jonsen (Gålen)

6440

ejede indtil 1306 Gods i Vindinge, Hammer Herred. Han var gift første Gang med en Datter af Niels Peck, anden Gang med

Christine Jensdatter (Stjællandsfar)

6441

som 1316 gav sit Gods i Vindinge til Skt. Agnete Kloster i Roskilde og siden selv indgav sig i dette Kloster.

Lage Jonsen

6442

skaansk Adelsmand, nævnes 1280.

Barnum Eriksen

6444

til Skarsholm i Bjergsted Sogn, Holbæk Amt, kaldes 1326 og 1328 domicellus; han nævnes efter Ridderne men forrest blandt Væbnerne, og var død 1329, da hans Enke og Ingvar Hjort havde taget Knardrup Kloster i Besiddelse.

Peder Grubbe

6446

beseglede 1296 et Gavebrev til Skt. Clare Kloster i Roskilde og var 1313 sammen med Iver Grubbe og Johannes Grubbe blandt Dommerne over de oprørske Bønder. 1315 var han Forlover for Kongen ved Forliget i Nyborg og samme Aar Forstander for Skt. Clare Kloster. 1322 var han Ridder, 1328 Rigsraad, og 1333 solgte han Gods til Skt. Clare Kloster. Han nævnes endnu 1338. Peder Grubbe var gift første Gang med en Datterdatter af Oluf Flemming, anden Gang med

Arine Olufsdatter (Saltensee)

6447

der 1344 som Enke pantsatte Gods til Skt. Clare Kloster.

Marquardus de Scharpenberch

7824

var 1290 Vidne ved et af Hertugerne Albrecht, Johan og Albrecht af Sachsen til Reinbek Kloster udstedt Skøde, og 1291 var han Forlover ved et i Ditzow

mellem Fyrsten af Werle og andre nordtyske Fyrster og Riddere sluttet Forlig.

Niels Bugge

7832

nævnes 1302 blandt Vidnerne i Kong Eriks Gælds brev til Byen Rostock.

Johan van Gortz

10272

der var Ridder, optraadte 1314 som Vidne ved Delingen mellem Greverne Adolf, Gert og Henneke; han nævnes atter 1318 og levede endnu 1320.

Valdemar IV

10288

der var Hertug af Sønderjylland fra 1283 til sin Død 1312, optraadte under Erik Klipping som Tilhænger af de urolige Stormænd og beskyldtes for at have Del i Kongens Død. Han laa ligeledes i Strid med Erik Menved, indtil der omkring Aar 1300 indtraadte en Forsoning. Endnu 1311 deltog Valdemar IV i den pragtfulde Turnering, Erik Menved afholdt i Rostock, men det følgende Foraar døde han. Hertug Valdemar var gift to Gange; hans første Hustru Elisabeth var en Datter af Hertug Johan af Sachsen-Lauenburg og hans anden Hustru, Annastasia, var fra Mecklenburg.

Ud Ebbesen (Bild)

11264

til Norringtoft.

Jon Litle

12880

til Tommerup i Skaane og Hørningsholm paa Sjælland var 1262 Hertug Albrecht af Brunsvigs fornemmeste Raadgiver som Rigsforstander i Danmark og 1264 Gjældker i Lund. 1275 sendtes han til Paven for at udvirke Rigets Løsning af Band, og 1278 nævnes han som Ridder. 1285 beseglede Jon Litle Vidnesbyrdet om, at Als hørte til Danmark, og 1298 var han Drost. Aaret efter gav han sammen med sin Hustru Gods i Langerød til Esrums Kloster, og 1303 var han paany i Rom. 1306 gav han atter Gods til Esrums Kloster, og endnu 1307 samtykkede han i Hertug Christoffers Forlening med Sønderhalland; han døde d. 4. August 1307 paa Hørningsholm og begravedes i Esrums Kloster. Jon Litle var gift med

Ingefred

12881

som nævnes 1299.

Erik Knudsen

12888

kaldes 1277 domicellus; 1279 førte han Forsædet paa Sjællands Landsting,

1283-1284 var han Drost og sidstnævnte Aar Hertug af Sønderhalland. 1285 blev han slaaet til Ridder af den svenske Konge, og 1295 fik han tilsikret sit Gods ved Forliget paa Hindsgavl mellem den danske og den norske Konge. 1302 var han en af Kongens Forlovere overfor Rostockerne. Han døde 1304 og begravedes i Ringsted Kirke. Erik Knudsøn var gift med

Elisabeth

12889

der 1317 kaldes forud Hertuginde af Halland, Hertug Eriks Enke.

Peder Grubbe

12892

synes at have været bosiddende paa Sjælland, hvor han 1296 beseglede et Gavebrev til Skt. Clare Kloster i Roskilde; han nævnes atter 1298.

Oluf Tokesen (Saltensee)

12894

tilskødede 1266 sammen med Greve Ernst, Andreas Pincerna og Anders Nielsen en Gaard i Næsby til Sorø Kloster. 1279 nævnes han som Ridder, og 1285 var han en af de lo Herremænd, som udstedte Vidnesbyrd om, at Als hørte til Danmarks Rige. 1293 beseglede han i Næstved sammen med Kongen og 1295 i Roskilde, og 1298 var han sammen med Anders Tokesen Forlover for Kongen til Erkebisp Jens Grand. 1310 testamenterede Oluf Tokesen (Saltensee) sit Gods i Stenkelstrup til Sorø Kloster, og samme Aar døde han. Han var gift med

Christine Nielsdatter

12895

der angives at være Datter af en Niels Tokesen og Christine Jensdatter.

Ludolfus Scharpenberch

15648

er maaske den Scharpenbergh, som 1259 var Vidne ved den holstenske Greves Fredsslutning med Otto von Bramstede. Ludolfus Scharpenberch var 1272 Ridder og Vidne ved Hertugerne af Sachsens Gavebrev til Kirken i Ratzeburg, vidnede 1277 ved et af Grev Gerhard af Holsten udstedt Brev og 1278 med Hertug Johan af Sachsen; 1282 fejdede han sammen med Hertug Johan af Mecklenburg mod Bispen af Ratzeburg.

Erik I20576

var Hertug af Sønderjylland fra 1260 til 1272. Han krævede Sønderjylland efter sin Broder Valdemars Død 1257; da Christoffer I nægtede ham det, forbandt han sig med Jarimar af Rügen (hans senere Svigerfar) og Biskop Peder Bang og slog den danske Hær ved Næstved 1259, hvorefter han fik Lenet. Under en ny Strid slog han 1261 Danskerne paa Lohede; 1262 indgik han endeligt Forlig. Erik I erhvervede Bispeborgen Gottorp ved Mage-skifte. Erik I var gift med Jarimars Datter

Margrethe20577

som døde 1272, samme Aar som sin Mand.

Ebbe Skammelsen (Bild)22528

til Norringtoft i Thy skal ifølge Kæmpeviserne have dræbt sin Fæstemø og Broderen Peder Skammelsen, fordi de i hans Fraværelse havde ægtet hinanden.

Jon Reimatsen25760

var død 1275. Han var gift med

Cecilie Ebbesdatter25761

som døde før 1248, da Sønnen skænkede noget efter hende arvet Gods til Esum Kloster.

Knud Valdemarsøn25776

der er født ca. 1205, blev 1216 Hertug af Lolland og 1219 af Estland. Han blev fordrevet fra Estland 1227, var 1232 Hertug af Blekinge og deltog 1246 i Oprøret mod Kong Erik Plovpennig. 1247 blev han sat i Fængsel paa Stegehus, men befriedes Aaret efter af Lübeckerne. Han ombyttede atter sit blekingske Hertugdømme med Lolland og døde d. 15. Oktober 1260. Knud Valdemarsøn var gift med

Hedevig25777

Hertug Svantepolk af Pommerns Datter.

Johannes Grubbe

25784

nævnes 1280 som Medudsteder af et Vidne om en Gave til Lygum Kloster. 1284 beseglede han en mellem Kongen og Kong Erik Ploupennings Døtre afsagt Dom, og han var nærværende, da Hertug Valdemar samme Aar stadfæstede Flensborg Bys Privilegier.

Toke N.N. (Saltensee)

25788

var gift med

Margrethe Olufsdatter Glug

25789

der første Gang var gift med Bo N.N. og anden Gang med Ernst Greve af Gleichen; hun begravedes i Sorø Klosterkirke.

Abel41152

der levede fra omkring 1218 til d. 29. Juni 1252, var Konge af Danmark fra 1250 til sin Død. Han indsattes af Faderen til Hertug i Sønderjylland 1232; efter Faderens Død 1241 kom han hurtigt i Strid med Broderen Erik Plovpenning, og under et Besøg, som Erik 1250 aflagde hos Abel, lod denne ham fængsle og i en Baad føre ud paa Slien, hvor han blev halshugget af en af Abels Mænd, Lave Gudmundssen. Sammen med 24 Mededsmænd svor Abel, at han var uskyldig i Broderens Død, og han valgtes derpaa til Konge. Abel synes at have været en begavet Mand, men hans Politik var stærkt tyskpræget. Han faldt i Kampen mod Strandfriserne 1252. Abel var gift med

Mechtilde41153

af Holsten.

Ebbe Sunesen51522

fik efter sin Far Gaarden Knardrup i Nordsjælland, hvortil der hørte meget andet Gods. Han var en af Danmarks mest ansete Mænd. Ebbe Sunesen faldt i Slaget ved Lena i Sverige d. 31. Januar 1208, da den danske Stormandshær, der var sendt Ebbe Sunesens Svigersøn Kong Sverker II til Hjælp, led Nederlag. Ebbe Sunesens Broder Laurens faldt ligeledes i dette Slag.

Valdemar Sejr51552

er født 1170, og han døde d. 28. Marts 1241 i Vordingborg. Han blev gift 1205 med Dagmar af Bøhmen, som døde 1212, og 1214 blev han gift med Berengaria (se Ane Nr. 82305). - 1204 eller 1205 fik Valdemar Sejr en Søn, Knud, med

Helene51553

Datter af den svenske Jarl Guttorm og Enke efter Esbern Snare. Efter Valdemar Sejrs Ægteskab med Dagmar (1205) synes hun at have forladt Landet. - Valdemar Sejr blev 1188 Hertug i Sønderjylland, han erobrede Holsten 1201, og efter at være blevet Konge 1202, fortsatte han Erobringerne i Nordtyskland og fik hele Landet Nord for Elben overdraget af Kejseren; Estland erobredes 1219. Valdemar Sejr blev taget til Fange af Henrik af Schwerin paa Lyø 1223 og blev først fri efter 2 $\frac{1}{2}$ Aars Forløb. Han led Nederlag ved Bornhoved 1227, da han vilde forsøge at tilbageerobre de nordtyske Lande, som havde løsrevet sig under Fangenskabets. Valdemar Sejrs Navn er ikke blot knyttet til Krigsbedrifter, men ogsaa til den rige indre Samfundsudvikling, som fandt Sted i hans Regeringstid.

Oluf Glug

51578

levede omkring 1150; han var gift med

Gyde Ebbesdatter

51579

hvis Far, Ebbe Skjalmsen, var Søn af Skjalm Hvide.

Valdemar Sejr

82304

(se Ane Nr. 51552) blev gift anden Gang 1214 med

Berengaria

82305

af Portugal, der døde d. 27. Marts 1221. Hun efterlod sig et Rygte om stor Skønhed, men ogsaa om Houmod og Ondskab, navnlig mod Bondestanden. Da hendes Grav i Ringsted aabnedes 1855, bekræftede Undersøgelser af hendes Skelet til fulde Traditionen om hendes Skønhed.

SLÆGTSMOTIVER PÅ FRIMÆRKER

Jellingesten

Trelleborg

Kalundborg

Nyborg slot

Den jyske hede

Karup å

Jysk kæmpehøj

Dannebrog
750 år

Valdemar Sejrs segl. Forsiden viser kongen siddende på sin trone med krone og liljescepter. Fot. Rigsarkivet.

På seglets bagside ser man det kongelige våbens tre løver og (ganske svagt) hjerterne. Fot. Rigsarkivet.

Da Valdemar den Stores grav i Ringsted blev åbnet 1855, fandt man kongens legeme urørt, indsyet i et læderhylster. Ved gravens hovedende stod en blyplade med latinsk indskrift på begge sider. Indskriften på den ene side, som herover ses skåret bredt og tydeligt i blyet, lyder i oversættelse: »Her hviler danernes konge, Valdemar, vendernes første overvinder og behersker, fædrelandets befrier, fredens bevarer, der som søn af den Hellige Knud besejrede beboerne af Rügen og som den første omvendte dem til troen på Kristus. Han døde i året 1182 efter Herrens legemliggørelse (fødsel), i sin regerings 26. år, den 12. maj«. Den noget længere indskrift på pladens anden side tilføjer, at kongen omstyrkede Rügenboernes afgud og byggede Dannevirke samt borgen på Sprogø af teglsten. Indskriften antages at være forfattet af Svend Aggesen.

Knud Lavard

26. anerække, ane nr. 55.379.456

dansk Hertug, født 1096, død d. 7. januar 1131, opfostredes hos Skjalm Hvide og senere hos Hertug Lothar af Sachsen. Han fik 1115 stillingen som grænsejarl i Sønderjylland og forsvarede med kraft og klogskab grænselandet mod Venderne, hvorved han nåede en magtstilling, som gjorde ham farlig for det øvrige kongehus. Under et besøg i Haraldsted ved Ringsted blev Knud Lavard myrdet af Kong Niels' søn Magnus; 1169 blev han kanoniseret og 1170 skrinlagt i Ringsted. Knud Lavard blev gift 1116 med Ingeborg af Rusland.

Erik Ejegod

27. anerække, ane nr. 110.758.912

Konge 1095-1103, sluttede sig nøje til broderen Knud den Hellige og levede i landflygtighed under Oluf Hunger. Han udvirkede ved en rejse til Paven Knuds kanonisering og oprettelsen af et ærkebispedømme i Lund. Han var tapper og veltalende og elsket af sit folk. Under en bodsrejse til Jerusalem døde Erik Ejegod d. 10. juli 1103 på Cypern. Han blev gift før 1086 med Bodil, der døde 1103 på Oliebjergene ved Jerusalem.

Svend Estridsen

28. anerække, ane nr. 221.517.824

dansk Konge 1047-1076, var født og opdraget i England, tjente senere i Sverige og blev derefter Jarl i Danmark. Han var i besiddelse af megen dannelse og viden og fremmede den danske kirkes organisation. Han var første gang gift med sin slægtning Gunhild, datter af Svend Haakonsen Jarl fra Norge og Holmfred, anden gang med Gyda og tredje gang med Thora. Svend Estridsen efterlod ingen ægtefødte børn, men ca. 20 børn udenfor ægteskab, hvoraf 4 blev konger.

Estrid

29. anerække, ane nr. 443.035.649

der var vanfør, nåede en høj alder; hun ligger begravet i Roskilde Domkirke. Hun var gift med Ulf Jarl, som hendes broder Knud den Store 1026 lod dræbe; derefter ægtede hun Hertug Robert le diable af Normandiet, som snart forskød hende.

Svend Tveskæg

30. anerække, ane nr. 886.071.298

Konge ca. 985-1014, foretog flere togter til England og synes at have været en udpræget krigerskikkelse; død d. 3. februar 1014. Gift med Gunhild af Polen, siden vistnok med Sigrid Storraade.

Det hornede dyr med spillende tunge og skarpe kløer i kamp med slangen viser jysk kongemagts vælde under Harald Gormsen. Runerne : ala auk nuruiak, »hele og Norge«, viser Haralds magt.

Den store Jellingsten er 2,5 m høj, udført o. 980 af en engelsk stenmester for kong Harald Gormsen, hvis bedrifter den hylder. Han vandt sig Danmark, d.v.s. Jylland, som han beherskede.

Den store Jellingstens tredje side viser den sejrende drot, kongernes konge, som Odin i livstræet.

Harald Blaatand

31. anerække, ane nr. 1.772.142.596

Konge fra ca. 940 til ca. 985, bragte hele Danmark i sin magt og synes at have været en fremragende regent; døde ca. 985 på Jomsborg ved Oderen. Gift med Gunhild, siden med Tove.

Gorm den Gamle

32. anerække, ane nr. 3.544.285.192

dansk Konge, død ca. 950, gift med Thyra Danebod.

Efter 32. anerække er slægtskabet usikkert, men det menes, at Gorm den Gamle var søn af Harde-Knud, der igen skal have været søn af Svend.

Om yderligere slægtsforbindelser m.v. til de ældre dele af anerækken forud for Valdemar Sejr henvises bl.a. til Politiken's Danmarkshistorie, hvor ovenstående aner indgår i følgende stamtavler:

Bind 2, side 244-245: Fra Gorm den Gamle til Svend Estridsen

Bind 3, side 62-63: Fra Harald Blåtand til Valdemar Sejr og Abel
(se også siderne 224 og 298)

Bind 4, side 122-123: Fra Valdemar Sejr til Christian 1.
(se også side 207)

Hvis man følger de efterfølgende stamtavler i Politiken's Danmarkshistorie, nemlig

Bind 5, side 70: Fra Christian 1. til Christian 3.

Bind 6, side 248-249: Fra Christian 1. til Christian 4.

Bind 7, side 40-41: Fra Frederik 1. til Christian 5.

Bind 8, side 302-303: Fra Frederik 1. til Christian 6.

Bind 9, side 185-187: Fra Frederik 1. til Frederik 6.

Bind 10, side 350-351: Fra Christian 3. til Frederik 7.

Bind 11, side 331-333: Fra Frederik 1. til Frederik 8.

Bind 12, side 190: Fra Frederik 5. til Christian 10.

Bind 13, side 186: Fra Christian 9. til Frederik 9.

Bind 14, side 388: Fra Christian 9. til Frederik 9. og Margrethe

kan den lige linie fra Gorm den Gamle via Valdemar Sejr og ned til det nu regerende danske kongehus vises således, idet fødsels- og dødsårstal tillige er anført, i det omfang disse kendes:

Gorm den Gamle	- 940
Harald Blåtand	- 985
Svend Tveskæg	960-1014
Estrid	-1026
Svend Estridsen	1019-1074
Erik 1. Ejegod	1056-1103
Knud Lavard	1096-1131
Valdemar 1. den Store	1131-1182
Valdemar 2. Sejr	1170-1241
Christoffer 1.	1219-1259
Erik 5. Klipping	1249-1286
Richiza (Regitze)	-
Sofie	-
Henrik ("Jernhenrik")	1320-1390
Gerhard 6. af Holsten	-1404
Hedvig	-1436
Christian 1.	1426-1481
Frederik 1.	1471-1533
Christian 3.	1503-1559
Frederik 2.	1534-1588
Christian 4.	1577-1648
Frederik 3.	1609-1670
Christian 5.	1649-1699
Frederik 4.	1671-1730
Christian 6.	1699-1746
Frederik 5.	1723-1766
Louise	1750-1831
Louise Caroline	1789-1867
Christian 9.	1818-1906
Frederik 8.	1843-1912
Christian 10.	1870-1947
Frederik 9.	1899-
Margrethe 2.	1940-
Frederik 10.	1968-

Det kan herudfra ses, at den regerende danske konge Frederik 9. og Niels Andersen Olesen, for hvem anetavlen er udarbejdet, har Valdemar Sejr (i ægteskabet med dronning Berengaria) som fælles ane i den 24. anerække, Gorm den Gamle som fælles ane i den 32. anerække

og på tilsvarende måde fælles aner i anerækkerne forud for dronning Berengaria. Det er tankevækkende, at antallet af år mellem generationerne i det viste eksempel har været så ens, at to efterkommere er født med kun to års mellemrum i samme efterfølgende slægtsled efter forløbet af 32 generationer, der spænder over et årsmål på omkring tusind år. Eksemplerne svarer til en gennemsnitlig afstand mellem generationerne på lidt over 30 år, d.v.s. en væsentlig højere afstand, end vi kender i den moderne tid. Dette resultat er så meget mere bemærkelsesværdigt, når der urtherover tænkes på, at hovedparten af anerne i den del af anerækken, der falder sammen med kongeslægten, omfatter personer, der som regel er de førstefødte, d.v.s. personer med arveret til tronen. De førstefødte og arveberettigede personer i den kongelige del af stamtavlen fra Valdemar Sejrs og nedefter er således født, da forældrene havde en alder, der har svaret til gennemsnitsalderen for opnåelse af forældreværdigheden i det hele taget i befolkningen iøvrigt, jfr. forløbet hos Niels A. Olesen's ikke-kongelige aner i disses seneste 24 slægtsled, hvor der ikke fortrinsvis er tale om førstefødte.

Den danske kongerække, der kun delvis falder sammen med den ovenfor viste lige linie fra Gorm den Gamle til Frederik 9., men som dog også kan læses ud af de nævnte stamtavler i Politiken's Danmarkshistorie, forløb således, idet regeringsperioderne tillige er angivet:

Gorm den Gamle	- 940
Harald Blåtand	940- 985
Svend Tveskæg	985-1014
Harald 2.	1014-1018
Knud 1. den Store	1018-1035
Hardeknud	1035-1042
(Magnus den gode af Norge)	1042-1047
Svend Estridsen	1047-1074
Harald 3. Hæn	1074-1080
Knud 2. den Hellige	1080-1086
Oluf 1. Hunger	1086-1095
Erik 1. Ejegod	1095-1103
Niels	1104-1134
Erik 2. Emune	1134-1137
Erik 3. Lam	1137-1146

(fortsættes)

(fortsat)

Oluf 2.	1140-1143
Knud 3. (Jylland)	1146-1157
Svend 3. Grathe (Sjælland)	1146-1157
Valdemar 1. den Store	1157-1182
Knud 6.	1182-1202
Valdemar 2. Sejr	1202-1241
Erik 4. Plovpenning	1241-1250
Abel	1250-1252
Christoffer 1.	1252-1259
Erik 5. Klipping	1259-1286
Erik 6. Menved	1286-1319
Christoffer 2.	1320-1326
Valdemar 3.	1326-1330
Christoffer 2. (påny) (Ingen konge)	1330-1332 1332-1340
Valdemar 4. Atterdag	1340-1375
Oluf 3.	1376-1387
Margrethe	1387-1396
Erik 7. af Pommern	1396-1439
Christoffer 3. af Bayern	1439-1448
Christian 1.	1448-1481
Hans	1481-1513
Christian 2.	1513-1523
Frederik 1.	1523-1533.
Christian 3.	1534-1559
Frederik 2.	1559-1588
Christian 4.	1588-1648
Frederik 3.	1648-1670
Christian 5.	1670-1699
Frederik 4.	1699-1730
Christian 6.	1730-1746
Frederik 5.	1746-1766
Christian 7.	1766-1808
Frederik 6.	1808-1839
Christian 8.	1839-1848
Frederik 7.	1848-1863
Christian 9.	1863-1906
Frederik 8.	1906-1912
Christian 10.	1912-1947
Frederik 9.	1947-
Margrethe 2.	
<u>Frederik 10.</u>	

Følger man dronning Berengaria's anerække ud fra anenummeret 13.844.865 i 24. anerække i forhold til Niels Andersen Olesen, ser den således ud:

Berengaria 24. anerække, ane nr. 13.844.865

gift med Valdemar Sejr.

Sancho I 25. anerække, ane nr. 27.689.730

Konge af Portugal 1185, var landbruget en ivrig hjælper og fik tilnavnet Bondevennen, gift 1174 med Dulcia af Aragon.

Alfons I 26. anerække, ane nr. 55.379.460

den første Konge af Portugal (Portucalia), flyttede hovedstaden til Lisboa (Lissabon), gift ca. 1145 med Mathilde.

Henrik, Greve af Burgund 27. anerække, ane nr. 110.758.920

fik af sin svigerfar landet mellem Minho og Mondego som len under navnet Portucalia, udvidede besiddelserne ved erobringer fra Araberne og løsrev sig. Gift med Teresa.

Henrik, Hertug af Burgund 28. anerække, ane nr. 221.517.840

født ca. 1035, døde efter 1070, gift ca. 1055 med Sibille af Burgund.

Robert I 29. anerække, ane nr. 443.035.680

Hertug af Burgund 1032, død d. 21/3 1076, gift ca. 1033 med Helie af Semur. Hun blev forstødt ca. 1055.

Robert II 30. anerække, ane nr. 886.071.360

(den Hellige), Konge af Frankrig 996, død d. 20/7 1031, gift med Grevinde Constance af Provence.

Hugo Capet 31. anerække, ane nr. 1.772.142.720

Konge af Frankrig 987-996, tidligere Hertug af France, Burgund og Aquitanien, gift med Adelheid af Poitou.

Hedvig 32. anerække, ane nr. 3.544.285.441

nævnes d. 14/5 965, gift 938 med Hugo den Store, Hertug af Frankrig, der var rigets mægtigste mand, men ikke ville bære kongenavn.

- Henrik I (Fuglefænger) 33. anerække, ane nr. 7.088.570.882
stifter af det sachsiske hus, Hertug i Sachsen efter faderens død 912, tysk konge 919-936, gift med Mathilde.
- Hadwig 34. anerække, ane nr. 14.177.141.765
født ca. 850, gift ca. 869 med Otto, Greve i Sydthyringen, fra 880 Hertug af Sachsen.
- Baba 35. anerække, ane nr. 28.354.283.531
af Spoleto, gift med Henrik af Babenberg, den første Markgreve af den bayriske Østmark, faldt ved Paris d. 28/12 886.
- Helletrude 36. anerække, ane nr. 56.708.567.063
søster til Lothar II, gift med Berengar, der nævnes 850 i Camerino (Spoleto) med broderen Ildebert, muligvis Greve af Camerino.
- Lothar I 37. anerække, ane nr. 113.417.134.126
tysk Kejser, kronet 823, gift med Irmengard af Tours.
- Ludvig den Fromme 38. anerække, ane nr. 226.834.268.252
faderens medkejser 813, enekjser i Frankerriget 814.
- Karl den Store 39. anerække, ane nr. 453.668.536.504
frankisk Konge 768-814, romersk Kejser 800-814, gift med Desiderata, som blev forstødt til fordel for Schwaberinden Hildegart, senere med den østfrankiske Hildegart og sidst med den allamaniske Luitgart. Han blev erklæret for Helgen 1165.
- Pipin den Lille 40. anerække, ane nr. 907.337.073.008
frankisk Konge, styrede Neustrien, Burgund og Provence samt senere også den tyske del af Frankerriget, gift med Bertrada.
- Karl Martel 41. anerække, ane nr. 1.814.674.146.016
frankisk Hersker, indlagde sig berømmelse ved at standse Arabernes fremfærd i Europa.
- Pipin af Heristal 42. anerække, ane nr. 3.629.348.292.032
styrede Austrasien fra 678, sejrede 687 over Neustrien og blev Major-domus over begge riger samt Burgund.

ANER PÅ FRIMÆRKER

Klodevig

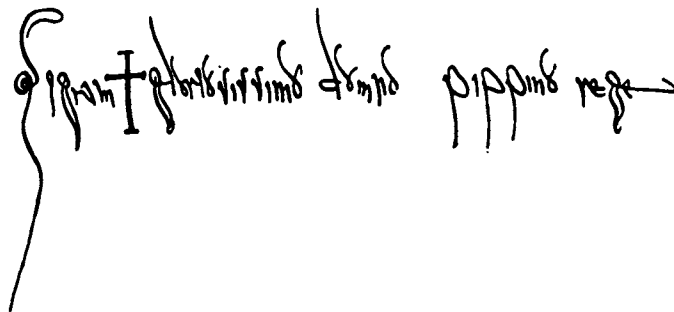
Karl den Store

Hugo Capet

Bronzestatue af Karl den Store med krone, sværd og rigsåble. Selve skikkelsen er fra 800-tallet, medens hesten først er lavet i 1500-tallet. Statuetten stod tidligere i katedralen i Metz, men findes nu på Carnavalet-museet i Paris.

Pipin den Lilles underskrift på et dokument fra året 755. Der står: *Signum † gloriosissimo domno pippino rege*, »Den overmåde mægtige og herlige herre konge Pipins mærke«. Korset er dog den eneste ting i underskriften som Pipin selv er mester for. Som de fleste verdslige stormænd i den ældre middelalder kunne han hverken læse eller skrive, og klarede sig på indianervis med et lille simpelt bømærke, hvilket for en kristen hersker selvfølgelig måtte være noget med et kors.

Askeurne, skjoldbukkel, bidsel, langsværd, kam og lansespids fra en frankisk grav. Først senere overtog frankerne den romerske skik med at udsmykke brugsting.

Ansigis af Metz 43. anerække, ane nr. 7.258.696.584.o64

Majordomus i Austrasien, myrdet 685, gift med Begga den Hellige.
Hun blev kanoniseret, hendes helgendag er d. 17/12.

Arnulf den Hellige 44. anerække, ane nr. 14.517.393.168.128

først en af det austrasiske riges store statsmænd, senere biskop,
døde som eneboer i Vosges. Blev æret som Helgen.

Arnold 45. anerække, ane nr. 29.o34.786.336.256

godsejer i Franken.

Butilde af Franken 46. anerække, ane nr. 58.o69.572.672.513

gift med Austirtius.

Chlotacar 47. anerække, ane nr. 116.139.145.345.o26

Konge af det frankiske rige, først en del heraf, men efter brødrenes død konge over hele Frankerriget.

Clothilde af Bourgogne 48. anerække, ane nr. 232.278.29o.69o.o53

døde 545, var gift med Choderich I, eller Chlodevech, Konge af Franken. Han blev døbt 496.

Agrippina 49. anerække, ane nr. 464.556.581.38o.1o7

gift med Chulpene, Konge af Bourgogne.

Gundioch 5o. anerække, ane nr. 929.113.162.76o.214

første konge i det burgundiske rige, som var blevet grundlagt i Rhoneegnen, døde 475, gift med Carabene.

Gundahaire 51. anerække, ane nr. 1.858.226.325.52o.428

Konge af Burgunden, dannede et rige på Rhinens venstre bred med Worms som hovedstad, død 44o.

Gislahaire 52. anerække, ane nr. 3.716.452.651.o4o.856

Konge af Burgunden.

Godomar 53. anerække, ane nr. 7.432.9o5.3o2.o81.712

Konge af Burgunden, født ca. 35o.

Konge af Burgunden, født ca. 325.

Efter 54. anerække er de af Dansk Slægtsforskning, Fredericia tilvejebragte oplysninger ikke ført videre, da der ikke foreligger pålidelige oplysninger længere tilbage.

Om yderligere slægtsforbindelser m.v. til de ældre dele af anerækken forud for dronning Berengaria henvises bl.a. til Grimberg's Verdenshistorie, især bindene 5 og 6, hvor omtale bl.a. findes af følgende aner:

Bind 5, side 155-165: Klodevig og det Frankiske Rige. Om Klodilde (blev senere kanoniseret) og Klodevig (Chlodowech, senere Louis eller Ludvig).

Bind 5, side 343-421: Karolingertiden. Om Karl Martel, Pipin den Lille, Karl den Store (romersk kejser 800-814), Ludvig den Fromme (kejser over frankeriget fra 814) og Lothar I (tysk kejser).

Bind 6, side 11-37: Det tyske riges genrejsning og nye storhedstid. Om Henrik I Fuglefænger og Helletrude's ægtefælle Berengar.

Bind 6, side 173-185: Capetingerne i Frankrig. Om Hugo Capet og hans efterfølgere.

TILLÆG II

Niels Andersen Olesen's efterkommere

Ved færdiggørelsen af Niels Andersen Olesen's anetavle er det fundet naturligt at medtage en stamtavle over efterkommerne, der udgøres af børn og børnebørn, således som det fremgår af nedenstående oversigt:

STAMTAVLE

Niels Andersen Olesen (f. 11/5 1897, d. 14/5 1970)

~ Anna Kristine f. Larsen (f. 14/1 1898)

Hans Erik Olesen (f. 29/12 1932)		Sven Ole Christian Olesen (f. 2/8 1935)	
~ Mona Aakjær f. Jensen (f. 7/1 1932)		~ Karie f. Krese (f. 30/4 1939)	
Lars Erik	Sanni Regitze	Jesper	Mette
Sand Olesen	Aakjær Olesen	Olesen	Olesen
f. 18/8 1959)	(f. 25/3 1961)	(f. 20/8 1965)	(f. 5/10 1966)

Niels Andersen Olesen, af hvem og for hvem foranstående anetavler er udarbejdet eller indsamlet, var født den 11. maj 1897 i Stadil ved Ringkøbing og indgik den 5. januar 1929 ægteskab med Anna Kristine f. Larsen, der er født den 14. januar 1898 som datter af gårdejer Hans Larsen og hustru Anna Camilla f. Andersen, Bendstrup ved Hillerød. N.A.O. afgik ved døden den 14. maj 1970 efter kortvarig sygdom.

Hans Erik Olesen fødtes den 29. december 1932 i Aalborg og indgik den 3. juli 1955 ægteskab med Mona Aakjær f. Jensen, der er født i København den 7. januar 1932 som datter af frugtgrosserer Thormod Aakjær Jensen og hustru Edith Thyra Anna f. Nilsson. H.E.O. er statsautoriseret revisor, medstifter og medindehaver af De Forenede Revisionsfirmaer og bosat i Trørød ved Vedbæk.

Sven Ole Christian Olesen fødtes den 2. august 1935 i Aalborg og indgik den 5. april 1964 ægteskab med Karie f. Krese, der er født i Brabrand den 30. april 1939 som datter af bankbestyrer Tage Bloch Krese og hustru Anne Margrethe f. Jensen. S.O.C.O. er direktør for og hovedaktionær i det af ham selv oprettede selskab Soco Transporthjul A/S

i Hillerød.

Niels A. Olesen i 1923, 25 år gammel

Fra Landbohøjskolens have, påskemorgen 1921.

-0-

Pilen står med lange hår
på de lysegrønne kviste.
Op af jordens skød mod vår
trænger blomsten; mon den vidste,
våren alt er kommen her.

Plænegræsset blødt, men ret.
Crocus hvide, blå og grønne.
Som det farvespil gør let,
skaber tanker lyse, kønne,
skønne selv som blomsterflor.

Knap før op af sorten jord,
Blomst du kunne trænge,
Hylled i et blomsterflor,
haven du som "blomsterenge"
på en lysrig forårsdag.

Nu eranthis bitte, små,
gule som en kabbeleje,
strækker hals mod himlen blå.
Skønne blomst, dig vil jeg eje.
Du mig bringe hilsen skal.

Fra de dystre fyrreskove.
Fra mit hjem, fra mine kære.
Fra min hede du må love,
hilsen til mig frem at bære,
nu i påske-morgenrød.

Menneske, vær godt ved mod.
Vinterkulden bort er gået.
Og som blomst af jord opstod,
gudesønnen er opstået.
Just i påske-morgenrød.

Æget digt.

N. A. Olesen

I Niels A. Olesen's skrivebord og bogreoler lå der ca. 1300 bogtrykte særtryk eller udklip af personlige artikler og indlæg i årenes løb og derudover ca. 200 håndskrevne manuskripter til ikke trykte artikler, foredrag, taler m.v. - Størsteparten heraf var rent faglige debatterende og beskrivende indlæg, andre vidnede om en dyb interesse for samfundet og dets struktur, og enkelte var af mere personlig karakter. Blandt foredrag og taler - ud over taler ved familiebegivenheder - var taler ved dyrskuer, folkelige møder, foreningsmøder, jubilæer og lignende. Ovennævnte - ud over en række lejlighedssange - er det eneste af det skrevne og bevarede, der er i poesiform - og det stammer fra de første ungdomsår i København.

Villie, Arv og Omgivelser.

Dersom vi i Tanken følger de Mennesker, vi er kommet i Forbindelse med gennem Livet, vil vi finde, at det er *gaaet* disse paa meget forskellig Maade. Nogle har altid været eller er med Aarene blevne herlige Mennesker. Andre er det ikke *gaaet* saadan, men snarere omvendt. Der kan altsaa ske en Udvikling i den ene eller i den anden Retning.

Forsøges der at finde Svar paa, hvorfor det i det enkelte Tilfælde *gaar*, som det *gaar*, kan Svaret forme sig paa flere Maader. Dette peger hen imod, at flere samvirkende Forhold kan virke ind, eller at der er Uenighed om Grunden eller om Grundene, og at Svar paa Spørgsmaalet slet ikke kan gives.

Der kan i saadanne Tilfælde høres Tale om en god eller en ond Skæbne, om en god eller ikke god Arv fra Forældrene, om gode eller daarlige Kaar: Omgivelser og Opdragelse, Villie eller Mangel paa Villie o. s. v.

Der nævnes altsaa som Grund noget, vi ikke selv kan bestemme: Arv, Opdragelse, Omgivelser, Skæbne, og der nævnes noget, hvormed vi selv er i Stand til at øve Indvirkning paa vor Udvikling: Villie.

Meget langt tilbage i Tiden har der været syslet med dette Spørgsmaal. Der har været syslet dermed i Forbindelse med Spørgsmaalet om Forudbestemmelse. Evig Frelse eller evig Fortabelse bestemt af Gud for hvert enkelt Menneske fra Evighed af.

Luther syslede med Spørgsmaalet. Frygten for evig Fortabelse drev ham i Kloster. Han troede paa Forudbestemmelse, troede paa, at Mennesket slet intet selv kunde gøre. At det var Kætteri at tro, at det kunde gøre noget; men at det *gaar* efter Forudbestemmelsens Lov, og at det er trøsterigt, at det er saaledes. Luther opmuntredes i denne Tro ved at finde beslægtede Tanker hos den gamle Kirkefader Augustin. Med denne Tro er det forstaaeligt, at Luther saa kraftigt maatte bekæmpe Afladshandelen, det at bilde sig ind at kunne købe sig ind i Himmerige.

Men Luthers Lære om Forudbestemmelsen deles ikke af den Kirke, Luther efterlod sig.

Spørgsmaalet beskæftiger stadig væk Mennesker. Der kan findes Vidnesbyrd derom blandt de Folk, vi møder, og der kan findes Vidnesbyrd derom i Litteraturen.

I Bogserien »Mit Livs Legende« skriver Joh. Jørgensen: Enhver kommer, hvorhen han vil komme. Til dem, der er ved Begyndelsen af deres Liv — til de unge — vil jeg sige: »Se Jer for! Thi I kommer, hvorhen I vil«. Og til de gamle vil jeg sige: Se Jer om! I er, hvor I vil være! Den Eksistens, I har, det Liv, I lever, det er Eders eget Værk. Det er Udtrykket for Eders inderste Villie. Det er Funktionen af Eders Ideal. Alle bliver vi, hvad vi vil være. Vor Skæbne er en Frugt af vort Hjerter. — Saaledes gik det Frans af Assisi, og saadan gaar det ogsaa os.

Dette skrev J. Jørgensen paa Alvernerbjerget 1918. — Naar Ordene er taget ud af deres Forbindelse, kunde der spørges: Hvad mener J. Jørgensen. Taler han om Menneskets menneskelige eller om dets økonomiske og sociale Udvikling og Stilling. Eller taler han om begge Dele.

Læst i Forbindelse med det øvrige fremgaar det, at der tales om Menneskets menneskelige Udvikling og vistnok ikke om andet.

Johannes Jørgensen udtrykker i det anførte overordentlig stærkt, at vi selv har noget at gøre med Hensyn til, hvordan det skal gaa os som Mennesker. Det er vor Villie, han tillægger Kraften. Eders Liv er et Udtryk for Eders inderste Villie, siger han. Den bliver bestemmende for, hvorledes vort Liv vil forme sig. Viljen kan blive som Begærets mørke Brand eller som Godhedens gyldne Glød, siger han et andet Sted. — Men Johannes Jørgensen ser ikke sin Vilje som noget isoleret og som det højeste. Han beder om, at hans Villie maa virke i Pagt med Guds Villie. At den maa ville det gode. Johannes Jørgensen har selv været inde under Forudbestemmelsens frygtelige Mysterium, som han kalder den; men han er kommen derfra igen.

At det, som han her er inde paa, ligger dybt i ham, faar vi Indtryk af derved, at han i sin Fakkeltale ved Fakkeltøget ved den Fest, der nylig holdtes til Ære for ham, kom ind paa det samme.

»Ethvert Menneske kommer derhen, hvor han vil«, sagde han der. »De Idealer, ethvert Menneske gør sig klart i sine alvorligste Øjeblikke, er vort egentlige Liv. Glæd Eder derover eller vær bange derfor. Vend Eder fra den forgiftede Brønd, I, der er unge, og drik af Livets sunde Vand.« —.....

Er det end saaledes, at vor Villie er medvirkende og bestemmende for vor Udvikling som Mennesker, saa kommer der nok heller ikke uden om, at Arv, Opdragelse og Omgivelser virker med og gør, at ikke alle har lige tungt Læs at trække, naar Villien skal holde os fra det, der ikke er godt, og drage mod det, der er godt.

I »Verdens Ansigt« har Johan Boyer skildret en Mand, Ivar Holk, det gaar tilbage for. Han hengiver sig villiesløst. Lægen,

Hans Mark, forsøger at redde ham ved at give ham en Stilling paa sit Hospital. Hans Mark har den Tro, at det er Mennesketro og Omgivelserne, der er afgørende for Menneskets Udvikling og Stilling, og at Ivar Holk ved at blive hjulpet socialt kan blive et rigtigt Menneske igen. Men det lykkes ikke. Ivar Holk mangler Betingelsen derfor, den selv at ville hjælpes, selv af al Kraft at ville arbejde med. Han gør sin Velgører til Skamme og brænder Byen af. Det er det, Byens Folk har troet om han. Han har mærket det og ikke magtet at staa imod det, som Omgivelserne ligesom forlangte, han skulde gøre. Han manglede Villiekraft dertil. Der fortælles ikke noget om, hvordan det siden gik Ivar Holk.

I den meget omtalte Bog af Anker Larsen »De vises Sten« skildres et Menneske bærende paa en ond Arv, han maa kæmpe imod. Hans Vilje sejrer over det arvede til sidst. Det er Enkens Holger. Ham der efter sin Fader har faaet et Sind, han ikke kan styre.

»De vises Sten« begynder med at vise Holger sammen med Skolekammeraterne paa Legepladsen. En af de store Dreng har været haard ved en af de smaa, har banket ham, saa Blodet flød. Da mistede Holger Styret over sit Sind. I Raseri og i sine Lidenskabers Vold fatter han den store Dreng og hugger ham i Jorden, saa Børnene tror, det er Livet om at gøre. Han bliver ved dermed, indtil en lille Pige, Snedkerens Hansine, ved sin Mellekomst kalder Holger tilbage under Forstandens og Viljens Herredømme. — At Holger mærkede, at Arven var haard ved ham, ses deraf, at han engang, da han ser et Stjernesud, heder om, at han maa blive som Kandidaten — der er skildret som aldrig mistende Ligevægten — der lige har givet en Missionær en Omgang, men har gjort det smilende, uden at være det mindste ude af sig selv, uden at tabe Viljens Herredømme over sine Handlinger.

Den Gang paa Legepladsen blev ikke den sidste Gang, Holger kom i Forlegenhed, fordi han ikke kunde styre sit Sind. Nogle Aar senere, men i samme Tilstand som hin Dag paa Legepladsen, myrder han den Hansine, der da hjalp ham. Han var »gaaet hen og kommen til at blive Morder«, blev der sagt. Hans Sind og Handlinger styredes ikke af Villie og Forstand. Han var i sine Lidenskabers Vold. Bønnen om at komme til at ligne Kandidaten var endnu ikke bleven hørt. Han kom i Tugthuset, sad der i nogle Aar, opførte sig godt og blev benaadet, hvorefter han kom tilbage til sin Hjemegn.

Johs. Jørgensen skriver et Sted, at det gode eller onde, et Menneske gør, faar sin Straf allerede paa Jorden, og at det at at være Kristen vil sige frivilligt og paa Tid at gaa til Helvede i Stedet for at gaa dertil ved Dom og for evigt. — Der er ikke

saa lidt i Johs. Jørgensens Levnedstegning, der ligner Anker Larsens Skildring af Enkens Holger.

Holger kom altsaa efter sin Løsladelse hjem til sin Hjemegn. Det at komme der, blandt de der vidste, hvad han havde gjort, var for ham tungt, paa en Maade langt større Straf end den at være i Tugthuset. Smaa Børn løb af Vejen for ham. Det var jo ham, der slog den unge Pige ihjel, blev der sagt. Og han hørte og mærkede det. Men han søgte denne Straf, tog den og vilde tage den. Under denne haarde Livsvandring paa Straffens Vej opdrages Holgers Villie, en Villie, der bliver fast bestemt paa at ville det gode, og som hersker over det, der før var villieløst.

Til Trods for det, Holger har gjort, vinder han med Tiden sine Medmenneskers Agtelse. — Der er sagt om det at vinde Agtelse, at Agtelse aldrig faas til Givende, men kun faas, naar den kræves. Hvis det er rigtigt, da skal Kravet nok ikke komme gennem Ord, men gennem Gerning, gennem den Maade Livet leves paa. Holger stiller store Krav til sig selv. Det er nok igenem det at opfylde dem og at ville opfylde dem, at han kræver og faar sine Medmenneskers Agtelse og samtidig mister noget af den knugende Foragt for sig selv, han før følte.

Anker Larsens Skildring af Holger er Skildringen af en Mand, hvis Villie styrkes, alt som han lever. Den vil det gode og den kommer til at herske til sidst. —.....

I vor Tid kan man saa let komme til at synes, at der mangles — og at vi mangler — Villie. Ikke alene for at blive gode Mennesker, men ogsaa paa anden Maade. I hvert Fald har vi Brug for at vide, at det for vor Udvikling ikke er ligegyldigt, om vi selv gør noget. Vi har Brug for det rent menneskeligt set. Og vi har Brug for det samfundsmæssigt og socialt set. I en Tid, hvor Nationerne kræver Selvbestemmelsesret Land og Land imellem; men hvor de samme Nationer indadtil paa hundrede Maader baster og binder det enkelte Menneskes Handlefrihed og Villie til selv at gribe ind og bestemme, da er det nationale, det samfundsmæssige sat over det menneskelige; da har vi Brug for at høre, at det til Trods derfor alligevel kommer an paa selv at ville.

Der er nok, der tyder paa, at Villiestyrken og Handlekraften allerede er svækket, allerede har taget Skade derved, at mange Forhold, hvis naturlige Afgørelse burde ligge hos den enkelte, er blevet til Opgaver, der bestemmes af Samfundet. Dette vil medføre, at den enkelte faar mindre Ansvarfølelse og let forringes menneskeligt derved. — Hvor tidt høres ikke det Udtryk brugt: Det er Samfundets Skyld. »Jeg« — den enkelte — kan intet gøre derfor. »Jeg« er afmægtig. — Ja, Samfundet er en rar, gammel, skikkelig, taalmodig Bedstefar at have at skyde

Skylden paa. Vel er Taalmodighed en Borgmesterdyd. Og vel synger Jeppe Aakjær: Lad mig kun flagre hen som Blad i Høst, naar du mit Land, min Stamme frit maa leve. Han priser derigennem Samfundet og Slægten; men vi maa ikke glemme, at Samfundet bestaar af enkelte Mennesker, og at vi er med i Slægten. Den Dag, vi enkeltvis bliver ringere, da forringes ogsaa Samfund og Slægt. — Og er det ikke Samfundets Skyld, at Forholdene ikke er, som de burde være, saa finder vi vel et andet Sted at lægge Skylden. Saa er det vel de daarlige Tiders Skyld. Sidst af alt skulde vi vel komme i Tanker om, at de daarlige Tider, vi for Tiden siges at have, har vi selv sørget for ved at handle og gøre, som vi har handlet og gjort i de senere Aar.

Hvis vi har mødt Mennesker, af hvem vi har faaet et af de Haandtryk, der kan kaldes »visne«, fordi der ikke er Kraft og Villie i dem, er vi mindet om det samme. Da har vi tænkt: Du er ikke farlig som Modstander; men du er heller ikke meget værd som Ven, for der ingen Villie eller Kraft i dig. Om du er et negativt eller et positivt Menneske er ikke til at blive klog paa. Du ligner mest et Nul.

Da har vi ønsket at vi i Stedet for maatte møde mange, der turde trykke til — for at blive i Billedet — der havde Alvor og Villie i Blikket, saa vi kunde føle og forstaa og blive klog paa, at der stod en Mand bag. En Mand med Villie og Kraft. En Mand, der turde træde paa Jorden, sætte sine Spor i den, sige: Vi har en Villie. Vi vilde gerne, om den vilde det gode. Saa tror vi, det gaar os godt. — Ja, maatte vi møde mange af dem.

Glædelig Jul og godt Nytaar!

Niels A. Olesen.

Niels A. Olesen

1937

40 år gammel

HJEMMENE I AALBORG

Villa "Fairhill" (lejlighed på 1. sal)

Villa "Lis" (bungalow) på Bakkevænget

GALTRUP HØJSKOLES ELEVSKRIFT
1938

Om

J. C. Christensen og hans Virke.

M:15 FOLKEBLADE BOKTRYKKERI

For snart 20 Aar siden — i Sommeren 1919 — hørte jeg Klaus Berntsen fortælle om sine Barndoms- og Ungdoms-Erindringer. Faa kunde gøre det som han. Jeg husker endnu meget af, hvad han fortalte, og ikke mindst husker jeg, at han sluttede med at sige: Det blev min Lykke, at jeg i mine unge Dage kom i Forbindelse med og lærte betydelige Mennesker at kende, som kom til at virke ind paa mig personligt, og af hvis Ord og Færd jeg modtog Indtryk til Gavn for min personlige Udvikling. *

Vi har sikkert alle hver især nogle, som det paa denne Vis er blevet os til Lykke, at vi har mødt. Fattige vilde vi være, om vi kun var blevet til det, vi selv hver især kunde være blevet til ved egen Hjælp uden at drage Nytte af andres Erfaringer. Af andres Ord til os, eller ved hvad de har vist os gen-

nem deres Eksempel, har vi hurtigere og lettere kunnet naa det, vi har naaet. — Stærkest har antagelig de virket ind paa os, med hvem vi har samlevet og maaske haft nær Omgang i længere Tid: vore Forældre, Søsken, Kammerater, Husbønder, Ungdomslærere og andre. Men ogsaa af afdøde Mænd og Slægter kan vi lære. Deres Liv og Gerning ligger som lagret i Historien, hvorfra den ved det skrevne eller det mundtlige Ords Hjælp kan drages frem og bringe Bud til Slægter, der lever i Dag og tager imod Indtrykkene fra den Tid.

Den Mand, jeg har tænkt at fortælle noget om her, mødte jeg personligt første Gang, da jeg var 6—7 Aar gammel. Naar vi var paa Marken at vogte Køerne, hændte det i Efteraarsmaanederne, at der kom Jægere forbi. Vi kendte de fleste, og det var en kærkommen Afveksling i det ensformige Vogterliv, naar de kom. De spurgte gerne os, om vi havde set noget Vildt i Nærheden, og vi spurgte gerne dem, om de ikke havde nogle tomme Patroner, vi maatte faa. Iblant Jægerne var der en, som vi godt vidste hvem var, men som vi knapt følte os saa frie over for som over for de øvrige. Vi havde af vore Forældres og de voksnes Samtale om ham forstaaet, at han var noget særligt. Han havde været Skolelærer derhjemme i Sognet og var paa den Tid, hvor vi traf ham første Gang, Konsejlspræsident og Kultusminister, senere Krigsminister. Men søgte vi ikke ham, saa søgte han til Gengæld os — han havde selv været Vogterdreng i sine Drengedage og interesserede sig maaske netop derfor for at tale med Folk fra dette Erhverv. Af vor Samtale ved saadanne Løjligheder husker jeg et staaende Spørgsmaal fra ham: Hvis Børn er I? Naar han fik det at vide, var han orienteret. Sammentræffet sluttede gerne med, at han gav os fem og tyve Øre, som vi skulde bruge til Svesker, aldrig til Bolcher.

De fleste vil sikkert allerede være klar over, at den Mand, jeg her tænker paa, er J. C. Christensen. Han og hans Arbejde er ikke endnu helt Historie. Ikke i hvert Fald for os, der i nogen Maade har samlevet med ham, selv om han var ældre end de fleste af os. For den opvoksende Slægt og for de unge blandt os i Dag er J. C. derimod Historie, paa samme Maade som Verdenskrigen er det, og han er saaledes for dem en af de historiske Skikkelser, som danske unge kan have Udbytte af at kende noget til og at mindes.

En nogenlunde fyldestgørende Oversigt over hans Person og hans Virke foreligger endnu ikke udarbejdet. Jeg vil derfor søge at dvæle ved nogle Hovedlinier i det Arbejde, som det faldt i hans Lod at være med at gennemføre. Og ikke mindst skulde det gerne lykkes mig at tegne et Billede af Manden og Personen J. C. — Vi, der kom til at kende ham, vil maaske

finde — det gælder i hvert Fald mig selv —, at han derigennem har vist os det, som vi allerhelst mindes om ham.

Ved den Afskedsfestlighed, som holdtes for J. C. i Rigsdagens Venstre i Marts 1924, da han helt trak sig tilbage fra Rigsdagsarbejdet, nævnede han selv, at den Tanke af og til havde været fremme hos ham, at han vilde trække sig tilbage fra Rigsdagsarbejdet; men da havde hver Gang en Følelse tilskyndet og forpligtet ham til at fortsætte. Han nævnte ved denne Lejlighed tre Spørgsmaal, som han i særlig Grad havde følt sig forpligtet overfor. Først nævner han Arbejdet for at faa Grundlovens Bestemmelser om Folkestyre respekteret og Estrups Provisorium brudt. Som det andet Spørgsmaal nævnte han Forsvarssagens Løsning under Folkestyrets Ansvar. Og endelig nævner han, at han havde følt sig stærkt forpligtet over for Ordningen af Folkets Deltagelse i Styresættet inden for den danske Folkekirke, hvis indre Liv altid laa ham stærkt paa Sinde, og hvis ydre Administration han gennem sin Virksomhed som Kultus- og Kirkeminister var nøje inde i.

Disse tre Hovedlinier i dansk Politik har jeg tænkt kort at skildre. Ind imellem vil vi saa lejlighedsvis faa at høre om J. C. selv og om hans Arbejde paa disse Linier. — Det er jo ikke saadan, at han personligt har startet disse Spørgsmaal i dansk Politik og bragt dem til en endelig Afslutning. Se tilbage i Tiden, og se ud over Verden i Dag, og man vil se, at disse Spørgsmaal har brændt paa længere tilbage i Tiden og brænder paa i Dag, og de vil brænde paa stadigvæk langt ind i Fremtiden. Han har kun paa et givet Tidspunkt, nemlig i sin egen Tid, grebet ind ved disse Spørgsmaals Løsning for en Stund.

De allerfleste vil vide, at Folkestyret eller Folkets Selvstyre og Kampen for dettes Gennemførelse er den Kamp i vort politiske Liv, som gik ud paa, at Landets Regering skulde dannes med Folketingets Flertal som Grundlag. Den Kamp, der førtes derom, var saa stærk og greb saa vidt omkring sig, at saa at sige alle vaagne, danske Mennesker blev drevet til at tage Stilling i Kampen. Denne Kamp er de brede Lags Kamp om at vinde politisk Magt efter deres Tal; paa den Tid Kampen førtes herhjemme, var det Bondens Krav om at naa frem ikke blot til at kunne vælges ind i Rigsdagens Ting, men ogsaa til at kunne danne Regering og lede Regeringshandlingerne. Kampen forestod i særlig Grad i Aarene 1870—1901 og præger fuldt og helt det politiske Liv i denne Periode. Naar Kampen blev saa haard, som den blev, beroede det paa, at den Forfatning, der blev Endepunktet af Grundlovskampforhandlingerne 1865—1866, gav os to Rigsdagsting med et meget forskelligt Valggrundlag, hvoraf Folketinget valgtes efter den saakaldte lige og almindelige Valgret, medens Valgretten til Landstinget

var privilegeret. En Del af Landstingets Medlemmer var saaledes kongevalgte for Livstid, og iøvrigt krævedes der ikke blot en højere Alder for at opnaa Valgret til Landstinget, men ogsaa Ejendomsstørrelse og skattemæssig Indkomst øvede Indflydelse derpaa. Landstinget maatte derfor i sin Sammensætning blive langt mere konservativt præget end Folketinget. Og naar Kampen blev saa langvarig, som den blev, beroede det meget paa Kong Chr. 9.s Indstilling, idet det viste sig, at han længst muligt søgte at bevare det Styre, der byggede paa Landstingsflertallet.

Allerede omkring 1870 opnaaede Oppositionspartierne — i alt væsentligt Venstrepartierne — Flertal i Folketinget. Men i Stedet for at lade disse danne Regering, søger man at holde dem ude og at regere paa Grundlag af Landstingsflertallet. Det vækkede Harne ude omkring, og ved Valgene kom Oppositionspartierne ind med stigende Flertal i 1876 — 74 mod 28. Fra 1875 til 1894 er Estrup i Spidsen for den Regering, der trods Folkestyrets Gennemførelse. Han er overordentlig viljestærk. Da man hindrer Finanslovens Vedtagelse i Folketinget, regerer han paa saakaldte provisoriske Love — Love, der ikke er vedtaget i Folketinget — indtil Forliget i 1894 kommer i Stand.

Inden for Oppositionspartierne er C. Berg den, der stærkest af alle gaar imod Regeringen. Han er stenhaard i sin Stilling til den. Den skal fryses ud. Lovgivningsarbejdet skal visne, indtil Folket faar sin Ret. Gaa aldrig paa Akkord med Uretten, er et af de Slagord, han skaber og gør bekendt ud over det ganske Land. 1886 afsoner han seks Maaneders Fængselsstraf, fordi man havde søgt at fjerne Politimesteren fra den Tribune, hvorfra C. Berg skulde tale ved et Møde i Holstebro. Under Fængslingen og ogsaa senere fører Dele af Oppositionen med Frede Bojsen som Leder Forhandlinger med Regeringen om Forlig. Berg bryder da ud og danner en selvstændig Gruppe paa 10 Mand, som gaar haardt og absolut imod Forlig. I Aarene derefter deler Venstre sig i to Grupper: en, der søger Forlig og en, der gaar imod Forlig.

Vestjyderne ude i Ringkøbingkredsen var overvejende Forligsmonstandere, og da deres Folketingsmand stod paa Forligs-tilhængernes Side, skulde han skiftes. 1889 nedsættes et Kandidatudvalg med det Formaal at finde en ny Folketingskandidat til Kredsen. Kort forud havde der været Delegeretmøde, hvor man havde drøftet den politiske Situation. Her havde J. C. været blandt de delegerede, og han havde henledt Opmærksomheden paa sig ved indgaaende og sagligt at tale imod Forlig, hvilket medvirkede til, at Udvalget bad ham stille sig som Kandidat.

Han var paa dette Tidspunkt Lærer ved Stadil Skole og Sogneraadformand i Sognet. Han nægtede først at lade sig stille. Kandidatudvalget forhørte sig da andre Steder, men fik ogsaa Nej dér. Det kom da paany til J. C. med Opfordring, og denne Gang sagde han Ja. Ved Valget i 1890 valgtes han fra Kredsen ind i Folketinget, hvor han straks tiltraadte Bergs Gruppe, der ved Valget var øget fra 10 til 17 Mand.

Vi vil her se lidt paa, hvem J. C. var, og hvorledes han var, inden han traadte ind i Politik.

I Bogen »Fra min Barndom og Ungdom« har han paa interessant Maade fortalt om dette Tidsafsnit af sit Liv. Hvorledes han passer Faar paa Heden. Sit første Marked. Hvorledes han flygter for Drengene i Byen, da han engang i Drengearene er ene i Byen. Hans første Tjeneste uden for Hjemegnen. Hans Højskoleophold, og hvordan han dér taber sine Penge i Kortspil o. s. v. Alt det kan man selv læse der. — Han er Bondesøn fra Høuen mellem Tarm og Grindsted. 1877, 21 Aar gammel, tog han Lærereksamen. Han er derefter Lærer og Vikar forskellige Steder, indtil han i 1886 kaldes til Lærer ved Stadil Hovedskole og Kirkesanger i Stadil Kirke. At han var saa ny i Pladsen endnu i 1889, var forøvrigt Grunden til, at han først sagde Nej til at paatage sig Folketingskandidaturen. Lærervirksomheden fortsatte han med Vikarhjælp indtil 1901, da han første Gang blev Minister. Han var altsaa som saa mange andre af Venstres Folketingsmænd i ældre Tid Lærer. Han var det baade af Ydre og af Aand. Den sorte Klædesfrakke med det hvide Slips, de gamle Landsbylæreres Fæstdragt, var den Dragt, vi alle kendte ham med. Ogsaa i hans Fremstillingsform mærkede man alle Dage, at han var Lærer af den gamle Type. Pædagogen stak frem, og den moralske Side af Menneskelivet, som den gamle Tids Lærere opholdt sig saa stærkt ved, drog han med ind i alt, hvad han talte om. Han var fuldt fortrolig med Bondens Tankegang. Friluftsmenneske, Jæger, Lystfisker og Kender og Elsker af Naturen var han. Ofte talte han i Billeder, og Billederne i hans Tale var da hentet fra disse Omraader og fra Bibelhistorien.

Af Udseende og Temperament var han umiddelbart tiltalende. Smuk. Frodig af Væsen og ikke mindre i Virke. Ualmindelig flittig og arbejdsom. Fast i Karakter. Ærlig og redelig til det allerinderste og ogsaa i Besiddelse af den naturlige, men slet ikke pralende Selvtillid, den Mand faar i Eje, som stiller Krav til sig selv, opdrager paa sig selv, og mærker at have Herredømme over sig selv.

Der kunde synes at være noget af Lykkebarnets Præg over ham, Davidstypen, den til en Gerning i Folket salvede. Selv vilde han ikke vide deraf, og Tiden viste jo ogsaa, at det ikke

var Medgang alene, han mødte. Han talte paa sine gamle Dage ofte om Tjenersindet. Han følte sig altid i sin politiske Virksomhed som en Tjener for Folket. Og Hemmeligheden ved, at han med mild Haand kunde styre saa fast, var vel netop, at han herskede, i Kraft af at han først og fremmest tjente.

Det var i 1890, at han valgtes ind i Folketinget. I 1891 dør C. Berg. J. C. vælges til Fører for Bergs Gruppe, og han bliver nu det, Berg før var: Forligets stærkeste Modstander. Som Berg vil han ikke gaa paa Akkord med Uretten; men han vil, at Diktaturet i Provisoriets Form skal fryses ud og Folkestyret gennemføres. — Han var i disse første Aar en djærv og skarp Taler paa Folketingets Talerstol. Da det i 1894 for Alvor bærer mod Forlig mellem Estrups Højre og Bojsens Venstre, taler J. C. stærkt derimod umiddelbart før Afstemningen. — Uhyre sjældent forløb J. C. sig, saa det kom til Personligheder; men det skete her, hvor han sagde: »Naar de Herrer Forligstilhængere indenfor Venstre nu har ført Forliget igennem, saa gjorde de smukt i bagefter at kalde Menigheden sammen og at lade Bojsen, som jo er Teolog, præke over det Ord, som staar i Peders Brev, og som lyder saaledes: »Hunden vender sig til sit eget Spy«.

Det var Ord, der bed, og som ogsaa bed for haardt, idet de blev husket længe efter, paa en Tid, hvor Samarbejde mellem Venstregrupperne igen laa for.

Dette spændende Forligs Enkeltheder er indgaaende omtalt i N. Neergaards Erindringer. Det blev Forligstilhængerne og ikke de stærke Midler, der bragte Baaden over det døde Punkt. Men Forliget førte ikke til Dannelse af et Venstreministerium, heller ikke til at der optoges enkelte Venstremænd i Ministeriet, ja end ikke til Estrups øjeblikkelige Afgang. Forliget blev kostbart for Bojsens Venstregruppe, idet man ikke ude i Befolkningen kunde se, hvad Forliget bragte af gavnligt.

Forligets Modstandere inden for Venstre samles i 1895 i Venstrereformpartiet, der faar god Fremgang. Sofus Høgsbro er Partiets første Formand, men J. C. dets bærende Kraft. — Allerede i 1897, kun godt 40 Aar gammel, bliver J. C. Formand for Venstrereformpartiet, der talmæssigt faar god Fremgang. Han tilrettelægger fra nu af en rolig, tillidvækkende Politik, som afvinder Tillid udefra. Indadtil fører han Partiet meget fast. Han forbereder sig paa det Tidspunkts Komme, da Styret maa blive lagt i Folketingsflertallets Hænder, hvilket endelig sker ved Valget i 1901, da Regeringspartiet kun raader over ganske faa Mandater i Folketinget, og af disse ønskede endda mange, at Oppositionen nu maatte komme til at danne Regering. Deuntzer bliver Ministerchef. J. C. bliver Kultusminister og Ministeriets bærende Kraft.

30 Aars Kamp om en Sag var til Ende. Folkestyrets Modstandere var ganske udkørte. Men Folkestyret var endnu ikke fæstnet. Det blev J. C.s Sag igennem en rolig, forstandig Politik at fæstne dette. Jeg tror, at det var heldigt, at en Mand af hans Støbning kom dertil. Uegennyttig som Person og villende ikke først og fremmest det, der var til en kortvarig Gunst for hans Parti, men villende det samlede Folks Bedste.

Hvis vi i vore Dage ønsker Folkestyret bevaret, eventuelt yderligere udbygget, tror jeg, at vi skal lægge Vægt paa dette ikke først og fremmest at ville eget og eget Partis øjeblikkelige Gunst, men at ville hele Folkets Bedste. — Syndes der stærkt imod dette, kan Folkestyret næppe bestaa og fortjener det vel i saa Fald heller ikke.

I 1905 danner J. C. sit eget Ministerium, hvori han selv paatager sig Krigsministeriet. I de følgende fire Aar finder nu den anden Sag, jeg nævnte, han følte sig forpligtet over for; sin foreløbige Afslutning.

Kampen om Forsvarssagen var næppe nogen Sinde kommet til at ligge, som den kom til det, hvis den ikke i Provisorieaarene havde været et af de Spørgsmaal, man ad provisorisk Vej bevilgede betydelige Midler til, hvilket medvirkede til at skabe en særlig skarp Indstilling mod denne Sag ude i vide Kredse af Befolkningen; thi hverken C. Berg eller J. C. var Forsvarsmodstandere i den Forstand, at de ikke ønskede noget som helst Forsvar.

J. C. var imod Københavns Befæstning fra Landsiden, og han ønskede naturligvis iøvrigt, at Folket selv og ikke en Regering, der regerede provisorisk, skulde træffe Afgørelsen om vort Lands Forsvar. Han ønskede oprigtigt, at Forsvarssagen i Lighed med det sønderjyske Spørgsmaal efter Genforeningen maatte ligge over Partistridighederne.

Da han i 1905 udtaler, at han ikke tror paa, at Militærudgifterne kan indskrænkes, fører dette til en Sprængning af Venstrereformpartiet, som han var Formand for. Det radikale Venstre skiller sig ud, medens det efterhaanden atter bærer mod Samarbejde mellem det gamle Forligsvenstre, nu under Førerskab af N. Neergaard og Klaus Berntsen.

Allerede i 1902 var nedsat en Forsvarskommission. I 1908 foreslaar denne, hvori J. C.s Synspunkter var stærkt repræsenteret, at Fodfolket skulde udvides, men Rytteriet indskrænkes. Landbefæstningen foreslaas nedlagt, men Kystbefæstningen udvidet. Højre er naturligvis med paa Kystbefæstningens Udvidelse, men gaar imod Landbefæstningens Nedlæggelse. De militære Autoriteter ligeledes. Socialdemokraterne kræver fuldständig Afrustning og det radikale Venstre Indskrænkning i saa høj Grad som forsvarligt.

J. C. er paa denne Tid en stærkt samlende Personlighed i dansk Politik. Men under Sagens Gang sker der en Begivenhed, som med ét ændrer den politiske Stilling. Denne Begivenhed er Alberti-Katastrofen. Ikke mindst for J. C. blev denne Begivenhed en Katastrofe. Den blev det mørke Punkt i hans Liv, som han aldrig helt forvandt. Alberti havde indtil kort før Begivenheden været Medlem af Ministeriet, men var gaaet ud, da Begivenheden indtraf. Alberti var samtidig Formand for og enevældig økonomisk Leder af den sjællandske Bondestands Sparekasse og en Smøreksporthforening. Der havde i nogen Tid været skumlet om, at hans Papirer ikke var i Orden; men man havde ikke kunnet bevise det. Rygterne frygtedes at give Grundlag for et Run paa Sparekassen, og for at kunne imødegaa dette havde J. C. i Hemmelighed laant ham 1½ Million Kr. mod betryggende Sikkerhed i Renteobligationer. — Just nu, som Forsvarssagens Ordning forestaar, opdages Albertis Bedragerier. Det konstaterede Underskud bliver 15 Millioner Kr., og det bliver klart, at der er Midler af Statskassens i Klemme, og at Skylden derfor er J. C.s.

Folket kræver Bod. J. C. er i og for sig villig til at gaa af som Minister; men han ønsker først at gaa efter Rigsdagens Indkaldelse. Han tvinges imidlertid bort straks. I den indkaldte Rigsdag møder han. N. Neergaard skriver, at han mødte nedtrykt; men fast og værdigt redegjorde han for Sagen.

I det nye Ministerium bliver Neergaard Ministerchef. Han betragtedes paa Forhaand som mindre forsvarsvenlig end J. C. Men da Forslaget om Militærets Nyordning kommer, foreslaar det Landhær, Fodfolk og Rytteri omtrent som ventet og dertil tillige ikke alene en fortsat Landbefæstning, men endog en Udvidelse af denne. Neergaard er svinget. — Paa Spørgsmaalet om Landbefæstningen spaltes nu Venstre, idet J. C. og med ham en stor Del af Venstre gaar imod Landbefæstningen. Neergaard gaar.

Situationen laa nu overordentlig haardt. Efter megen Besvær danner Holstein-Ledreborg det nye Ministerium, hvori J. C. indtræder som Forsvarsminister. Allerede inden han tiltræder Ministeriet, træffer han Bestemmelse om, at han vil gaa igen, saa snart Forsvarslovene er gennemført.

J. C.s Genindtræden i Ministeriet saa hurtigt efter, at Albertiaffæren havde tvunget ham bort, vakte voldsom Modstand. Et Folketog til Amalienborg protesterede mod ham og slæbte Dannebrog i Skarnet som Tegn paa, at man foragtede ham som dansk Mand. Men han blev siddende. I Kampen om Forsvarslovene udtalte han i Folketinget: »I denne Sag vil jeg blive staaende og tage, hvad der følger paa, indtil Sagen er i Orden. Det vil jeg gøre. Jeg vil ikke vige tilbage, saa længe der er no-

gen Mulighed for, at jeg kan føre Sagen igennem til en god Ende for vort Land.« — Frederik den 8. støttede ham i denne Kamp. Naar J. C. mindedes Frederik den 8. var det med en egen Stemning. Han havde hjulpet J. C. i en Stund, hvor det gjorde J. C. godt.

Forsvarsordningen gennemførtes nu i det væsentlige efter J. C.s Plan. Den gamle Landbefæstning fik Lov at ligge indtil 1922, hvorefter der skulde tages videre Bestemmelse om dens Skæbne. — Inden den Tid kom Verdenskrigen. — Straks efter Forslagets Gennemførelse afgik J. C. som Minister.

I Forbindelse med denne Sag er J. C.s Orientering af Tyskland med Hensyn til Danmarks Indstilling overfor Tyskland i Tilfælde af Krig. Det var J. C. magtpaaliggende, at Tyskland troede, at vi vilde holde os neutrale. Han lod efter sin egen og Ministeriets Bemyndigelse Kaptajn Lütken føre Samtaler med den tyske Generalstabschef, Grev Moltke. — Neergaard bemærker i en Levnedbeskrivelse om J. C., at dette var risikabelt; men at det vistnok virkede til, at Tyskland fik større Tilid til Danmarks Neutralitetsvillie.

Fremfor noget andet var Kirkelovgivningen dog en Hjertesag for J. C. Indenfor denne Lovgivning har han navnlig præget Oprettelsen af Menighedsraad, som havde været forsøgt dannet mange Gange siden 1849; men som det først lykkedes J. C. efter megen Besvær at faa gennemført 1903. Han skriver et Sted, at han ønsker disse Menighedsraad for derved at skabe en Forbindelse mellem Stat og Kirke, en Forbindelse, der vel tidligere var tilstede gennem Kirkeministeriet ved Kirkens og Statens Embedsmænd, men hvori Folkets Deltagelse mangler, en Mangel, Folket selv havde forsøgt at raade Bod paa, ved at kirkelige Kredse indkaldte til Møder og derfra fremsatte Adresser og Udtalelser om kirkelige Spørgsmaal.

Menighedsraadsloven fik kun foreløbig Gyldighed til 1910. Den kunde da ikke genvedtages og vedtoges først igen 1912. Atter i 1922 reguleres Menighedsraadsloven som saa mange andre kirkelige Love for at opnaa Ensartethed for hele Landet efter Sønderjyllands Genforening med Danmark. Det var i denne Anledning, at J. C. i 1920 atter gik ind i Ministeriet som Kirkeminister. Da denne Lovgivning i 1922 var ført til Ende, trak han sig, som forud bebudet, atter bort af Ministeriet, og i 1924 ved Valgperiodens Ophør gik han helt ud af Rigsdagen.

Fra Rigsdagsarbejdet gik J. C. over i et Arbejde som Formand for Hedeselskabet. Han kom herved ind i et Landvindingsarbejde af en anden Art, end hvad han hidtil havde arbejdet med, men et Arbejde der i allerhøjeste Grad havde hans Interesse. Under hans Formandsskab genvandt Hedeselskabet den Sympati hos Bevillingsmyndighederne, som det tidligere

havde besiddet, men hvorpaa det havde skortet noget i den sidste Tid, før J. C. blev Formand. — Ogsaa herfra trak han sig efter udenfor staaendes Opfattelse tidligt tilbage; men han dømte selv rigtigst, thi ikke længe efter, at han havde trukket sig tilbage fra denne Post, tog Døden ham.

Allerede i Manddomsaarene havde han ved Siden af at udgive sit eget Blad »Tiden« faaet Tid til at udgive enkelte Bøger af religiøs Art: »Naar Klokkerne ringe« og »Ad Kirkevej og Kirkesti«. I de Aar, der faldt sammen med Formandsperioden i Hedeselskabet, mødte han af og til Offentligheden som Taler af folkelig Art ved folkelige Møder — Politik trak han sig helt ud af med sin Bortgang fra Rigsdagen — som Forfatter af Fortællinger nu og da, ikke mindst til Julehefter og til Pressens Julefortællinger. I et enkelt Blad, »Aalborg Amtstidende«, skrev han planmæssigt Prædikener til Helligdagens Evangelietekster. Naar vi hjemme i Stadil bad ham komme som Taler ved Ungdommens Juletræsfest, kom han til det sidste. I Slutningen af 1930 døde han stille og roligt, højtæret, højttaget og efterhaanden afholdt af større og større Kredse i det danske Folk.

J. C. Christensen besad en for en Politiker paa hans Tid og maaske til de fleste Tider lykkelig Evne til at kunne vente, indtil det Tidspunkt kom, da der kunde handles. Kunde en Sag ikke tages paa een Gang, kunde han godt gaa med til at tage den skridtvis. Ved klog Forudseenhed og tillige ofte ved en instinktiv Følelse besad han en sikker Indstilling, dels for hvor vidt der kunde naas i vedkommende Tilfælde, dels til at finde Veje, hvor disse endnu laa dunkelt. Sine egne Tanker om en Sag talte han ikke om i Utid. Naar Tiden var inde til det, talte og handlede han.

Som Taler var han hyggelig, rolig og tillidsvækkende. Han talte ofte med et vist Lune, der efter Sigende særlig skal have gjort sig, hvor han talte til Jyder. Professor Edvard Lehmann fortæller, at naar J. C. talte, var der kun gaaet faa Minutter, før man havde det Indtryk, at han sad nede blandt Folket og talte med dem, og senere hen var det, som om det var Folket og ikke J. C., der talte. Saadan gav han Udtryk for Folket i sin Tale. — Ordholdende var han til den mindste Enkelthed. Han led ikke af sygeligt Magtbegær, men gik selv i Tide fra sine Bestillinger. Selvisk var han saa langt fra i økonomisk Henseende, tværtimod.

Det er sagt om ham, at han var cardansk ophængt som Olielamperne paa de gamle Skibe, der uanset Skibenes Slingring aldrig kom ud af Ligevægt, men altid hængte ret op og ned. Selv i sine stærkeste Modgangssteder blev han staaende ret op og ned, aldrig slaet ud.

Han var rolig og behersket. Selv ved Dødslejet, da Lægen blev tilkaldt og konstaterede et Hjerteonde, der ofte havde Angst som Følgesymptom, hvorfor Lægen spurgte, om han ikke følte Angst, svarede han: Nej, jeg har aldrig været bange.

Over den Forfattervirksomhed og tillige hans folkelige Forredragsvirksomhed, jeg omtalte, kan der sættes som Motto: Saa tal nu sandt om smaat og stort og jævnt om alt det høje. Heri sammensmeltede inderligt hans jævne Personlighed med den Evne, han som ung havde nemmet ved at tale jævnt og forstaaeligt selv om høje Spørgsmaal.

J. C. kom fra Heden og fra det jævne danske Folk. Han blev en stor Mand. Men hans Færd og Handling var altid saaledes, at det jævne Folk kunde forstaa ham. Han kom i et Tilidsforhold til Folkene derhjemme og til vide Kredse af det danske Folk, der bar over selv de Alvorstider, hvor hans Livsbaad blev krænget.

Det politiske Arbejde, han udførte, ser vi sandsynligvis forskelligt paa som paa alt af den Art. Men maaske kan vi enes om, at han personligt var et lysende Udtryk for den stille, men derfor ikke mindre storslaaede Storhed, der bor i det jævne, danske Folk.

Niels A. Olesen.

Niels A. Olesen
i middagshøjden
50 år, 1947

TUNE LANDBOSKOLE

Indkørselen til Tune Landboskole.

Vestre Skolebygning.

VILLA "BIRKEBO" VED TUNE LANDBOSKOLE

Haveparti

Ved indkørselen

FREM-
BLIK

Vi staar ved Foden af et 30 Meter højt Fyrretræ. Det kan vel have omtrent samme Alder som R. T. H. L., og naar man staar og ser op ad Stammen, der som en lang Vej forbinder Træets Rod og Udgangspunkt med Træets Krone, det Sted, hvor Arbejdet nu foregaar, er der egentlig megen Lighed mellem Træet og vor Forening.

Træets nedre Grene, som engang tilbage i Tiden var det Sted, hvor Arbejdet foregik, er efterhaanden tørret ind, knækkede og forsvundne. — Saadan er det ogsaa gaaet med de Mennesker, der stiftede R. T. H. L., og som oprindeligt arbejdede i den. Nogle af de Spørgsmaal og Problemer, der oprindeligt arbejdedes med, er det gaaet paa samme Vis. Hvad der havde Interesse for 75 Aar siden,

RAMSØ-TUNE HERREDERS 89
LANDBOFORENING
1874 — 1949
ET JUBILÆUMSSKRIFT
UDGIVET AF LANDBOFORENINGEN

er maaske ikke aktuelt i Dag, ligesom det, der er aktuelt i Dag, maaske ikke er det om 75 Aar. Problemerne klares under Arbejdet, og nye Opgaver fødes samtidig.

Men sammen ined Grenenes Vækst sker der tillige det, at Træet hvert Aar lægger en Aarring omkring Stængelen. Derved dannes Stamme og Marv, som ikke forsvinder, selv om Tiden gaar, men bevares, saa længe Træet lever, og stadig danner Forbindelse mellem Roden og den grønne Top, som nu befinder sig et godt Stykke over det oprindelige Udgangspunkt. —

Heller ikke et landbrugsfagligt Arbejde som det, der er øvet af og gennem R. T. H. L. og andre tilsvarende Foreninger, forsvinder helt; noget vil altid bundfældes og i erfarings- og forskningsmæssig Henseende danne Syld og Grund for det Arbejde, der udføres i Dag, udføres i Aktualitetens Lysskær.

Hvad skal Topskuddet og de unge Grene i Træets Krone arbejde frem imod i de kommende Aar?

Hvad er der af Arbejdsopgaver i det danske Landbrug af i Dag, naar det ser ud mod Fremtiden?

Vi kan beruses af den Fremskridtslinie, der aabenbares, naar vi, som det her er sket, ser hen over Udviklingen i et forholdsvist langt Aaremaal: en Tredobling af Høstudbyttet og for den animalske Produktions Vedkommende endnu større Fremgang; men der er ikke desto mindre et Væld af Arbejdsopgaver tilbage. Ret beset maa vi trods den vundne Fremgang erkende, at det er gaaget alt for langsomt at naa det, vi har naaet, og at der endnu er uendelig meget at naa.

Sammenligner vi i Bredden i Stedet for lodret gennem Tiden, vil vi se, at der er en uhyre Forskel paa, hvad der præsteres i de enkelte Brug, vi kender i Dag. Gennemsnitsaarsydelsen for danske Køer ligger for de senere Aar ved 2500 kg Mælk, men i mere fremskredne Brug ved det to-tredobbelte, og paa tilsvarende Maade forholder det sig med Høstudbyttet.

Vi skal i Fremtiden have den daarligste Del med op, og vi skal

alle længere frem. Vi skal tilmed lære at indrette det saadan, at denne langt større Produktion præsteres af færre Mennesker end hidtil, fordi mange afvandrer fra Landbruget til andre Erhverv. Fremgangen vil utvivlsomt ske i hurtigere Tempo end hidtil; thi hver ny Opdagelse giver os Midler til at naa hurtigere frem, og vor Tids Midler til at faa fat i alle er saa intensive, at flere og flere vil drages ind i Fremgangen.

Vi skal erkende, at det er godt, at det er saadan; thi denne Erkendelse er den første Betingelse for at fatte Mod, Lyst og Virketrang til at gaa frem.

Erkende det — og saa gaa Vejen.

Derfor vil vi slutte med at udtale det Haab, at ogsaa vor Landboforening vil se Mulighederne for og være med i Fremgangen i den kommende Tid. Og vi vil føje det Ønske til, at den stedse maa have en grøn Krone og grønne Grene med stærkt voksende Aarsskud og Topskud øverst oppe.

Niels A. Olesen.

Niels A. Olesen's håndskrevne kladde (1. side) til en række betragtninger om begrebet "Begavelse", belyst ved praktiske eksempler samt ved sammenholdelse med en række forskellige forfatteres, filosofers og psykologers tanker herom. Manuskriptet formentlig ej færdiggjort.

Begavelse.

Det er vel ganske naturligt, at man som lærer af og til kan komme til at stule med Spørgsmålet om, hvad Begavelse egentlig er for noget.

Jeg vil prøve på at sige noget derom. Det er nemlig, at man som vil sige: det ved vi da saa iøjeblikket godt. Det er den saarløse mand Frøns til at dræbe Løve ved. Jeg er dog sikker på, at den Betragtning er rigtig. Jeg løber i hvert Fald den Ris. u. d. l. af at tale derom. Det forekommer mig nemlig, at der ofte i de Arkaiske forekommer 3 Stadier: 1) Et første Stadium hvor man mener og tror, at Sagen er simpel & ligetil. 2) Et andet Stadium, hvor man søger ud i Arkivet og opdager, at det ikke er saa simpelt & ligetil endda og som 3) Et tredje Stadium, hvor Sagen altså er klar d. v. s. saadan. skide det helt væk det er nok sandt, at vi af disse tre Stadier helst kender de to første. Den afsluttende fjerde Kendskab er det vanskelige at man frem til, for der gaar ofte

Ved skrivebordet i villa "Birkebo"
(amatørfotografi fra omkring 1960)

FRA ARBEJDET PÅ TUNE LANDBOSKOLE

Botanik: Plantebestemmelse

Planteavl: Forevisningsmarken

Kemi: Præparatbedømmelse

FRIKVARTER OG FEST

Timen fortsættes
i frikvarteret

Kan læreren klare
at spille klink

Til årets elevfest i gymnastiksalen

TUNE ELEVERS ÅRSSKRIFT

1957

FREMSKRIDTET

I den gamle Bøgenes Bog fortælles der i Skabelsesberetningen, at Menneskene ved deres Indgang i Verdensbilledet fik den Forjættelse med paa Vejen, at de skulde blive frugtbare og mangfoldige, opfylde Jorden og gøre sig til Herrer over den. Forjættelsen gentages til *Noa* og hans Slægt efter Syndfloden og paany til *Abraham*. Det har aabenbart ligget Skaberen meget paa Sinde at gøre Menneskene bekendt med, at de skulde leve deres Liv paa dette Grundlag.

Vi har saaledes fra gammel Tid levet under Fremskridtets Fanfare. Hvorlænge det er siden, det begyndte, ved vi ikke; men det er tydeligt nok, at Udviklingen siden da har baaret frem mod Forjættelsens Opfyldelse. Det er vel ogsaa klart, at Menneskene finder deres største Udfoldelse derved, og at de lever under trange og ofte umenneskelige Vilkaar, hvor Forholdene er saadanne, at Udviklingen gaar paa tværs af denne Linie.

Fremskridtaccelerationen tillager.

Set i Forhold til den Tid, Jorden og Menneskene har bestaaet, er det ingenlunde gaaet stærkt med denne Udvikling. Tværtimod gik det fra Begyndelsen og langt frem mod Nutiden overordentlig smaat baade med Formeringen i Antal og med materielle og kultur-mæssige Fremskridt. Pekingmennesket regnes for at være over 1 Million Aar gammel, og fra da og til Landbrugskulturens Gennembrud var de materielle Fremskridt kun smaa, bedømt med Nutidsmaal. Man befandt sig i Jæger-, Fisker- og Samlerkulturens Tid; men de anvendte Red-

skaber var længe højst primitive. Af Jordens nulevende Befolkning paa ca. 2500 Millioner Mennesker lever stadig de 2000 Millioner paa et forholdsvis lavt Kulturtrin. De 500 Millioner, som er naaet længst frem paa Fremskridtets Vej, er de, der bebor Vesteuropa og Nordamerika. Mange Mennesker lever endnu paa Naturfolkernes Trin. Det største Antal befinder sig paa et eller andet Mellemstandpunkt mellem disse Yderstillinger. Fra Jæger-, Fisker- og Samlertidens Niveau gik Udviklingen over den saakaldte Landbrugskultur, der vel har bestaaet gennem ca. 10.000 Aar. Stærk Fart har Fremskridtsudviklingen taget i de sidste 200 Aar, under den saakaldte Industrikultur, der har sin Oprindelse i tekniske Opfindelser og videnskabelige Landvindinger, som har bredt sig med en Hast, der er ganske ukendt fra tidligere Perioder.

Medvirkende til, at Industrikulturen er kommet alle til gode inden for det nævnte Omraade i Vesteuropa og Nordamerika, er den demokratiske Frihed, som vandtes ved Revolutionen og Frihedskampene i Frankrig og Amerika i Slutningen af 1700-Tallet.

Hvem har været Foregangsmænd i dette industrielle Fremskridt?

De fleste Mennesker har nok i at udnytte almindeligt forekommende Hjælpemidler. Nogle har stærk Trang i sig til at søge det hidtil kendte forbedret. Det er den Slags Mennesker, som bliver Foregangsmænd og Banebrydere for Fremskridtet. De har Initiativ i sig. Maaske en Eftergnist af det store: »Bliv Lys«, der engang lød og dannede Indledningen til Skabelsen. Verden blev jo ikke skabt paa en Uge. Der skabes paa den endnu, og vi er selv med i denne Skabervirksomhed.

Det materielle Fremskridt bæres især af to Piller: Nye Kraftkilder i Form af Damp, Elektricitet, Olie og i de allersidste Aar Atomkraften og af nye Instrumenter, en Mangfoldighed af Maskiner og stationære Anlæg, der skal til for at udnytte og omsætte Kraftkilderne.

Det afgørende Fremskridt heri kan føres tilbage til 200—300 Personer. Paa det af disse skabte Grundlag har Tusinder af mindre Opfindelser arbejdet videre og Millioner af almindelige Mennesker været med til at udnytte det derved skabte.

Det vil føre for vidt her at give en Oversigt over disse 200—300 Personer. Det er gjort andre Steder. Her skal anføres et Udsnit af det danske Bidrag til denne Personrække: Astronomerne *Thyco Brahe* og

Ole Rømer, Fysikerne H. C. Ørsted og Niels Bohr, Kemikeren H. P. J. Thomsen, Ingeniøren Valdemar Poulsen og Flyveteknikeren J. C. Ellehammer.

En indgaaende Undersøgelse vil vise, at Skaberne af Industrikkulturrens Grundlag overvejende har været Europæere. Amerika har udnyttet de nye Kraftkilder og Maskiner stærkere end noget andet land; men det er især Europa, som har skabt Forudsætningerne derfor. Undersøgelsen vil yderligere vise, at nogle af de europæiske Lande har stillet meget faa Foregangsmænd til Raadighed. Det gælder Spanien, indtil de allersidste Aar Rusland, Polen, Bulgarien, de slaviske Folk som Helhed samt Balkanlandene. Det jødiske Folk, som i denne Tidsperiode har levet splittet omkring i Verden, og som har gjort sig saa stærkt gældende i intellektuel Henseende paa det kunstneriske og det kommercielle Omraade, er kun svagt repræsenteret paa Opfinderomraadet.

Det første Grundlag er ofte skabt af højt lærde Folk af Akademikerklassen. De har ofte naaet deres Resultater gennem skolet, rationelt, videnskabeligt arbejde. Kun undtagelsesvis er typiske Praktikere med i den oprindelige Kreds af Foregangsmænd. Udnyttelsen af Opfindelserne er ofte gjort af Kapitalister, der har bekostet det nyes Afprøvelse, og af Forretningsmænd, der har administreret Omsætningen. Saa endelig træder Praktikerne ind i Billedet som de, der skal udnytte Opfindelserne i det daglige Liv.

Hvem ejer Fremskridtet?

Moralsk har de førnævnte Opfindere og Foregangsmænd Ejendomsretten til deres Opfindelser. Saa længe Patentrettighederne er gyldige, besidder de ogsaa den juridiske Ejendomsret dertil, og de kan søge denne Ret udnyttet økonomisk. Fremskridtet virker paa den Maade, at det gør Produktionen større, lettere frembragt og derigennem billigere. Der er Eksempler paa, at Videnskabsmænd og Opfindere har tjent store Formuer paa deres Opfindelser, men ogsaa paa, at deres Løn kun har været den, at de kunne glæde sig over gennem deres Indsats at have hjulpet Helheden.

Nationaløkonomen *Marshall* siger, at ligesom der ved Samfundets Vækst tilfalder Ejerne af visse Arealer en *Jordrente*, der er samfundsskabt, og som indkasseres af Ejerne uden Arbejdsindsats, saaledes

besidder Ejerne af nye Maskiner en Fordel, der kunde kaldes *Maskinrenten*, som ogsaa opnaas med liden Ejerindsats. Vedrørende Værdiforholdet mellem disse to Kapitalgoder siger Marshall, at Jordrenten er meget betydelig, forlængst erkendt af Samfundet, omdiskuteret og underkastet Bestræbelser for ad politisk Vej at bringe den tilbage til det Samfund, der har skabt den; men Maskinrenten er mangefold større og tiltager stadig. Maskinrenteproblemet er imidlertid ikke endnu saa omdiskuteret, som Jordrenten er. Dens fulde Konsekvens er endnu ikke drøftet til Bunds i samfundsøkonomisk Henseende.

Hvor meget yder Fremskridtet?

I det gamle Athen levede 26.000 frie Borgere og dertil 400.000 Slaver, altsaa omved 15 Slaver pr. fri Borger. De frie Borgere kunde ved Slavernes Hjælp faa et stort Behov tilfredsstillet, hvad der ogsaa fandt Sted.

Det er ikke saa helt let at beregne, hvor mange Mandskræfter, det tekniske Fremskridt stiller til Disposition for Menneskene. Længst fremme i denne Henseende er Amerika. Man regner her med, at hvert Menneske i 1776 før det industrielle Gennembrud i teknisk Fremskridt havde en Sjattedel Mandskraft til Raadighed, medens der i Dag staar 330 Mandskræfter til Raadighed pr. Gennemsnitsamerikaner. Det er som før omtalt et Tal, der vokser rask gennem de sidste 200 Aar. Det er dog ikke gaaet helt jævnt, men Trin for Trin.

Det første Trin i den industrielle Revolution foregik i England. Det var Dampmaskinens Fremkomst. Efter og sammen med den fulgte Spindemaskinen og den mekaniske Vævestol. Det blev dog ikke til Velsignelse for den brede Menneskehed det første Par Menneskealdrer; thi sammen med Anskaffelsen af disse Hjælpemidler fyrede Spindemaskinerne den dyre mandlige Arbejdskraft og tog i Stedet Kvinder og Børn ind. Dette holdt ved til omkring 1840, da Lovgivningen begyndte at beskytte Børnenes Udnyttelse til Arbejde, og Arbejderne ved Fagforeningernes Hjælp tiltvang sig en større Del af Industriens Udbytte.

Det andet Trin kendetegnes som Rationaliseringens Periode. Deri befinder vi os endnu. Transportbaandet og anden gunstig Tilrettelægning har især hentet sine Impulser fra Amerika. Den giver meget større Arbejdsudbytte pr. beskæftiget Arbejder end den ikke rationaliserede Industri.

Det tredie Trin er først indledet for nylig. Det gaar ud paa at automatisere Maskiner, Fabrikker, Kontorer, Transport, ja, endog Landbrug. Det vil efter al Sandsynlighed blive en Revolution, som i sine Virkninger vil overgaa, hvad man hidtil har kendt paa dette Felt, en Revolution, der yderligere vil tage en god Del af det grove Arbejde bort fra Menneskene, men som ogsaa vil lette Hjernearbejdet, idet man vil overgaa til at bruge saakaldte selvtænkende Maskiner. Det vil kræve en stor Indsats at skabe Apparaturen til alt dette; men den endelige Nytteproduktion pr. Mand forudsættes at ville stige overordentlig stærkt, saa gamle Behov lettere vil kunne tilgodeses og nye Behovs Opfyldelse føjes dertil.

Nærliggende er Spørgsmaalet om, hvorvidt der vil være Raastoffer nok til Raadighed under de nye Forhold. Der vil sikkert i vid Udstrækning blive fremstillet nye Raastoffer af billige og let tilgængelige i rigelig Mængde forekommende Grundstoffer og kemiske Forbindelser.

Til dette tredie Trin hører Udnyttelsen af Atomkraft og Solkraft.

Hvad der bør stræbes imod.

Som nærliggende Maal skal først og fremmest nævnes: Gode Boliger, en rigtig, tilpas rigelig og varieret Ernæring, god og hensigtsmæssig og ogsaa gerne skøn Paaklædning, gode Møbler, og derudover mere eller mindre, som der kan blive Raad dertil af Valuta til Rejser, Befordringsmidler, Litteratur, Kunst og anden sund Luksus. Alle bør kunne opnaa dette, hvad de jo langt fra kan i Dag selv i de bedste Samfund. Tænk f. Eks. paa Boligmangelen og paa alle de Tilfælde, hvor Hustruen maa være baade ude og hjemme og slides alt for hurtigt derved.

Skal Fremskridtet imidlertid blive til vor ubetingede lykke, er det nødvendigt, at Menneskene opdrages til bedre end hidtil at bruge paa rette Maade. Den lette Adgang til Forbrug kan ellers blive Anledning til usunde Udsvævelser.

Hvordan det nye Samfund vil komme til at se ud.

Den industrielle Kultur er i overvejende Grad en Bykultur. I U. S. A. udgør Landbefolkningen kun 16 % af Helheden; men disse 16 % producerer flere Landbrugsvarer, end Landet har Brug for. I England ud-

gør Landbrugsbefolkningen en endnu mindre Del, 6—7 0/0, der ikke for Tiden kan producere nok til eget Forbrug, men som er godt paa Vej dertil. Herhjemme udgør Landbefolkningen godt 20 0/0 af Helheden. Vor Produktion er saa stor, at vi selv kun kan fortære knapt Halvdelen deraf. Det vilde være en smal Sag at forøge Produktionen yderligere. Vanskelighederne ligger for Tiden i at faa Afsætning derfor.

Man behøver ikke at gaa særlig langt tilbage i disse nævnte Landes Historie for at finde Hovedparten af Befolkningen beskæftiget ved Landbrug og ved den Forædling, som i fordums Tid var saa nær direkte knyttet dertil. Sammen med den skete Ændring er Fattigdommen aftaget. Der produceres langt mere end før.

Flugten fra Land til By kan beklages, forsaavidt som Landlivet byder paa mange Rigdomme af stor Værdi: den nære Forbindelse med Naturen, Skønheden, Freden og Hvilen deri. En Del af disse Goder kan tages med over i Fremtidens Byer, hvis man forlader de store Boligkomplekser med de smaa Celler til den enkelte Familie til Fordel for fritliggende 1-Families Villaer med Have til.

Et Trin af Udviklingen, digterisk belyst.

Det er *Marcus Vinding*, der i sin Bog: *Hvem ejer Fremskridtet?* har fremført Hovedparten af foranførte. Han slutter med følgende Epilog fra Overgangen mellem Jæger-Fiskersamfundet og Landbrugssamfundet:

»De høje, skindklædte Jægere lænede sig til deres Spyd, deres mandshøje Buer og deres Jagtøkser. Bag dem laa to Hjorte, en Del mindre Vildt og et Par Knipper Fisk. De havde haft god Jagt og var derfor i godt Humør.

Halte-Uri havde bedt dem om at komme hen paa Bopladsens Stegeplads. Halte-Uri havde for mange Aar siden faaet sit ene Knæ beskadiget, saa han ikke kunde deltage i Mændenes Jagtudflugter, men maatte blive hjemme hos Kvinder og Børn, som han hjalp at samle Bær og at berede Skind, reparere Hytter og andet. Han var en klog og betænksom Mand, som i det stille havde gennemført mange Forbedringer hjemme paa Bopladsen. Mændene var tilbøjelige til at se noget ned paa ham, fordi han ikke kunde jage; men de respekterede ham alligevel af de førnævnte Grunde.

Halte-Uri havde fra en anden Boplads faaet fat i Frø af Korn. Ved Kvindernes Hjælp havde han ryddet Groplads dertil, høstet Kornet,

malet det til Mel og ladet bage Brød deraf, som han nu bød Jægerne at smage paa, direkte varmt fra Ovn.

Han bad dem om at hjælpe til med at rydde større Boplads, saa Avlingen kunde sættes bedre i System. Den derved bjergede Føde skulde danne en kærkommen Variation til Afveksling med Kødmaden og være Reserve under Forhold, hvor Jagt og Fiskeri svigtede.

Selv om Anmodningen bragte Uvilje at begynde med i Jægerkredsen, toges den til Efterretning og blev siden udført i Praksis, hvorved Grunden til Landbrugskulturen blev lagt.«

Det holdt gennem 10.000 Aar. For 200 Aar siden kom den foran skildrede Industrikultur til. Altsammen er det Trin paa Vejen i Retning af at efterkomme den gamle Forjættelse til os om at gøre os Jorden underdanig.

Fremtiden?

Hvordan befinder Menneskene sig saa i det Omraade, hvor de er naaet længst frem paa Fremskridtsvejen? Er de trygge og ved godt Mod? Føler de sig i inderlig Forbindelse med Forjættelsen, og gaar de deres Gang gennem Livet i Tro og Tillid til, at de er paa den rette Vej?

Det er vist saa som saa med Modet, Trygheden og Troen.

Det førnævnte 500-Mill.s Omraade var meget mere i Besiddelse deraf for 50 Aar siden. Da følte de sig som Verdens Herrer, der kunde kolonisere og underlægge sig underkultiverede Omraader i Asien, Afrika o. fl. Steder, og troede, de kunde fortsætte dermed, til det hele var underlagt, og at denne Underlæggelse kunde vare evigt. — De kendte ikke den gule Fare. Heller ikke Sovjet forudsaa man og lige saa lidt den Magtstilling, som Indien o. a. underudviklede Lande snart skulde faa.

I vore triste Tanker af denne Art skal vi tænke paa, at Fremskridtet ikke alene er for en lille Part af Verdensbefolkningen. Det er for alle, ogsaa hvad angaar personlig Frihed og national Selvbestemmelsesret. Vi har imidlertid Lov til at regne med, at der endnu er langt tilbage, før vi er ved denne Vejs Ende, og at vort Forspring hidtil giver gode Muligheder for, at vi kan blive førende ogsaa i Fremtiden, hvis vi selv vil. — Vi er ved en Flaskehals i Udviklingen. Lærer vi i Fordragselighed at tage Hensyn til andre, er der Muligheder for, at vi kommer godt igennem Flaskehalsen. Vel kommet derigennem vil Vejen brede sig ud, og der vil vise sig at være Plads til os alle.

N. A. Olesen.

Niels A. Olesen
folkepensionist
1967
70 år gammel

Kendetegn som altid: Ingen brystlomme

HJEMMET PÅ JERISMOSEVEJ 104 VED GREVE STRAND

Fra vejen

Fra haven

TUNE ELEVERS ÅRSSKRIFT

1969

EN UDVIKLINGSLINIE

Mennesker bør engang imellem standse op i deres travle færd for i ro og mag at betænke, hvorfra dette eller hint kommer, og hvorhen det går. Det kan dreje sig om forhold, der berører hele slægten, som det sker i Johs. V. Jensens: Den lange rejse, eller om afgrænsede områder inden for bestemte erhverv eller kredse. De senere års udvikling inden for landbrugserhvervet gør det nærliggende at lade dette være objekt for en sådan overvejelse.

Landbruget er et ældgammelt erhverv. Et hæderværdigt erhverv kan det tilføjes. Der kan nævnes mange eksempler derpå såvel fra sagn, historier og anden litteratur som fra materielle levn i form af boliger, møbler, kunst o.s.v. Her skal anføres eksempler på, at bønder udmærket selv vidste dette, og at de havde stolthed og selvagtelse. Da Stærkodder ved kampene med brødrene Angantyr havde pådraget sig svære ulivssår, ville han ikke lade sig forbinde, inden der kom et menneske tilstede, som levede af jorden. Kun en bonde var værdig dertil. Selv Holbergs Jeppe udtaler med ikke ringe stolthed: Jeg er en bonde og en bondes søn. Talrige andre beretninger fra historien og fra egne oplevelser fortæller om herlige, stoute bondetyper.

Føde har mennesker altid skullet have. Oprindeligt fik man den gennem primitiv jagt og fiskeri og ved indsamling af rødder, frø og frugter færdigt frembragt af naturen selv. Den videre udvikling gik gennem tæmning af vilde dyr til husdyr, der ernæredes ved nomadadrift, som også hvilede på jordens naturlige givtighed. Lidt efter lidt førtes man ind i en planmæssig planteavl, indsamling af frø til udsæd, primitiv behandling af sædebed, høst og opbevaring til næste sæson og videre til udviklingen af i dag. I størstedelen af den tid, menneskene har levet på kloden, er denne udvikling forløbet umådeligt langsomt. I de senere år er den gået stærkere. I den allersidste menneskealder er det gået så hurtigt, at der er sket gennemgribende ændringer i løbet af blot een generation.

Denne hurtige udvikling kom som en overraskelse for de fleste. Ved et delegeretmøde i Århus for 40 år siden drøftedes disse forhold. Fra en deltager udenfor landbrugets kreds blev der spurgt: Kan det være rigtigt, når dansk landbrug, som det ofte sker, modtager besøg udefra, at man da åbner dørene ind til det allerinderste i produktionsværkstedet og videre til produktionens behandling på mejerier og slagterier samt til salget i afsætningsleddene?

Drøftelsen viste klart den stilling, man dengang bedømte dansk landbrug til at indtage: Danmark var det førende landbrugsland. Drøftelsen konkluderede i, at landbrugsproduktionen allevegne i verden fandt sted i små enheder, hvilket vanskeliggjorde oparbejdelse af større mængder af ensartet kvalitet egnet til eksport. Vi havde en lydher landbostand, opøvet til samvirke gennem vore andelsorganisationer. Vi besad derigennem et fortrin, andre vanskeligt kunne indhente. Den fremskridtstro, der var så almindelig dengang, kunne vi trygt stole på ville vare ved.

I dag ved vi, at også andre landes landbrug kan fremstille varer i store mængder og af god kvalitet, hvordan de så end har lært det. Krigen var for resten en stærkt medvirkende årsag til, at de fik det lært. Nød lærer nøgen kvinde at spinde. Man har også lært, endda forbandet godt, hvordan man handelsmæssigt kan ordne sig, så konkurrence holdes ude. Vort landbrugs fremgangslinie blev derved bragt til standsning, hvad produktionsmængde angår. Et andet erhverv er blevet landets førende, hvilket i forbindelse med øget mekanisering har trukket mennesker fra landbruget og hidført en strukturændring, vi slet ikke havde forestillet os for 50 år siden. Udviklingen er gået så vidt, at både den enkelte landmand og erhvervet har spurgt: Er dette bare en overgang, eller er det døds-klokkerne, der ringer, således forstået, at vi skal nedtrappe vor produktion af animalske forædlingsvarer, tilpasse vor planteavl dertil og iøvrigt levere planteavlsprodukter direkte til eksport, som det skete for 100 år siden.

Vi har modtaget og modtager støtte fra samfundet, til der foreligger en klaring på dette, eller til bedre tider indtræffer. Fællesmarkedets udvidelse og vor deltagelse deri er det, vi i denne henseende venter os mest af. Økonomisk er fordelene derved opgjort til et par milliarder kr. pr. år, hvis vi får lov at gå ind med en produktion som den, vi nu har, til fællesmarkedets priser. Men der er forskellige modydelser at tage i betragtning, herunder deltagelse i udgifterne ved

afsætning af en eventuel overproduktion. Den endelige fordel lader sig derfor vanskeligt bedømme forud. Det er nok klogest at regne med, at der går betydeligt svind i ovennævnte tal. Vi har ventet længe på en løsning. Efter forlydender fra de allersidste dage kan forhandlingerne ventes påbegyndt i 1970. Hvor lang tid de vil tage, og hvad der vil komme ud af dem, kan kun tiden vise helt bestemt.

Også på andre områder skal der arbejdes med eksportmuligheder og eksporthandel. Nordek og handelen mange andre steder hen. For landbrugssituationens opretning er det et kardinalpunkt, at eksportmulighederne bedres. Uden dette er der ingen basis for opretning.

Vort husdyrhold skal opretholdes. — Mange landbrug har allerede sagt farvel til kvægholdet, somme også til svineholdet. Afvigte sommer med den beskedne avl af græs og roer har gjort det vanskeligt at fodre den sædvanlige kreaturstyrke igennem den kommende vinter. Det er meget dyrt at købe erstatningsfoder for manglende grovfoder. En vis indskrænkning er derfor nødvendig. Mangel på medhjælp frister til at udsætte hele kvægholdet. Dette må ikke ske.

Økonomisk kan en afskrivning af kvægholdet næppe blive til nogen fordel. Verdensmarkedets pris på korn ligger på kun 30 kr. pr. hkg. Afskrives kvægholdet, må korndyrkningen forøges stærkt. Dette vil medføre øget korneksport, medmindre svineholdet udvides i samme takt, som kvægholdet indskrænkes. Skal kornsælgerne have samme pris for kornet som hidtil, må altså tilskuddet til korneksport sættes op. Skal dette ske ved midler fra landbruget selv, er der ingen redning for erhvervet deri. Hvad så med øget tilskud fra samfundet? Korneksport i stedet for eksport af animalske produkter vil formindske eksportens værdi og dermed være det dårligst mulige grundlag for at opnå større tilskud til korneksport.

Derfor skal dansk kvæghold og husdyrhold opretholdes.

Skiftet og dets forløb. — Skiftet har nu stået på over en halv snes år. Der er ved at være materiale til rådighed til en bedømmelse af, hvorledes det forløber. I disse år er antallet af landbrug formindsket med ca. 50.000 brug eller 25 %.

Årsagen til skiftet var og er dels økonomisk, dels en så stor stigning i arbejds løn, at det blev vanskeligt såvel at betale som at fremskaffe denne. Landbrugsregnskaberne udviser en arbejdsfortjeneste

på 24.000—28.000 kr. pr. brug for middelstore og middelgode brug. Vil man sammenligne med ejendomsløse lønarbejdere, er det rimeligt at tage hensyn til, at landmanden har billigere bolig og også billigere kost end disse. Hertil kommer, at renten af landmandens egen kapital i bedriften ikke er medregnet i ovennævnte tal, men derimod er indregnet i driftsudgifterne og derfor er fratrukket driftsindtægterne, inden arbejdsfortjenesten fremkommer. Landmandens egen kapital i bedriften er kun i ringe grad indbetalt i denne, men er overvejende kommet til ved opvurdering, f. eks. i forbindelse med omvurderingerne til ejendomsværdi hvert 5. år. Disse tre poster tillagt den anførte arbejdsfortjeneste vil bringe heløbet op på et niveau, der nogenlunde modsvarer en almindelig arbejdsmandsindtægt, men ikke kommer på højde med indtægten i højere lønnede fag, navnlig ikke med de glidende indtægter over tariffakst, der er så almindelige i tider med overbeskæftigelse. Dertil kommer, at landmandens arbejdstimeantal langt overgår arbejderens. Det er ikke mindst dette sidste, der medfører, at landmanden føler sig mindre godt behandlet.

Foreliggende resultater fra undersøgelser blandt landmænd, som er overgået fra landbruget til andet erhverv, går ud på, at man i økonomisk henseende føler sig bedre stillet efter overgangen, og at man samtidig har opnået en meget mærkbar lettelse i arbejdsmæssig henseende.

Statistikken over ejendomspriserne viser, at disse har holdt godt, så det i de fleste tilfælde ikke har været vanskeligt at slippe skadesløs fra ejendommen. Der er heller næppe udsigt til prisfald. Den stærke stigning i rentefoden medfører en stærk modstand mod fald i prisen på ejendomme, der er velprioriterede med lån til langt lavere rentefod end nutidens. Iøvrigt medvirker den stærke inflation også til at hindre fald i ejendomspriserne.

På grundlag af ovennævnte kan det være rimeligt at sige til de unge, som venter på at gå i gang med selvstændig landmandsvirksomhed: Se jer for, inden I går ind i det. Køb ikke dårligt udbyggede og for små ejendomme, som sandsynligvis i den kommende tid står for nedlæggelse. Giv heller ikke overpriser for ejendommen. Det er jo sådan, at prisen på ejendomme almindeligt ikke blot er betaling for ejendommens brugsmæssige værdi, men også er betaling for risiko ved nedgang i pengeværdien ved inflation. Dette sidste har de unge ofte ikke råd til at betale alt for meget for. De kommer til at savne denne indbetalte risikopræmie i alle de år, de sidder med ejendom-

men. Det er en sildig trøst atter at få beløbet tilbagebetalt ved løbets afslutning.

Skal man gå over i andet erhverv senere, må man hellere gøre det med det samme. Det er ikke vanskeligt for tiden at komme ind andre steder. Det kunne måske også bidrage til, at sælgere af ejendomme blev nok så lette at forhandle med.

✱

Den største økonomiske vanskelighed for samfundet ligger i, at landbruget skal støttes samtidig med, at industrien kræver overmåde store midler til investering. Ikke som støtte, for de kan sælge deres produkter, men rådighed over kapital til udvidelser. Den dag, begge fløje kan arbejde løs for fuld kraft, lysner det. En forbedring kunne også opnås ved, at vi allesammen nedsatte vort private korttidsforbrug, løbende forbrug, men det er der så få, som vil gøre frivilligt. Man er i færd med at tvinge det igennem over skatterne. Det skulle nok være sket forlængst. Øget arbejdsindsats vil have samme virkning som nedsættelse af forbruget.

✱

Fremtiden. — Fra en urtid og en oldtid med næsten 100 % af befolkningen beskæftiget ved landbrug, beskæftiges der i dag kun 15 % direkte ved landbrugsproduktionen. Da vi eksporterer omkring 2/3 af denne, beslaglægger vort hjemlige behov således kun 5 %.

De skal også leve, helst have det godt, og føre flaget videre.

Vi befinder os i en vældig brydningsperiode, en folkeflytning i stor stil fra land til by, fra landbrug til industri, en flytning, som medfører et vældigt byggeri såvel til høliger som til værksteder og fabriker. Dertil kommer store krav også på andre områder: Universiteter, skoler, sygehuse, plejehjem, biblioteker, veje, broer o.s.v.

Landbruget skal også ind i denne fornyelsesproces. Her har opbygningen været svag i den periode, hvor man har ventet på klarhed. En kommissionsbetænkning om nyordning af landbrugsstøtte og landbrugsforhold ventes. Først af alt må, som foran anført, landbrugets markedsforhold bringes i orden. Først da er der udsigt til, at en ny indsats giver forbedrede driftsresultater. Strukturændringerne skal fortsat gå deres gang.

I de mange landbrugsordninger, som hidtil er gennemført, har man mest sigtet mod at støtte skødehaverne, de ældre. I kommende ordninger vil det nok være rigtigt nok så meget at have de unge, den kommende landmandsslægt, i erindring.

Niels A. Olesen.

Nogle enkelte udpluk fra Niels A. Dlesen's samling af ideer og cita-
ter i et chartequé, hvorpå var noteret: Ideer til eventuelle taler.

det gælder om at komme videre ud over det lærante.

Piet Hein: "Et menneske" i Bogen, Kilden, Kritikken⁴

Side 119,

Jeg traf en lille dreng ved stranden. Han
Kastede sten i vandet for at få dem til at slå smit
Han var 2 år. det var meget.

med den raketens ledere vidne foreslå at
leere ham det. Jeg tog en sten, Kastede og fik den
til at slå 23 smit.

Han så længe på det og sagde så høfligt
"Nå, ja, kunde måske. den kan jeg læse
Kunnet lare. Jeg var ved at prøve at lare
den firkantede"

Hele landet er lille
end Jang på Jang at forbande
den store måde, men mere
og mere med det.

←

Martin A. Hansen:

Et sted i Natten blev der
det at sent bliver tidligt"

At det går over fra et til
dag - fra Måne til Sol.

NIELS A. OLESEN'S BIOGRAFI

Biografisk Leksikon for Agronomer
København 1967

1936. * Olesen, Niels Andersen, f. 11. maj 1897 i Stadil ved Ringkøbing. S. a. gdr. O. C. O. — Højsk., lbsk., *agronom* 1923. Askov lærerkursus 1924. Ass. ved Koldingegnens lbf. 1923. Lærer ved Galtrup højsk. 1923—28. Konsulent i planteavl for Morsø lbf. 1925—28. Konsulent for foreningen af jyske lbf.s græsmarkssektion 1928—37. *Lærer ved Tune landboskole* fra 1. nov. 1937. Redaktør af „Fra den forløbne uge“ i ugeskrift for agronomer (tidligere Ugeskrift for Landmænd) fra 1946. Sekretær for Ramsø-Tune herreders lbf. Fmd. for Gl. Roskilde amts og Ramsø-Tune herreders lbf.s planteavlsudvalg. Sekretær for Tune lbsk.s jubilæumsfond. Adr. Tune landboskole, Tåstrup.

Landbrugskrisen i dag blid i forhold til i trediverne

Spekulationshandel i landbruget giver mange penge, men sjældent lykke og tilfredshed, siger landbrugslærer N. A. Olesen, Tune, Landboskole, der på torsdag fylder 70 år

På Tune Landboskole har 30 årgange elever nydt godt af landbrugslærer Niels A. Olesens grundige og indsigtfulde undervisning. På torsdag, den 11. maj, fylder han 70 år, og han har nu delvis lagt lærergerningen på hylden. N. A. Olesens speciale er planteavl, og på dette område har han skaffet sig et landskendt navn. Men først og fremmest er hans erfaring kommet Tune-eleverne til gode. De ved, at de i ham har en sikker og god vejleder. Hvad han har givet dem af lærdom, er ofte kommet dem til gode i det praktiske landbrugsarbejde.

N. A. Olesen har også haft tid til at beskæftige sig med andet end lærerarbejdet. Han er sekretær for Ramse-Tune Herreders Landboforening. I 1938 blev han medlem af planteavlsudvalget for Gl. Roskilde amts og Ramse-Tune herreders landboforeninger, og i de sidste 15 år har han været dets formand. Siden 1946 har han været redaktør af „Fra den forløbne uge“ i „Ugeskrift for agronomer“. Sammen med 20 medarbejdere ude omkring i landet giver han her en omtale af landbrugsforhold fra uge til uge. Det giver ham en god lejlighed til at hæve fingrene på tidens puls og mærke stemningen ude omkring. I løbet af de 21 år er det blevet til omkring 1000 artikler af denne art. Desuden har han i årenes løb affattet et stort tal af faglige artikler og afhandlinger til andre skrifter.

N. A. Olesen og hustru bor endnu i tjenesteboligen ved Tune Landboskole, men til efteråret flytter de til en ejendom, de har købt i Greve. Medens N. A. Olesen har været agergeringen på Tune Landboskole og sine mange andre gøremål, har hans dygtige hustru passet deres hjem mønsterværdigt. Der er i ægteskabet to sønner. Denældste er statsautoriseret revisor med eget firma i København, og den yngste er direktør for firmaet SOCO i Valby.

Sogn med 101 vælgere — alle stemte Venstre

N. A. Olesen er født i Stadil i Vestjylland, og hans slægt er en gammel bondeslægt. I. C. Christensen var lærer i Stadil fra sidst i 1880'erne til 1901, da han blev minister.

— Jeg nåede ikke at gå i skole hos I. C., men da jeg var dreng, mødte jeg ham på jagt i sognet og også på min fars jord, fortæller N. A. Olesen i en fødselsdags-samtale med DAGBLADET. Alle-rede dengang gjorde han et stærkt indtryk på mig. Stadil har altid været et godt Venstre-sogn. Ved et valg var der i sin tid 101 vælgere, og alle stemte på Venstre!

Som 13-årig kom N. A. Olesen ud at tjene. Han fik 65 kr. for en sommer. Da han var 15 år, steg lønnen til 300 kr. for et helt år, og som 20-årig fik han 600 kr. for en sommer, men det var også rekord i Stadil sogn dengang.

— I vinteren 1917—18 var jeg på Ryslinge Højskole hos forstander Alfred Poulsen, fortæller N. A. Olesen. Poulsen var en særpræget skikkelse blandt højskoleforstanderne. Han var aristokrat af såvel udseende som væremåde. I 1918—19 var jeg kystartillerist ved Middelgrundsfortet, og jeg har skudt med den fæmese kanon, der gik i Søglås den 9. april 1940. Det var en stor oplevelse som soldat at opleve fredsslutningen. Vi så minekranerne sejle ud og tage de miner op, som havde ligget i Øresund og Østersøen. De var helt belagt med tykke lag muslingskaller.

Et rigtigt forår

I foråret 1919 kom jeg på Lyngby Forsøgsstation, hvor jeg lærte teknikken i forsøgsarbejdet. Det var løvrigt herligt at opleve et „eforår“. Jeg havde aldrig set et løvspring før, for de jyske plantager er jo stedsgrønne. Den jyske naturs skønhed har jeg først opdaget senere. Endvidere lærte jeg min senere hustru at kende på forsøgsstationen, hvor hun var pige, så det var et rigtigt forår. Derefter fulgte en vinter på Korinth Landbrugsskole hos forstanderne Poul Fenger og Hans Sloth. Det var et par gode skolefolk, og

Landbrugslærer N. A. Olesen

de anmerede mig til at tage på Landbohøjskolen.

Her var jeg fra 1920 til 1923. Det var en herlig tid sammen med prægtige, unge mennesker og nogle dygtige og interesserede lærere såsom professorerne Ellinger, Boas, Paulli, Westermann, O. H. Larsen, Lars Frederiksen og andre. Lærerne og skolen gav mig et stort udbytte. Lærer man ikke andet end det, man selv kan stride sig frem til, bliver det ikke til meget. Hvor er det godt, at vi gennem eksempler og kontrolrede forsøg får erfaringer i hænde udefra.

Det var vanskelige tider, da jeg kom ud fra Landbohøjskolen, og det var ikke let at finde beskæftigelse.

Professor L. V. Birck har herom sagt: „Vor tidsalder synes at have opstillet som ideal, at produktionen skal ske ud af intet, uden menneskehånders hjælp, og den skal helst afsættes til en anden klode.“ Så svære var handelsvanskelighederne dengang. Bedre blev det ikke i 30'erne, og vi har nok af disse problemer i dag.

Men jeg fik da en assistentplads i Koldingegnens Landboforening til 100 kr. om måneden plus frit ophold. Den følgende vinter blev jeg lærer på Galtrup Højskole på Mors og året efter desuden konsulent på Mors, hvor jeg var til 1928. Jeg lærte Mors at kende som et dejligt land og morsingboerne som dygtige og åndeligt vægne landmænd.

Blid, sammenlignet med trediverne

Fra 1928 til 1937 var jeg græsmarkskonsulent ved Foreningen af jyske Landboforeningers Græsmarkssektion med det halve Jylland som distrikt. Een gang hver sommer skulle jeg besøge 500 landmænd. Det var fremmelige landmænd, som man lærte meget af, ligeom jeg lærte landet og gårdene at kende i enkeltheder, så jeg kunne tage turen rundt til dem i dag, hvis jeg fik lejlighed til det. Disse stoute jyske bønder lærte mig også meget rent menneskeligt. Det var i P. P. Pinstrups og H. Hauchs velmagtsdage. Landbruget havde uhyre trange kår i disse år, og krisen i dag er meget blid sammenlignet med trediverne. Vi havde imidlertid den glæde, at vi fik græsmarkernes udbytte sat op med ca. 50 pct. fra 1920 til 1940. Det skete ved stærkt anvendelse af kløver og de billige gødninger, superfosfat og kaliegødning. Forbedringen er fortsat siden, men nu med dyrere midler, især kvælstofgødning.

Konsulentarbejdet i et så stort distrikt, hvor man skal færdes ude hver dag, passer imidlertid bedst for de unge, og i 1937 valgte jeg at gå tilbage til skolevirksomhed, og jeg blev lærer på Tune

Landboskole, hvor jeg har været i 30 år og nu delvis har trukket mig tilbage.

Aldrig bedre end nu

I disse 30 år har jeg vel haft 2500—3000 elever fra de store hoid på 130 og til de små hold i de sidste år. Disse unge landmænd er som helhed folk af høj kvalitet. De bedste blandt danske landmænd har aldrig været bedre end nu. Men selvfølgelig kan der være forskel i indstilling og energi. Det kommer an på at lære noget på en skole, man skal kunne både se og høre, det vil sige kende teori og praksis. Men allervigtigt er sindet og modet. De mennesker, som forsumper i beklagelser, kommer ingen vegne, for der gror så få fold på misundelsens ager. At være mørkeseer er det samme som at være en krøbling, der mangler et lem. Vi kommer aldrig videre, end vi selv kan se og har mod til. Men så vidt kommer vi faktisk også.

Der er meget om, hvad der engang blev sagt af godsejer Nymann, Gjeddesdal. Han var medlem af en brødræflok på seks, der kom fra beskedne kår, men alle endte som godsejere. Han sagde: „Lige så tit, som Vorherre vil skænke mig en ny ungdom, skal jeg fra en lille begyndelse starte til et gods.“ — Deres ønsker for Tune Landboskoles fremtid?

— Jeg vil ønske, at den nyordning, som skolen nu går ind til, må forløbe sådan, at der vil blive brug for den, at den må kunne udføre et arbejde til gavn for dansk landbrug også i fremtiden.

De billigste og bedste glæder

— Hvad har årene på Tune Landboskole givet Dem?

— Man har gode glæder både ved at udføre et arbejde og siden hen ved at betragte det. Det hører til de billigste, men alligevel bedste glæder, man kan have. Som lærer er det en af ens glæder at se unge gå frem ad den vej, man har forsøgt at vise dem og givet dem mod til at gå ad. Man kommer til at holde af sådanne unge. Gennem dem har man et greb ikke alene om dagen i dag, men også et godt stykke ud over ens egen tid.

— Landbruget nær København har særlige problemer?

— Egnen her er jordbrugsmeget frugtbar og fin, og her er meget dygtige landmænd. Det vil tage tid, inden det altsammen er bebygget, men det kan ikke nægtes, at spekulation mange steder spiller hovedrollen. Selv om der kommer mange penge ved realisering, er der sjældent lykke og tilfredshed ved dem.

— Hvordan bedømmer De dansk landbrugs situation i dag?

— Jeg er overbevist om, at der nok skal blive en fremtid for landmændene. Det er jo heller ikke i dag så ringe, som mange vil gøre det til. Men forhåbentlig vil forholdene blive bedre, når vi kommer ind i fællesmarkedet. Jeg tror på, at der er noget, som heder bølgens tilværelsen. I de sidste 10—15 år har landbruget ligget i bølgedalen. Men der var jo en god tid forud, og der kommer også en god tid bagefter.

— a.j.

Livsvirke på Sjælland men forblev vestjyde

Landbrugslærer Niels Andersen Olesen, Tune, fylder 70 år og forlader gerningen til efteråret

– Jeg hader den uhammede inflation. Det kan et land ikke leve med, siger Niels Andersen Olesen, Tune.

Landbrugslærer Niels Andersen Olesen, Tune Landboskole, har givet sin sidste lektion. Med udgangen af oktober træder han den stilling ved skolen, som han har beklædt i 30 år. — Det er vel også tid, — siger han på sin tørre vestjyske facon, — og afslører, at han fylder 70 år den 11. maj i år. Der går en del unge landmænd som bør være kede af aldrig at komme til at stifte bekendtskab med hans inspirerende undervisning og netop den tørre lune som hele tiden spiller i hans sætningsbygninger og øjenkroge bag brillerglassene.

Niels A. Olesen fortæller om et langt liv i dansk landbrugs tjeneste, velovervejet og præcis, sådan at man forstår, at det har været et liv i harmoni med indehaverens ønske.

Den 1. november flyttede han til sin villa i Greve. Der kommer nye tider til Tune Landboskole. Undervisningen dér vil få en anden karakter, vil mere blive kursusagtig, når nyordningen træder i kraft.

Gårdmand i seks generationer.

– Man får tid nok nu, siger landbrugslæreren.

Niels Andersen Olesen er ud af gårdmandsslægt. En familie, der kan føres tilbage til sjette tipoldefaderrække på 1600 tallet. Han fødtes i Stadil ved Ringkøbing, og

slægtsforholdet har optaget ham meget. Olesen har selv ført sin slægtslinie de seks led tilbage.

Han fødtes i et tidehverv for dansk landbrug.

Kornet, der hidtil havde været hovedindtægten faldt i pris, og Danmark lukkede ikke for det billigere udenlandske korn med told som visse andre lande gjorde det. Statstilskud var ikke opfundet. Landbruget slog i stedet ind på den animalske produktion, og det har båret siden.

Man talte om krise også dengang, indtil landbrugsminister Ove Hansen ved en dyrskuetale i Ringsted i 1902 fastslog, at landbruget faktisk havde ganske gode vilkår. Så snakkede man om noget andet. Man havde gennemført tilpasningen og det gik atter fremad.

Man lavede det hele selv

– Mine erindringer rækker fak-

tisk tilbage til de tider, fortæller Niels A. Olesen.

En vestjysk bondegård med far, mor, karl og pige og otte børn!

Vi levede nøjsomt, og man lavede næsten alt selv.

På gården bagtes store 12 pundes rugbrød, 12 ad gangen, og lige så mange store sigtekager.

Kvindernes æltede selv dejgen og ildede selv ovnen. — Den dag lugtede det af brød over hele huset.

Man bryggede selv, en stor tønde øl ad gangen. Man slagtede selv. Får og lam, — ikke så tit svin, snarere en griseso.

Så kom klitboerne kørende op i landet med fisk, og om efteråret købte man 100-200 kg god torsk til 10 øre kg til nedsaltning.

Pålæg lavede man selv, ligesom ulden af egen avl blev gjort til tøj og strømper.

Opbrud.

Ungdomsårene gled umærkeligt hen, fortæller Olesen. — Jeg levede i landbruget, men med soldatertjenesten skete en omvæltning, som gav anledning til opbrud.

Krigen 1914-18 skabte inflation og prisstigning, og det blev vanskeligt at komme i gang selv.

Det var dengang som nu den største grund til afvandringen fra landbruget.

Jeg kom på Ryslinge højskole under den bekendte Alfred Poulsen, der var forstander.

Herefter gik turen til Statens forsøgsstation i Lyngby og til Korinth landbrugsskole, hvor forstander Poul Fenger opfordrede mig til at fortsætte på Landbohøjskolen.

Rigtige lærere.

Niels A. Olesen bliver lidt fjern i blikket. — Det var en dejlig ungdomstid.

Vi havde en herlig række lærere: Ellinger, P. Westermann, O. H. Larsen, Lars Frederiksen m. fl.

De ikke alene lærte os, men fulgte os som lærere følger deres elever, når det rette forhold er til stede.

De glædede sig med os, når vort arbejdede lykkedes, og de følte med os, hvis det gik modsat.

Fra Landbohøjskolen i 1923 kom Niels A. Olesen til Koldingegnen til en virksomhed som assistent i et halvt år. Så kom han som lærer til Morsø på Gælstrup højskole. Her virkede han i fire år og var samtidig konsulent på Morsø i den tid.

Halvandet strå i stedet for et

Fra 1928 til 1937 var Olesen konsulent ved Foreningen af Jyske Landboforeningers græsmarkssektion med det halve Jylland som virkeområde og med Hasseris som station. — Vi fik i de år udbyttet på de danske græsmarker til at stige 50 pct., det er da godt på vej i retning af at få to strå til at gro, hvor der før groede et, kommenterede han.

– Jeg hader inflation. Den var der igen i 30'erne, den sure opvågning som altid kommer efter uhammet inflation. Det kan et land ikke leve i. Jeg tror også vi vil få det at føle nu.

I 1937 blev han lærer på Tune Landboskole.

Håb for skolen.

Det har været 30 herlige år og 2500-3000 gode elever. — Jeg har altid følt den gode samarbejdsånd her, og vi har en fin skolekreds. Jeg håber så inderligt, at Tune Landboskole med nyordningen kommer ind i en sammenhæng, hvor der er brug for den, og hvor den fortsat kan danne ramme om et arbejde for dansk landbrug.

De 9 år som græsmarksspecialist i Jylland kom naturligvis også til at præge Olesens lærergerning. Han kom til at undervise i de såkaldte grundfag, kemi, gødningslære, kulturplanter og herunder græsafgrøder og frøavl. — Desuden har økonomifagene, bogføring og driftslære været hans område.

Siden 1946 har han redigeret den faste rubrik „fra den forløbne uge“ i „Ugeskrift for landmænd“.

Tid til at læse.

Det bliver vel til omkring 1000 artikler ialt. Ikke så få ord at sige om dansk landbrug gennem 20 år. Hans stemme er hørt.

Der har ikke været den store tid til andre virkeområder end de undervisningsmæssige. Niels A. Olesen er formand for planteavlsudvalget i Ramsø Tune herreders Landboforening og virker som bestyrelsens sekretær.

– Jeg holder meget af at læse, siger Olesen, og det bliver der tid til nu. Glæden ved at forlade skolearbejdet tynger ikke ligefrem.

Han nærer ingen uro for landbrugets fremtid.

Gennem de sidste 20 år er der sket en så stærk forøgelse af landbrugets produktion, at forbruget ikke har kunnet følge med.

Der er købers marked, men det er ved at rette sig igen. De forældede varer må forventes at få en stilling, der er gunstigere for producenterne, og det tror jeg vil ske uanset om vi kommer i Fællesmarkedet eller ej. Teknisk og strukturmæssigt forestår en landbrugsmæssig udvikling af vældige dimensioner, som vi skal følge op, og jeg er ikke i tvivl om, at det bliver gjort.

Stadig vestjyde.

Vestjyden Niels Andersen Olesen er ikke blevet sjællænder. — Man er ikke i tvivl om, at man har en jyde for sig. Selv siger han, at han nærmere er blevet dansker med større forståelse af helheden end i ungdommens dage.

– Der er da gode folk andre steder end i Vestjylland, bemærker han lunt.

Forståelsen større.

– Forståelsen bliver større med årene ikke bare nationalt, men også folkeligt, menneskeligt, politisk og socialt.

I. C. Christensen var min ungdoms ideal, og hans eksempel er vel fremdeles godt at have for øje. Men der var også en Th. Stauning og andre betydelige politikere. Det må erkendes.

En stor del af menneskets lykkefølelse er det at yde sin bedste indsats. Det er vanskeligt at definere dette begreb, men når man som jeg står på falderebet, er det indlysende klart for en, at sådan er det.

BEGRAVELSE OG MINDEFEST

SALMER VED NIELS A. OLESEN'S BEGRAVELSE

Lyksalig, lyksalig hver sjæl, som har fred
Under dine vingers skygge
Døjlig er jorden
Klokken slår, tiden går

VED MINDEFESTEN PÅ TUNE LANDBOSKOLE

I al sin glans nu stråler solen
Endnu en gang forynger sig gamle Danmarks jord
Altid frejdig, når du går

Danmark.

665

541.

Oluf Ring.

- 1 Endnu en gang forynger
sig gamle Danmarks jord;
det suser i de unge graners toppe;
det suser og det synger
om mænd i fædres spor
med stolte viljer og med stoute kroppe.
Der vokser skov på heden,
der vokser også mænd.
- 2 Når gamle skove fældes,
der før har rakt mod sky,
det unge frem af undergrunden skyder;
når gamle slægter ældes,
der fødes atter ny,
som fanen svinger, og som vejen bryder.
Der vokser skov på heden,
der vokser også mænd.
- 3 Hen over Jyllands heder
de nye tider gryr
med mandemod og stille, stærke kvinder.
Se skovene sig breder,
og folket sig fornyr;
en glædens strøm igennem brystet rinder.
Der vokser skov på heden,
der vokser også mænd.

Johan Skjoldborg.

»Der vokser Skov paa Hedene.« *Dynas Digtee*, 1915, s. 41.

VED TUNE LANDBOSKOLE'S MINDEFEST FOR NIELS A. OLESEN

Mindeord af H.E. Olesen

Ved denne mindefest i anledning af fars død har jeg prøvet at finde frem til noget, der var karakteristisk for far gennem årene fra ungdommen og frem til den mere modne alder.

Herved er jeg kommet til at tænke på, at ordet "linier" nok er et af de ord, far oftest brugte eller havde i tankerne, når meninger skulle tilkændegives.

Far holdt af de rette linier - han holdt af veje, der gik lige ud uden svinkeærinder til siden - han holdt af at trække linier fra det bestående og ud mod fremtiden - han gik ikke på akkord, hvis en linie stødte mod forhindringer i omgivelserne - og han holdt også af at følge linier gennem tiden, både når talen var om slægtens spor og om samfundsudviklingen.

Fars eget liv havde en række linier - eller epoker, som nok var ret forskellige, men som dog alligevel alle havde en indbyrdes forbindelse med hinanden. Man kan på en måde sige, at far gennem hele livet har været på vandring fra vest mod øst, både i geografisk henseende og mere billedlig talt.

Han var opvokset så meget mod vest, som det vel lader sig gøre - på den jyske hede i Stadil ved Ringkøbing - i den egn, der fostrede I.C. Christensen, og i det sogn, hvor Kaj Munk var præst.

Han var oprindelig vogterdreng på heden som så mange andre før ham, men fattede så interesse for en uddannelse, kom på højskole og landbrugsskole og blev senere agronom fra landbohøjskolen. Uddannelsen begyndte således i Vestjylland og sluttede i København.

Herefter virkede far først i nogle år som højskolelærer, derefter som planteavlskonsulent for de jyske landboforeninger - først på Mors, senere på den østlige side af Jylland, nemlig i Aalborg.

Sin hustru fandt han i Nordsjælland, nærmere betegnet i Bændstrup ved Hillerød, og man kan sige, at lige som Vestjylland og Nordsjælland er to meget forskellige landsdele, lige sådan havde min far en fast og stadig vilje, der til tider havde godt af at blive udsat for den lidt mildere og mere forsonlige sjællandske påvirkning.

Det store hop i geografisk henseende tog far i 1937, da han sammen med hustru og børn flyttede teltpælene fra Aalborg til Tune for at begynde den lærergerning, der skulle komme til at være i 30 år og lige til skolens ophør som egentlig landbrugsskole. Jeg tror aldrig, at far fortrød den omskiftning, der for ham medførte en roligere og mere hjemlig tilværelse, efter at det praktiske virke mellem planter og græsmarker var byttet med en lærergerning om planteavl, botanik og økonomi.

I et lille indlæg i skolens årsskrift for 1968 har far nævnt, at gik man med personlige bekymringer af en eller anden art, så ville man ofte gå glædere hjem efter nogle timer på skolen i en fri og utvungen atmosfære mellem unge mennesker med et åbent sind. Far kunne ikke lide sortseere, og det kom ham altid på tværs at høre klager fra landbrugets talsmænd frem for konstruktive forslag til en ny måde at gribe fremtiden an på under de nye tiders vilkår.

Det praktiske landbrugs problemer havde i alle årene fortsat fars interesse, og det glædede ham meget at deltage i arbejdet i de sjællandske landboforeninger og at redigere en ugeoversigt om aktuelle landbrugsproblemer i forskellige egne af landet, som tilfældet var i mange år.

Da far skulle være gået på pension i 1964, kom opfordringen til at fortsætte i nogle år endnu, og resultatet blev så, at fars endelige ophør med lærergerningen kom til at falde sammen med skolens strukturændring i 1967, næsten samtidig med fars 70 års dag.

Herefter hoppede far påny et stykke mod øst og kom helt ud til vand-siden på den østlige sjællandske kyst - til det nyerehvervede hus ved Greve Strand, hvor han nåede at få nogle år som pensionist - dog stadig med varetagelse af visse opgaver for landboforeningerne.

I disse år koncentrerede far sig især om at uddybe kendskabet til økonomisk og politisk litteratur, og øverst på ønskelisten ved jul og årsdage var biografier for fremtrædende politikere og statsmænd.

Far interesserede sig også helt fra sin ungdom for sin egen slægts spor bagud og fremover, og han påbegyndte i sine år som højskolelærer en række slægtsstudier, som han nåede at tilendebringe kort tid før han faldt bort.

En slægtstavle, som blev resultatet heraf, viste, at de fleste af forfædrene omfattede småbønder og hedeboender og enkelte degne og landsbyhåndværkere, men også at en enkelt af de 128 aner i 8. slægtsled via lavadel og højadel rakte bagud gennem den danske kongerække for derefter at nå konger, kejsere og helgener.

Herom skriver far i et forord, som han nåede at forfatte til denne anetavle, men som ikke nåede at blive mangfoldiggjort før hans død:

"Når man følger de godt 50 slægtsled i en anerække som denne fra dens begyndelse omkring år 325 og ned til nutiden og betragter forløbet fra helgener, kejsere og konger over højadel og lavadel til bønder, endda oftest småbønder eller hedeboender, og hvad der derudfra er spaltet ud i nutidens erhverv, kan man godt få en følelse af, at det er gået tilbage. Da er det på sin plads at erindre for det første, at det er en meget lille flig af arv, man har fra denne linie. Dernæst at ikke alle kan blive konger. Om de kunne det, var der næppe meget ved at blive det. Og sidst men ikke mindst, at der også i mere jævne folkelag kan gøres en indsats og leves det, som en digter har kaldt et jævnt og muntert virksomt liv på jord som det, jeg ej med konger ville bytte."

Til sidst vil jeg gerne nævne, at fars død jo kom ret pludseligt. Han havde nok en anelse om, at han ikke havde så lang tid tilbage, men han havde den lykke at få lov til at være virksom, stout og før til det sidste - og han fik den død, der passede til hans temperament.

Æret være hans minde.

VED TUNE LANDBOSKOLE'S MINDEFEST FOR NIELS A. OLESEN

Mindeord af Sven O.C. Olesen

Jeg vil først benytte lejligheden til at takke for alle de smukke mindeord, som de forskellige talere er fremkommet med ved denne lejlighed.

Pastor Jørgensen nævnte i sin prædiken i kirken, at det ville have været helt i fars ånd, om vi til begravelsen havde sunget Pinsesalmen - I al sin glans nu stråler solen ---, og heri må jeg give ret.

Pinsesalmen holder sig til foråret - og foråret var fars bedste tid på året.

Tre år tilbage fejrede vi fars 70 års fødselsdag, og han og jeg blev ved den lejlighed enige om, at netop når rammen om hans fødselsdag var foråret - og forårets allerbedste uger, hvor alting blev grønt, alting gryede, alting vågnede - da måtte han hvert år have let ved at fatte nyt mod og tage beslutning om et år mere.

Men i år kunne han ikke rigtig få det til at blive forår. Det var det gennemgående tema i alle vore samtaler i det sidste par måneder før hans død - hvor blev dog foråret af?

Han elskede foråret med alle sine sanser - alt hvad der kunne ses, alt hvad der kunne duftes, alt hvad der kunne høres. Han elskede duften, når en kraftig vårregn havde løsnet alle naturens krydderier, eller når andre forhold havde ændret naturens karakter. Så var han at finde udendørs - med skærpede sanser for at iagttage alt dette.

Når bonden kørte ajle ud på sine marker, syntes vi drenge ikke alt for godt om duften, men far var nær ven med denne lugt. Altid, når dette skete, fik han anledning til at gå en tur op og ned ad vejen og fortælle, at dette var ammoniak - det rene krudt for alt i naturen, der skulle blive til noget.

Når han oven på veludført arbejde i haven gik og betragtede naturens luner og resultatet af dagens dont, glædede han sig også over lyden af

grus og perlesten i havens gange, når dette knasede under hans egne hårdt lastede træsko.

Hans bjergfaste vestjyske ro, hans aldrig svigtende lune og den hos ham altid værende vilje til at få det bedste ud af en situation, uanset hvor vanskelig denne end måtte forekomme, bevarede han til det sidste. - De fleste kender den knugende stemning, der altid findes i modtagelsesværelset på et sygehus, når en god ven eller nær slægting skal indlægges med symptomer, som de pårørende ikke kender retningen af. Det knugende er der altid, men fars ro, lune og aldrig svigtende lyst til at skabe debat kom også til anvendelse over for hospitalspersonalet og jog det knugende så langt væk, at vi pårørende nærmest kluklo i flere timer - den alvorlige situation til trods.

Den første sygeplejerske måtte, selv om far vel nærmest næsten var bevidstløs, gøre rede for, hvor de største fremskridt var sket i de sidste ti år inden for hospitalsvæsenet - i medicinen eller inden for kirurgien - og hun slap det sene klokkeslet til trods ikke, før en godkendt forklaring forelå.

Den vagthavende læge stillede en to-tre spørgsmål vedrørende fars tilstand og fik sine svar. Han spurgte så til slut, om der ellers var noget, far manglede. Far svarede nej, men da lægen kom hen til døren, blev han kaldt tilbage med spørgsmålet: Jo, det skulle da lige være, at jeg burde tale om, at jeg egentlig har for få penge.

Far talte iblandt om at være nået sukkenes år, og for nogle år siden fik jeg af ham nogle papirer, hvor jeg bl.a. lagde mærke til en fortælling af ham, der omhandlede en af hans ture til vestjyske kirkegårde i slægtsforskningsøjemed. Her havde han mødt en ældre mand, som i tale gik og forhandlede med Vorherre om snart at måtte blive forenet med sin nogle år tidligere afdøde hustru. Far havde bidt mærke i denne mands ord, og slutningen på hans egen fortælling om denne historie var:

Denne mands suk var stærkt, fordi arbejdsdagen var forbi, arbejdet var gjort, og legemets kræfter var lidt efter lidt ved at svinde hen.

Egentlig forekom far aldrig at udtrykke sådanne suk om at slutte - i hvert fald aldrig åbenlyst. Men hans arbejde var gjort, hans arbejdsdag var forbi - og det var også klart, at kræfterne lidt efter lidt blev mindre.

Tilbage har vi så hukommelsens billedbog - minderne. Der er mange billeder med mange farver, og disse er ved denne mindehøjtidelighed blevet suppleret yderligere.

På min mors og min families vegne siger jeg tak for dette - og beder om, at vi ærer fars minde ved til slut at synge: "Altid frejdig, når du går ---".

Tak.

Ved Niels A. Olesen's død lå der i hans ældste og mest benyttede eksemplar af Folkehøjskolens sangbog en seddel med numre og navne på de sange, der er gengivet herunder, og som på god måde gen-spejler en del af, hvad han fandt værdifuldt

292

Hjem og skole.

De nordiske lande.

713

253.

Laub.

- 1 Et jævnt og muntert, virksomt liv på jord
som det, jeg vilde ej med kongers bytte,
opklaret gang i ædle fædres spor,
med lige værdighed i borg og hytte,
med øjet, som det skabtes, himmelvendt,
lysvågent for alt skönt og stort herheden,
men med de dybe længsler vel bekendt,
kun fyldestgjort af glans fra evigheden;
- 2 et sådant liv jeg ønskede al min æt
og pønsede på med flid at forberede,
og når min sjæl blev af sin grublen træt,
den hviled sig ved »fadervor« at bede.
Da følte jeg den trøst af sandheds ånd,
at lykken svæver over urtegården,
når støvet lægges i sin skabers hånd,
og alting ventes i naturens orden;
- 3 Kun spiren frisk og grøn i tidlig vår,
og blomsterfloret i den varme sommer,
da modenhed i møde planten går
og fryder med sin frugt, når høsten kommer!
Om kort, om langt blev løbebanen spændt,
den er til folkegavn, den er til grøde;
som godt begyndt er dagen godt fuldendt,
og lige liflig er dens aftenrøde.

Grundtvig.

Uddrag og ændring af »Aabent Brev til mine Børn«, 1839, tr. i Barfods »Brage og Idun« IV, 1841. Jf. E. Trier: »Sange for den kristelige folke-skole«, 1874.

586.

Carl Nielsen.

- 1 Kan I mærke, det lysner af solskin i sindet,
kan I se, at det gløder i tanker og ord,
at vi samles i håbet og mødes i mindet,
vi børn af én stamme, vi sønner af Nord!
- 2 Se, de trækker i flok disse sagnrige svaner,
som sang vore drømme over våben og plov,
over Danmarks sletter og Islands vulkaner
og Norges højfjeld og Sveriges skov.
- 3 Kan vi vinde påny, hvad vi tabte i tiden,
når vi svækkede vor styrke og spildte vort blod?
Kan vi glemme, vi mødtes som fjender i striden?
Kan vi dræbe den Nidhøgg, som gnavede vor rød?
- 4 Ja, vi kan, hvis vi vil, og der kommer de dage,
da vi mødes som brødre og glemmer vor strid;
og vor længsel bli'r dåd, — og vi vinder tilbage
denne drøm fra Knud Lavards og Margrets tid.
- 5 Denne drøm om at sejre og stå blandt de første
og rankes mod himlen med vårfriske skud
ved at samle den kraft, der kan magte det største,
hos de folk, som fik fanen som gave fra Gud.
- 6 Ja, det jubler som glødende solskin i sindet,
for jeg ser, at det spirer i tanker og ord,
at vi samles i håbet og mødes i mindet,
vi børn af én stamme, vi sønner af Nord!

Jonas Guðlaugsson.

»Det nye Norge«, i: »Viddernes Poesie, Kbh., 1912, s. 85. Orig. på dansk. — 1^a og 6^a opr.: »vi Børn af én Race«.

646

Danmark.

776

Året og dagen.

526.

Thorvald Aagaard.

- 1 Jeg ser de bøgelyse øer ud over havet spredt
så skært og skönt i solen, som aldrig jeg har set,
Jeg véd det, som de ligger dér, så er der kun så kort
fra grænse og til grænse. Men dette land er vort.
- 2 Jeg ser de slægter, som gik hen, mens hundredåret
skred,
som vandt på Kongedybet, som under Dybbøl led;
de elskede ungt, de drømte langt, de så kun altfor kort,
men frem af dem stod folket. Og dette folk er vort.
- 3 Og derfor böje vi vort sind, hvor vi i verden går,
med længsel mod de strømme, som disse kyster når;
og derfor samle vi hvert navn, som steg af folkets jord,
i dem vor fortid levede, af dem vor fremtid gror.

L. C. Nielsen.

Af »Hundredaarets«. I V. Østergaard: »Vort Folk« II, 1901, og i »Vaardigtes s. 4.

650.

Poul Hellmuth.

- 1 Se, det summer af sol over engen,
honingbienen vil fylde sin kurv,
og der pusles ved bordet og sengen
af den fattigste sissen og spurv:
og der jubles hele dagen,
men mod kvælden bli'r alting så tyst, —
våren synger sin sang, det er sagen,
og mit hjerte bli'r voks i mit bryst.
- 2 Der er sølvklang i majbækkens vove,
gyldent skær gennem aftenen lang,
hver en grøft bliver blomstrende skove
langs den kornrige, bølgende vang:
disse bølger, o, de stiger
med min sjæl over solskyens rand, —
rundt i verden er dejlige riger,
ingen vår som en maj i vort land!

Holger Drachmann.

»Maj-Vise«. Af hans skuespil »Brav-Karl«, 1867. Danskernes Historie Online

7. Danske Sangebøgers Bibliotek

GREVE KIRKE

